

Nereidien saleista pohjoisille rajoille

Jussi Katajala

ISBN 978-952-92-4684-7 (pdf)

(C) Jussi Katajala 2008

Versio 1.1

Tämä teos on lisensoitu lisenssillä:
Creative Commons Nimeä-Epäkaupallinen-Ei muutettuja teoksia 1.0
Suomi.

Tällä sivulla on tiivistelmä juridisesta lisenssistä, joka löytyy
osoitteesta: <http://creativecommons.org/licenses/by-nd-nc/1.0/fi/legalcode>

Sinulla on vapaus:

Jakaa - kopioida, levittää, näyttää ja esittää teosta

Seuraavilla ehdoilla:

Nimeä - Teoksen tekijä on ilmoitettava siten kuin tekijä tai teoksen lisensoija on sen määrännyt (mutta ei siten että ilmoitus viittaisi lisenssinantajan tukevan lisenssinsaajaa tai Teoksen käyttötapaa).

Ei muutettuja teoksia - Teosta ei saa muuttaa, muunnella tai käyttää toisen teoksen pohjana. Tämä koskee kaikkea teoksen sisältöä, mukaan lukien kuvat.

Epäkaupallinen - Teosta ei saa käyttää kaupallisiin tarkoituksiin.

Uudelleenkäyttäessäsi tai levittäessäsi tätä teosta, sinun tulee tehdä selväksi muille tämän teoksen käyttäjille nämä lisenssiehdot. Tämän lisenssin rajoituksista voidaan luopua tekijänoikeuden omistajan antamalla luvalla. Tämä lisenssi ei rajoita tekijän moraalaisia oikeuksia eikä vaikuta tekijänoikeuslain rajoituksiin tai muiden lakien myöntämiin oikeuksiin.

Tämä teos on luotu avoimeen lähdekoodiin ja avoimiin standardeihin perustuvalla OpenOffice.org-ohjelmistolla. Se on ladattavissa ilmaiseksi osoitteesta <http://fi.openoffice.org/>

Takakannen ISBN-viivakoodi on luotu osoitteesta
<http://www.tux.org/~milgram/bookland/> löytyvällä ilmaisella
viivakoodigeneraattorilla.

Esipuhe

Vaikka tämä onkin ensimmäinen oma julkaisuni, kyseessä on samalla eräänlainen välitilinpäättös ja läpileikkaus tähänastisesta tuotannostani. Tämä ei ole kootut teokset -tyylinen kokoelma, tähän kokoelmaan ei ole koottu läheskään kaikkia novellejani. Nämä tarinat vain tuntuivat vaativan jonkinlaisen uuden mahdollisuuden tai ylipäättään pääsyn pois kovalevyn syövereistä. Ne vaativat sitä niin painokkaasti, että asialle piti tehdä jotain, jotta ylipäättään pystyisin kirjoittamaan jotain uutta.

Yhteistä tämän kokoelman novelleille on jonkinlainen etääntyminen arkitodellisuudesta tai todellisuuden nyrjähtäminen. *Revanssi* on melko puhdasta sci-fiä, mutta mukana on myös pari historialliseksi fiktioksi laskettavaa novellia. Osasta en itsekään tiedä, miten ne pitäisi luokitella – mikäli nyt luokittelu on ylipäättään tarpeen. Jos jokin nimike pitäisi keksiä, niin kutsuttakoon tätä kokoelmaa reaalifantasiaksi.

Tämän kokoelman novelleista *Routapelto* on julkaistu Lumoojassa 4/2006 ja *Laaman syksy* nettineulelehti Ullan jouluekstrassa vuonna 2005. Otin ne mukaan, koska ne sopivat kokoelman henkeen. *Revanssi*, Tukholman kapein katu, Torni ja Metsästysretki on kirjoitettu Tarinamaanantai-haasteiden pohjalta. *Revanssi* on vuodelta 2008, muut vuodelta 2007. Ne ovat olleet luettavissa blogissani, osaa taas ei ole aikaisemmin julkaistu lainkaan. Lopusta löytyy lista muista julkaistuista novelleistani. Se ei ole

kuitenkaan täydellinen. Listasta puuttuu useita novelleja, jotka ovat luettavissa eri kirjoittajafoorumeilla.

Sisällysluettelo

Nereidien laulu.....	7
Tukholman kapein katu.....	18
Kuninkaiden ja tsaarien rajat.....	22
Maahiset tanssii kuutamolla.....	27
Torni.....	32
Majakanvartijan shakkia pelaava kissa.....	38
Metsästysretki.....	44
K-piste.....	51
Pulumies.....	65
Rankka päivä Lahnavirralla.....	68
Punavalkea kukka.....	80
Revanssi.....	93
Laaman syksy.....	101
Routapelto.....	115

Nereidien laulu

Kalymnoksen viimeisellä kuninkaalla Philokrateella ei ollut muita lapsia kuin Hypatia-niminen tytär. Kun Hypatian tuli aika avioitua, Philokrates päätti antaa tyttärensä sille, joka toisi Hypatialle kauneimman ja kallisarvoisimman kaulakorun. Philokrates lähetti kaikille kreikkalaisille ylimyksille viestin, että sulhasehdokkaiden tuli saapua Kalymnokselle seuraavaan täysikuuhun mennessä. Hypatia saisi itse valita heidän tuomistaan kaulakoruista mieleisensä ja samalla tulevan aviomiehensä.

Tieto Philokrateen ilmoituksesta levisi myös sienensukeltajien pariin. Heidän joukossaan oli nuorukainen nimeltä Theron, joka oli rakastunut Hypatiaan. Hän valitsi sukeltamistaan sienistä aina kaikkein parhaimmat ja vei ne kuninkaanpalatsiin. Ajatus siitä, että Hypatia peseytyi juuri hänen sukeltamallaan sienellä tuotti Theronille suurta mielihyvää.

- Minä aion sukeltaa niin paljon sieniä, että pystyn ostamaan Hypatialle kaikkein kauneimman kaulakorun, Theron sanoi ystävälleen Simonideelle. - Sitten saan hänet vaimokseni.

- Sinäkö kilpailisit ylimysten rikkauksien kanssa sienilläsi? Simonides nauroi. - Vaikka sukeltaisit kaikki sienet Aigeianmerestä, et siltikään pystyisi ostamaan hänelle edes hopeista kaulaketjua. Jätä nuo hupsut haaveesi, niistä ei seuraa mitään hyvää.

Theron suuttui Simonideelle, mutta tajusi pian hänen olevan oikeassa ja masentui. Simonides sääli ystäväänsä ja pyysi tätä mukaansa sukellusmatkalle. Ehkä merituuhi puhaltaisi turhat haaveet Theronin mielestä tai sukeltaminen kylmään meriveteen viilentäisi

hänen tunteitaan Hypatiaa kohtaan. Theron suostui ja he lähtivät matkaan seuraavana aamuna.

Muutkin sienensukeltajat olivat lähteneet merelle. Hypatiaa kosimaan tulevat ylimykset toisivat mukanaan hovinsa ja paljon seuralaisia, joiden kaikkien tulisi olla edustavimmillaan. Kalymnoksen sieniä pidettiin tuohon aikaan kaikkein parhaimpina pesusieninä, joten niillä olisi varmasti suuri kysyntä. Simonides ja Theron päättivätkin suunnata kauemmas, pois tutuilta sienipaikoilta, joissa nyt parveili sukeltajia.

Simonides ja Theron saapuivat nimettömän ja aution saaren luokse. Vesi saaren ympärillä oli kirkasta, eikä siellä ollut vaarallisia merivirtoja. Muutaman koesukelluksen jälkeen he löysivät saaren länsipuolelta hyvän sieniapajan. Se oli merenalaisen jyrkänteen reunalla, niin syvällä että vain parhaat sukeltajat pystyivät noutamaan sieltä sieniä. Theron ja Simonides sukelsivat vuorotellen, toisen pitäessä huolta ettei vene ajelehtinut pois. Erään kerran kun Theron oli sukeltanut pohjaan ja keräsi sieniä, hän sattui katsomaan jyrkänteen reunan yli. Jyrkänteen pohjalla oli kaupunki. Se ei voinut olla maanjäristyksen mereen suistama, sillä rakennukset olivat ehjiä ja niiden marmori oli helmenvalkoista.

Päästyään takaisin veneeseen Theron kertoi näkemästään Simonideelle. Simonides ei ensin uskonut Theronia, mutta sukeltettuaan itse jyrkänteen reunalle uskoi ystävänsä. Kaupunki oli niin syvällä, että sinne sukeltaminen olisi äärimmäisen vaarallista jopa kokeneelle sukeltajalle. Iltapäivä oli jo pitkällä, joten he päättivät mennä saarelle syömään ja lepäämään. Kun he istuivat rannalla, heidän luokseen saapui vanha mies, jonka he kutsuivat mukaan syömään vähiä eväitään. Vanhus kertoi käyvänsä joskus saarella saadakseen

ajatella rauhassa. Theron uteli, tiesikö vanhus mitään uponneesta kaupungista.

- Se on Nereidopolis, nereidien kaupunki, vanhus sanoi. - He asuvat siellä silloin kun Aigeianmeri on tyyni. Kun meri raivoaa, he lähtevät auttamaan myrskyyn joutuneita merimiehiä.

- Ehkä meidän pitää uhrata jotain nereideille, jotta he auttavat meitä jos joudumme myrskyyn, Simonides sanoi. - Nyt kun tiedämme, missä he asuvat, uhrilahjamme menee varmasti perille. Meillä ei kylläkään ole kultaa eikä oikein muutakaan arvokasta.

- Nereidit eivät auta saadakseen palkkion, vanhus vastasi. - Eivätkä he tarvitse kultaa. Delfiinit, hippokampukset ja muut merenelävät tuovat kaupunkiin uponneiden laivojen aarteita. Nereidopoliksessa on kultaa ja koruja riittämiin.

Vanhus kiitti ruoasta ja jatkoi matkaansa, kadoten saaren toiselle puolelle. Alkoi tuulla, joten Theron ja Simonides päättivät lopettaa sukeltamisen siltä päivältä. Theron mietti merenalaista kaupunkia ja vanhuksen puheita koko yön.

- Aion sukeltaa merenalaiseen kaupunkiin, Theron sanoi aamiaisella. - Vanhuksen puheet Nereidopoliksesta saattoivat olla pelkkää höpinää, mutta siellä voi olla jotain arvokasta, jolla saan hankittua Hypatian arvoisen kaulakorun.

- Kaupunki on niin syvällä, että sinne sukeltaminen on hengenvaarallista, Simonides vastusteli.

- Jos en saa Hypatiaa, en välitä vaikka jäisinkin merenpohjaan.

Simonides tajusi, ettei Theron muuttaisi mieltään. Raskain mielin hän lupautui vahtimaan venettä sillä aikaa kun Theron sukelsi. He menivät veneellä

merenalaisen kaupungin kohdalle ja Theron hyppäsi mereen. Simonides odotti hermostuneena kauan aikaa, mutta Theron ei palannut pinnalle. Viimein Simonides sukelsi hänen peräänsä. Simonides ui kohti valkeana hohtavaa merenalaista kaupunkia, mutta hänen keuhkonsa tuntuivat repeävän ennen kuin hän pääsi kaupungin luokse. Simonideen oli pakko palata pinnalle. Vene oli ajelehtinut kauemmas ja Simonides joutui pinnistämään viimeisetkin voimansa saadakseen uitua veneen luokse.

Kerättyään voimia Simonides päätti palata Kalymnokselle. Theron oli selvästikin hukkunut jahdatessaan olematonta aarretta. Simonides sääli ystävänsä, joka oli lähtenyt viimeiselle matkalleen ilman kolikkoa. Theron joutuisi vaeltamaan sata vuotta Styksjoen rannoilla, mikäli hän ei voisi maksaa lautturi Kharonille matkasta joen yli. Simonides päätti uhrata veitsensä Poseidonille ja pyytää, että tämä antaisi Theronille kolikon kun hän lähtisi Poseidonin valtakunnasta kohti Hadeksen valtakuntaa. Veitsi oli uusi ja sen terä välkehti auringossa matkallaan pinnan alle.

Aika kului ja täydenkuun hetki lähestyi. Kalymnokselle saapui ylimyksiä kaikkialta ympäri Kreikkaa ja Simonides sai keräämänsä sienet myytyä hyvällä hinnalla. Saamillaan rahoilla Simonides osti itselleen uuden veitsen. Viimein tuli aika, jolloin Hypatian piti valita itselleen aviomies heidän tuomiensa kaulakorujen perusteella. Tuohon aikaan Khorio oli Kalymnoksen pääkaupunki ja kuningas Philokrates päätti, että valinta suoritetaan Khorion agoralla. Samallahan valittaisiin myös Kalymnoksen tuleva kuningas, joten kansa saisi kertoa Hypatialle oman mielipiteensä. Simonides meni

agoralle nähdäkseen tapahtuman ja sai hankittua paikan eturivistä.

Ehdokkaat kehuivat itseään ja esittelivät toinen toistaan kauniimpia kaulakoruja. Valinta tulisi olemaan vaikea. Silloin joku ryhtyi tunkemaan itseään väkijoukon läpi kohti Hypatiaa. Kuninkaan hopliitit vetivät miekkansa ja valmistautuivat lyömään tunkeilijan maahan, jos tästä olisi vaaraa. Simonides henkäisi hämmästyksestä kun hän tunnisti väkijoukon läpi tunkeutuneen. Kyseessä oli Theron, joka asteli Hypatian luokse ja ojensi hänelle kaulakorun. Väkijoukossa kävi kohahdus, sillä kaulakoru oli niin kaunis, että se sai ylimysten tuomat kaulakorut näyttämään rihkamalta. Hypatia valitsi Theronin ja hänen kaulakorunsa.

Kun selvisi, että kyseessä oli vain köyhä sienensukeltaja, Philokrates yritti peruuttaa Hypatian valinnan vedoten siihen, että ettei Theron ollut ylimys. Väkijoukko raivostui ja Philokrateenkin oli pakko myöntyä. Ylimykset ottivat kaulakorunsa ja lähtivät vihaisina takaisin koteihinsa.

- En ota tätä kaulakorua pois kaulaltani niin kauan kuin elän, Hypatia sanoi kun Theron laittoi kaulakorun hänen kaulalleen.

Kun häät oli vietetty ja Theron oli muuttanut asumaan kuninkaan palatsiin, hän kutsui Simonideen luokseen. Simonides pelkäsi Theronin haluavan kostaa sen, että Simonides oli lähtenyt ja jättänyt hänet meren armoille. Theron ei kuitenkaan ollut vihainen.

- Minäkin olisin kuvitellut sinun kuolleen, jos olisit ollut pinnan alla niin kauan, Theron sanoi.

Hän otti veitsen ja ojensi sen Simonideelle.

- Tämä taitaa olla sinun, Theron sanoi. - Löysin sen merenalaisesta kaupungista kuten kaulakorunkin.

Pudotitko veitsen vahingossa?

- Uhrasin sen Poseidonille, jotta hän turvaisi matkasi Styks-joelle ja maksaisi puolestasi lautturille. Olen jo hankkinut uuden veitsen, joten voit pitää tuon, jos haluat. Tosin sinullahan on nyt varaa hankkia parempikin veitsi.

- Pidän tämän veitsen muistona ystävydestäsi, Theron sanoi.

- Miten oikein selvisit hengissä? Simonides ihmetteli.

- Menetin tajuntani juuri kun sain kaulakorun käteeni ja merivirrat kuljettivat minut saaren toiselle puolelle. Ilmeisesti delfiinit kantoivat minut rannalle tai sitten Poseidon ei kaivannut minua valtakuntaansa. Heräsin joka tapauksessa rantahietikolta kaulakoru kädessäni. Sain kalastajilta kyydin takaisin Kalymnokselle.

- Upponeessa kaupungissa oli siis aarteita? Simonides aprikoi. - Taidanpa itsekin sukeltaa sinne, sillä minulla olisi käyttöä kullalle.

- Et missään nimessä saa sukeltaa sinne! Theron huusi kalvenneena.

- Miksen saisi? Oliko siellä sittenkin nereidejä tai muuta merenväkeä?

- Ei tietenkään...mutta merivirrat ovat arvaamattomia ja vaarallisia enkä halua että hukut. Jos tarvitset kultaa niin pääset kyllä töihin tänne palatsiin. Pidän huolen, että saat kunnon palkkion.

Simonides päätti suostua ystävänsä ehdotukseen ja jäi töihin palatsiin. Kaikki sujui hyvin, kunnes tuli seuraavan täydenkuun aika. Kirkas kuutamo paistoi suoraan

Simonideen huoneeseen, eikä hän saanut unta, joten hän päätti lähteä kävelyille ja kuljeskeli kuutamon valaisemassa hiljaisessa palatsissa. Vartijat tunsivat Simonideen, joten hän sai kulkea rauhassa, kunhan ei yrittänyt mennä kuninkaallisiin makuutiloihin.

Simonides yllättyi tavatessaan Theronin meren suuntaan olevalta parvekkeelta. Theron säpsähti, kun Simonides tervehti häntä.

- Etkö sinäkään saa nukuttua kuutamon vuoksi?
Simonides kysyi.

- Kuuletko sinä sen? Theron sanoi ja osoitti merelle.

- Kuulenko minkä?

- Nereidien laulun. Ne laulavat merellä ja ääni kantaa tänne asti. Sen vuoksi en saa nukuttua.

- En minä kuule mitään, Simonides vastasi. - Mitä ne laulavat?

Theron ei vastannut mitään ja lähti parvekkeelta. Simonides katseli merelle ja yritti kuunnella nereidien laulua, mutta kuuli vain meren hiljaisen äänen.

Theron ei puhunut mitään nereidien laulusta enää seuraavana päivänä. Kun täydenkuun aika jälleen lähestyi, Theron muuttui synkäksi ja hermostuneeksi. Kalastajat löysivät rantaan ajautuneen kuolleen delfiinin, mitä pidettiin huonona enteenä. Delfiini oli raadeltu ja sen epäiltiin joutuneen hain uhriksi. Seuraavan täydenkuun aikaan Simonides lähti jälleen vaeltamaan palatsissa ja hän löysi Theronin taas samalta parvekkeelta. Theron katseli merelle. Hän puristi parvekkeen kaidetta ja hänen otsallaan kiilsivät tuskanhiki.

- Ne laulavat jälleen, Theron sanoi. - Ne laulavat minulle. Nemertes johtaa kuoroa, tunnistan hänen äänensä. Se on kuin kevyt aalto, joka nousee pitkin hienointa rantahiekkaa.

- Mitä sinä puhut? Miten sinä muka tunnistat tietyn nereidin äänen olemattomasta laulusta?

- Merenalainen kaupunki...se oli Nereidopolis. Siellä asui nereidejä ja muuta merenväkeä.

- Mitä sinä oikein puhut?

- Minä valehtelin sinulle. Merivirrat eivät kuljettaneet minua saaren toiselle puolelle. Nemertes antoi minulle yrtin, jonka syötyäni saatoin hengittää veden alla ja puhua vedenväen kanssa. Hän pelasti minut hukkimiselta ja minä asuin nereidien luona. Enkä minä palannut kalastajien veneessä Kalymnokselle, minä suostuttelin delfiinin tuomaan minut. Se oli epäilemättä sama delfiini, joka löydettiin rannalta kuolleenä. Vedenväki osaa olla armotonta.

- Ihmettelinkin, miten oikein sait löydettyä veitseni, jos kerran menetit tajuntasi heti kun olit saanut kaulakorun käsiisi. Mitä nereidit sinusta haluavat?

- He haluavat minun palaavan Nereidopolikseen, Theron sanoi ja lähti kohti kuninkaallisia makuutiloja.

Seuraavan täydenkuun lähestyessä Theron oli entistä hermostuneempi ja synkkämielisempi. Simonides ajatteli mennä nimettömän saaren luokse ja sukeltaa merenalaiseen kaupunkiin nähdäkseen oliko Theronin puheissa perää. Hän kuitenkin luopui ajatuksesta kun useita sienensukeltajia jäi palaamatta pinnalle ja kalastajien vene kaatui lähellä Kalymnoksen satamaa. Oli tyyni sää eikä vene ollut kaukana rannasta, mutta yksikään kalastajista ei nousut pinnalle.

Täydenkuun aikaan Simonides heräsi huutoon. Käytävillä ryntäili vartijoita ja Hypatia seisoి suuressa salissa yövaatteissaan, kaulallaan Theronin tuoma kaulakoru. Hän ei luopunut siitä edes yöksi. Kun selvisi, että Theron oli kadonnut, Simonides lähti heti

juoksemaan kohti rantaa. Theron oli polvillaan vesirajassa ja ulisi tuskaisesti kohti kuuta. Simonides tarttui ystäväänsä ja raahasi hänet rannalle.

- He eivät lopeta lauluaan ennen kuin saavat haluamansa, Theron valitti. - Heidän laulunsa tekee minut hulluksi.

- Sinähän sanoit heidän haluavan sinut, Simonides sanoi. - Minkä ihmeen takia sinun piti mennä veteen? Sinähän olet aivan märkä, yrittivätkö he viedä sinut väkisin?

- Menin mereen itse, mutta se heitti minut rannalle. Minä en riitä. He haluavat myös Hypatialle antamani kaulakorun, koska se on Nemertesin kaulakoru. Teeskentelin rakastavani Nemertesin, jotta sain varastettua hänen kaulakorunsa. Nyt hän haluaa omansa takaisin.

Simonides auttoi Theronia kävelemään takaisin palatsille. Kyselijöille Simonides selitti, että unen jumala Hypnos oli saanut Theronin kävelemään unissaan. Theron vannotti Simonidesta olemaan kertomatta kenellekään sanaakaan siitä, mitä Theron oli kertonut. Jos Theron joutuisi kuninkaan epäsuosioon, myös Simonideen työpaikka palatsissa ja ehkä jopa henki olisivat vaarassa.

Kun seuraava täysikuu lähestyi, Kalymnoksen ympärille ilmaantui outoja meripyörteitä. Saarelle yrittävät laivat kulkeutuivat takaisin merelle, vaikka niiden miehistöt soutivat niin kovaa kuin jaksoivat. Kalymnokselta lähtevät laivat taas pauskautuivat takaisin rannalle. Kalymnos jäi eristyksiin ja ruoka alkoi käydä vähiin, koska kauppalaiivat eivät päässeet satamaan eivätkä kalastajat merelle. Theron yritti suostutella Hypatian antamaan kaulakorun takaisin.

- Ei missään nimessä! Hypatia huusi. - Tämä kaulakoru on ainut syy, miksi otin sinut miehekseni. Minä en ota tätä kaulakorua pois kaulaltani niin kauan kuin elän.

Theron oli hulluuden partaalla sinä iltana kun oli jälleen täydenkuun aika. Hän kulki palatsissa kuin aave ja mumisi itsekseen. Sillä kertaa täysikuu peittyi pilviin ja unen jumala Hypnos vaivutti Simonideen uneen. Hän kuitenkin heräsi keskellä yötä, kun hänet revittiin vuoteesta ja heitettiin lattialle. Soihtujen valossa hän näki raivosta kalpean kuningas Philokrateen. Yksi hänen hopliiteistaan piti miekkaansa Simonideen kurkulla.

Philokrates vaati saada tietää, missä Theron oli. Simonides vastasi, ettei hänellä ollut aavistustakaan. Simonides raahattiin kuninkaallisiin makuutiloihin ja vietiin sen sängyn luokse, jolla Theron ja Hypatia nukkuivat. Juuri silloin pilvet väistyivät ja kammottava näky sai Simonideen jalat vapisemaan. Hypatia makasi sängyllä kuolleena. Hänet oli surmattu ja kaulakoru oli poissa hänen kaulaltaan. Sängyllä Hypatian ruumiin vieressä oli Simonideen veitsi, joka oli päätynyt Theronille.

Silloin Simonides kertoi kaiken, mitä tiesi. Hopliitit lähtivät rannalle, mutta Theronia ei löydetty. Etsintöjä jatkettiin seuraavana päivänä, mutta tuloksetta. Edes Theronin ruumista ei löydetty, hän oli kadonnut lopullisesti. Nemertes oli saanut omansa takaisin. Tyttärensä menettänyt Philokrates vaipui epätoivoon ja kuoli pian suruun. Koska kuninkaallinen suku oli sammunut, läheisen Kosin saaren kuningas saapui ja alisti Kalymnoksen lopullisesti valtaansa.

Simonides ei enää koskaan poistunut Kalymnokselta, sillä hän kammosi merta. Sienien

sukeltamisen sijaan hän opetteli kivenhakkaajaksi. Hän sai siitä niukan elannon ja eli yksinäisenä kunnes kuoli. Kerrotaan, että kun hänet löydettiin kuolleena, joku tuntematon oli käynyt laittamassa kultakolikon hänen kielensä alle maksuksi Kharonille. Kolikkoa arveltiin syrakusalaiseksi, sillä sen toisella puolella oli kuvattuna delfiinillä ratsastava poika. Epäilijät kuitenkin sanoivat, ettei se voinut olla syrakusalainen, koska toisella puolella oli kuvattuna hippokampus ja Syrakusan kolikoissa oli yleensä voitonjumala Nike.

Tukholman kapein katu

Maaliskuinen aamu oli hyisen kylmä. Mårten Trotzigin apulainen Johan puhalteli paleleviin käsiinsä seisoessaan Järntorgetilla kuulemassa viimeisiä ohjeita. Mårten selosti tarkkaan, mihin hintaan Johanin oli myytävä kuparia ja paljonko hän saisi enintään maksaa kuparin toimittajille. Johanin toistettua ohjeet oikein, Mårten hätisteli hänet töihin. Mårten heitti satulalaukut hevosesensa selkään, nousi satulaan ja ratsasti ulos Tukholmasta.

Mårten oli Tukholman rikkaimpia porvareita, joten hänen olisi voinut olettaa matkustavan komeammin. Normaalisti hän olisikin matkannut reessä lämpimien turkisten alla, mukanaan seurue palvelijoita ja asemiehiä. Hän ei kuitenkaan halunnut vetää liikaa huomiota puoleensa. Mitä harvempi tietäisi satulalaukuissa olevasta kullasta, sen parempi. Kilpailijoillekaan ei kannattanut antaa vihiä Mårtenin suunnittelemasta kuparikaupasta, etteivät he yrittäisi ehtiä apajalle ensin.

Mårtenilla oli vyöllään pistooli ja miekka, jotka toivat hänelle turvan tunnetta. Miekkaa hän ei juurikaan osannut käyttää, hän oli hankkinut sen vain koska muutkin rikkaat miehet kantoivat miekkaa vyöllään. Pistoolia hän sen sijaan osasi käyttää. Se ei ollut herrasmiehen ase, mutta pistoolinpiippuun tuijottaminen sai yleensä miehen miettimään tarkemmin sanojaan ja tekojaan.

Mårten ratsasti länteen kohti Kopparbergiä. Matka veisi monta päivää, mutta Mårten ei välittänyt. Hän oli hyvällä tuulella. Ajatus häntä odottavasta suuresta kuparierästä sai hänet hymyilemään. Tämä kauppa tekisi hänestä

entistäkin rikkaamman, ehkä jopa Tukholman rikkaimman porvarin. Vuosia sitten saapuessaan Wittenbergistä tänne takapajuiseen Ruotsiin hän olisi tuskin edes osannut aavistaa, kuinka rikkaaksi hän vielä tulisi. Märten omisti jo kolme taloa Trappegrendenillä.

Trappegrenden oli kapea, taisipa olla jopa Tukholman kapein katu. Se oli kuitenkin lähellä Järntorgetia, rauta- ja kuparikaupan keskusta eikä Märten halunnut muuttaa sieltä muualle, vaikka hänellä olisikin pian varaa rakennuttaa itselleen kartano Tukholman liepeille. Märten oli sen sijaan päättänyt jättää itsestään pysyvän muiston jälkipolville lahjoittamalla Tukholman saksalaiseen kirkkoon uuden alttaritaulun. Ihmiset katselisivat alttaritaulua kymmeniä elleivät jopa satoja vuosia myöhemmin ja sanoisivat ”tuon lahjoitti Märten Trotzig”.

Jos Märten olisi katsellut ympärilleen kunniasta ja kuuluisuudesta haaveilemisen sijaan, hän olisi saattanut huomata ryövärit aikaisemmin ja päästä heitä karkuun. Nyt hän huomasi heidät vasta kun he säntäsivät metsästä katkaisemaan hänen tiensä. Ryöväreillä oli resuiset vaatteet eikä heidän aseistuksessaan ollut kehumista. Isonenäisellä oli pelkkä puunuija ja parrakkaalla oli kädessään ruosteinen kirves. Kaljulla ryöväriellä oli sentään jalkajousi, mutta vain yksi vääntynyt nuoli.

Mies, joka osaisi käyttää miekkaa ja jolla oli vielä pistooli vyöllään saisi kukistettua ryövärit helposti eivätkä he normaalisti kävisi näin vaarallisen saaliin kimppuun. Kevättalven mukana saapunut nälkä oli kuitenkin saanut heidät epätoivoisiksi ja aseistuksen sijaan ryövärit luottivat lukumääräänsä sekä paloviinan tuomaan voimantunteeseen. Märten pysäytti hevosensa ja katseli ryöväreitä epäluuloisesti.

- Mitä te haluatte? Mårten kysyi.
- Eikö se ole selvää? parrakas ryövåri åråhti. –
Haluamme kukkarosi ja hevosesi!
Mårten veti pistoolinsa ja tåhtåsi sillå parrakasta ryövåriå.

- Håipykåå siitå tai ammun, Mårten sanoi.
- Sinulla on yksi kuula ja meitå on kolme, parrakas ryövåri totesi. – Senkun ammut, kaksi meistå syö ja juo tånåån kievarissa kolmannen muistoksi sinun rahoillasi.

Mårten tåhtåili kutakin ryövåriå vuorollaan osaamatta påttåå, mitå tekisi. Isonenåinen ryövåri påtti toimia. Hån sntåsi kohti Mårtenia puunuija koholla ja påsti raivoisan huudon. Mårten laukaisi pistoolinsa. Kuula raapaisi isonenåisen ryövårin påttå ja jatkoi matkaansa upoten lumihankeen. Ryövåri putosi polvilleen huutaen tuskasta ja painoi kdellån pånså sivua yrittäen lopettaa verenvuodon. Kalju ryövåri laukaisi jalkajousensa, mutta vääntynyt nuoli ei osunut maaliinsa.

Parrakas ryövåri ryntäsi hevosen luokse ja sai Mårtenin vedettyä maahan. Mårten påsi kuitenkin jaloilleen ja veti miekkansa. Hån huitoi miekallaan kahta ryövåriå saamatta aikaan muuta kuin sen, että ryövårit pysyvät hnестå loitolla. Mårten kirosi itseån siitå, ettei ollut koskaan ottanut oppitunteja miekan käytössä. Mistä tahansa Tukholman kapakasta olisi varmasti löytynyt joku Liivinmaalla tapellut sotilas, joka olisi opettanut häntä miekkailemaan muutaman taalerin hinnalla.

Isonenåinen ryövåri sai verenvuodon lakkaamaan ja nousi pystyyn puunuija kdessån.

- Ammut korvani irti, ryövåri mutisi vihaisesti. –
Tämän saat maksaa.

Isonenäinen ryöväri hiipi Mårtenin huomaamatta hänen taakseen ja iski häntä puunuijalla takaraivoon niin kovaa kuin jaksoi. Mårten kaatui maahan eikä enää noussut. Pistoolinlaukauksesta, ruudinkärystä ja veren hajusta hermostunut hevonen kavahti takajaloilleen ryövärien lähestyessä sitä. He eivät saaneet hevosta taltutettua ja se pääsi heiltä pakoon.

Ryövärit saivat saaliikseen vain Mårtenin kukkaron ja olivat siihen tyytyväisiä, koska eivät tienneet menettäneensä satulalaukuissa olleen kullan. Kun Mårtenin hevonen palasi yksin Tukholmaan, Johan käsitti heti jotain paha tapahtuneen. Hän lähti muutaman apurin kanssa etsimään Mårtenia ja he löysivät hänet hengettömänä tien vierestä. Oli jo liian myöhä lähteä ajamaan ryöväreitä takaa ja seuraavan yön lumisade peitti heidän jälkensä.

Tukholmalaisen porvarin Mårten Trotzigin maallinen vaellus päättyi kauppamatkalla ryövärien uhrina 21.3.1617 eikä Tukholman saksalainen kirkko saanut uutta alttaritaulua. Hänen kohtalonsa jäi kuitenkin tukholmalaisten mieleen ja hänen kapeaa asuinkatuaan ryhdyttiin kutsumaan Trotzigin kaduksi. Nimitys jäi käyttöön ja vuonna 1949 kadusta tuli virallisestikin Mårten Trotzigs Gränd. Se on vieläkin Tukholman kapein katu.

Kuninkaiden ja tsaarien rajat

Eräänä iltana vähän Pyhän Ristin päivän jälkeen ummeljokelaisen Juho Männynjuuren oveen koputettiin. Koputus oli hiljainen ja vaivihkainen ja jäi melkein huomaamatta sateen ropinan seasta. Juho lopetti lampaanpaistin syömisen ja vilkaisi vaimoaan Vappua. Juho nousi ja asteli ovelle. Hän avasi oven ja tunnisti pimenevässä syysillassa seisovan miehen veljekseen Jaakoksi. Juho viittasi Jaakkoa tulemaan sisälle savupirttiin ja vilkaisi vielä pihalle ennen kuin sulki oven. Vappu lopetti karstaamisen kun Jaakko istahti pöydän ääreen.

- Päivää taloon, Jaakko sanoi. – Missä lapset ovat?

- Päivää vaan, Vappu vastasi. – Lapset nukkuvat aitassa kun vielä tarkenevat. On kuulemma parempi ilma kuin pirtissä.

- Piilotitko veneen hyvin? Juho kysyi. –

Rantaratsastajat ovat nuuskineet jokirannassa tavallista enemmän sen jälkeen kun Ukkolan Eerik vei luvatta lehmän siskolleen Husulaan ja sai 10 hopeataalarin sakon.

- Älä huoli, vene on hyvin piilossa. Mitä muuta tänne ruotsinpuolelle kuuluu?

- Kävin Loviisassa syysmarkkinoilla. Majamieheni kertoi, että sinne aiotaan rakentaa linnoitus. Ajateltiin, jos vaikka muutettaisiin sinne.

- Sinä olet ajatellut, Vappu tokaisi.

- Jotain pitää tehdä, jos sadot eivät parane. Tuli taas niin huono sato, että nähdään varmaan keväällä nälkää. Linnoitustöissä tarvitaan puusepän taitoja osaavaa miestä.

- Kuulin kirkolla, että ryssänpuolelle Sippolaan rakennetaan uutta krouvia. On sielläkin varmaan puusepälle töitä eikä tarvitsisi lähteä niin kauas kotoa.

- Ryssänvallan alle en vapaaehtoisesti lähde, Juho tiuskaisi. - Isävainaa kertoi aina, kuinka miehityksen aikana staarosti kävi alati karhuamassa veroja. Ei sille uskaltanut vastaan sanoa. Kasakat olisivat tulleet ja tappaneet kaikki.

- Vanhat lait ovat ryssänpuolellakin voimassa, Vappu intti. – Hyvinhän Jaakollakin siellä menee.

Jaakko otti tupakkapussin ja piipun esille aikoen pistää tupakaksi.

- Haluatteko tupakkaa? Tämä on Pietarista, hyvää laatua.

Ennen kuin Juho ehti vastata, ovelta kuului äänekäs ja vaativa koputus.

- Rantaratsastajat, Vappu henkäisi. – Nyt kävi huonosti.

Juho säntäsi nurkkaan, jossa oli yksinkertainen puuarkku.

- Äkkiä tänne, Juho sanoi.

- En minä tuohon pieneen arkkuun mahdu, Jaakko vastusteli.

- En minä sinua arkkuun ole laittamassakaan, auta siirtämään sitä.

Juho ja Jaakko siirsivät arkkua ja sen alta paljastui luukku, jonka Juho avasi.

- Sinne vaan, Juho sanoi. – Ole sitten ihan hiljaa.

Jaakko ahtautui alas pienestä luukusta. Koputus ovelta oli muuttunut entistä raivokkaammaksi. Juho riensi ovelle, kun arkku oli saatu taas paikalleen. Oven takana seisoivat kaksi rantaratsastajaa, jotka tunkivat sisään.

- Miksette heti avanneet ovea? nuorempi rantaratsastaja kysyi.
- Emme uskaltaneet, luulimme, että ryssä on tullut joen yli, Juho vastasi.
- Ryssä ei koputtaisi, se tulisi ovesta läpi.
- Keitä te olette ja miksi tungette tänne iltamyöhällä?
- Minä olen Saramäki, vanhempi rantaratsastaja sanoi. - Tuo nuorukainen on Hartikka. Väittää nähneensä jonkun kulkeneen tuolla pihalla. Tulimme katsomaan, ettei mitään ole hätänä.
- Kuka tuolla pihalla kulki ja miksi? Hartikka tivasi.
- Tässä säässä eivät kulje kuin kruunun miehet, salakuljettajat ja ryssän vakoojat.
- Minä siellä kuljin, kävin huussissa, Juho vastasi. – Sitä en tiedä, katseliko ryssän vakooja toimiani tai veikö salakuljettaja jätökset ryssänpuolelle. Vai haluavatko kruunun miehet viedä ne veroina?
- Ei kai haittaa, jos katselemme vähän ympärillemme? Saramäki kysyi.
- Milläs minä teitä estäisin?

Hartikka ja Saramäki katselivat ympärilleen. Saramäen katse kiinnittyi pöydälle. Juho ja Vappu katsoivat samaan suuntaan ja kalpenivat. Jaakko oli unohtanut tupakkapussin ja piipun pöydälle. Saramäki asteli pöydän luokse ja istahti penkille. Hän otti piipun ja tutki sitä pirtin hämärässä valossa. Sitten hän nuuhkaisi tupakkapussin sisältöä.

- Mahorkkaa, Saramäki totesi. – Näyttää olevan myös venäläinen piippu, ulkonäöstä päätellen Pietarissa tehty. Mistä ummeljokelainen talonpoika on saanut pietarilaisen piipun?

- Veljeni toi, kun kävi täällä. On varmaan ostanut sen Pietarista, käy siellä yhtenästä myymässä voita.

- Veljesi asuu siis Venäjän puolella?

- Mitä sitten? Saa sieltä ruotsinpuolella käydä ja veljelleen lahjoja tuoda.

- Kunhan kulkee virallisen ylityspaikan kautta. Jos tulee luvatta yli iltahämärissä, se herättää heti epäilyksiä. Luvattoman rajanylittäjän piilottelusta saa sakkoja. Eikä tupakkaakaan saa tuoda Venäjän puolelta ilman, että maksaa tullimaksut.

- Tuosta joen yli on kuljettu iät ja ajat, piruako se kenellekään kuuluu, jos joku sen ylittää? Jaakko tivasi.

Saramäki huokaisi.

- Valtakunnan raja on ollut Kymijoessa jo viisi vuotta, luulisi ihmisten sen jo muistavan. Ei siitä rajan yli saa kulkea ilman lupaa.

- Kuninkaiden ja tsaarien rajoista ole kuin harmia ja kiusaa, Juho manasi. – Siirtelevät niitä mielensä mukaan ja meikäläiset kärsivät. Jos ei ryssä ryöstä ja tapa, niin kruunun sotaväki vie viljat ja eläimet. Sitten kielletään olemasta tekemisissä sukulaisten kanssa, kun ovatkin äkkiä muuttuneet ruotsalaisista ryssiksi.

Hartikka aikoi sanoa jotain, mutta sitten hän huomasi nurkassa arkun, jota ei ollut pirtin hämärässä ensin huomannut. Hartikka meni viekas ilme kasvoilleen arkun luokse. Hän nykäisi arkun kannen auki, mutta pettyi kun ei löytänyt ketään. Hän kävi vielä tarkistamassa, ettei uuninpankollakaan piilotellut ketään.

- Ei täällä kukaan piilottele, Hartikka sanoi.

- Me tästä sitten lähdemme, Saramäki sanoi. –

Muistakaa kuitenkin, että teitä on varoitettu venäläisten piilottelusta.

Kun Saramäki ja Hartikka olivat lähteneet, Juho ja Vappu siirsivät arkun syrjään ja Jaakko kipusi ylös kuopasta.

- Mikä ihmeen kuoppa tuo on? Jaakko kysyi. –
Ruokaako sinä siellä säilytät?

- Se on piilokuoppa ryssän varalta, Juho selitti. –
Siitä eivät tiedä edes lapset. Jos ryssä hyökkää,
pääsemme sinne piiloon, kunnes ryssä menee muualle.
Eikä siitä ole haittaa silloinkaan, kun vouti tulee
keräämään veroja.

- Lähtivätkö rantaratsastajat varmasti?

Juho katsoi ikkunanraosta ulos.

- Tuolla ne ratsastavat, käyvät varmaan kertomassa
luutnantti Hjelmstiernalle epäilyksistään.

- Sitten minun lienee parasta lähteä, ettei teille tule
hankaluuksia. Minulla on talvella kauppamatkoja ja
muuta niin, etten tiedä, ehdinkö käymään ennen ensi
kesää.

Jaakko otti piippunsa ja tupakkapussinsa. Hän jäi
hetkeksi miettimään ovensuussa. Sitten hän otti
taskustaan kukkaron ja kaivoi sieltä muutaman kolikon.

- Tässä vähän ruplia, Jaakko sanoi. – Hopea on
hopeaa tälläkin puolella jokea. Säästäkää kevättä varten.
Ei tarvitse olla nälässä eikä tarvitse lähteä Loviisaan.

- Mutta miten me voimme oikein korvata tämän?
Juho kysyi - Emme me voi sinun rahoillasi elää.

Jaakko vilkuili nurkassa olevaa arkkua.

- No, jos vaikka joskus saan lainata tuota sinun
piilokuoppaasi, Jaakko tokaisi. – Jos sattuu olemaan
jotain, mitä pitäisi piilottaa joksikin aikaa.

Sen jälkeen Jaakko astui ulos pirtistä ja katosi
varjoihin.

Maahiset tanssii kuutamolla

Tuli alkaa jo hiipua ja tupa viiletä, mutta olen kuin en huomaisikaan. Kämperryn nurkkaan rukin taakse ja tekeydyn pieneksi toivoen, ettei äiti huomaisi minua. Puupino tulisijan vieressä on lähes olematon. En halua hakemaan puita, sillä halkopinon alla on maanväen kolo. Ne kurottavat minua kohti ja yrittävät vetää luokseen maanaliseen. Äiti touhuaa tulisijan luona ja kurkottaa hajamielisesti lisää puuta tuleen. Äidin käsi haroo ensin tyhjää ja sitten äidin kasvoille nousee synkkä ilme kun hän katsoo vähäistä puumäärää. Äidin katse kiertää tupaa ja yritän olla näkymätön, mutta hän huomaa minut.

- Mene tyttö hakemaan lisää puita, äiti tokaisee.
- En minä, sanon pelästyneenä. – Siellä on pimeää.
- Ota öljylamppu mukaan. Ala mennä nyt, isä tulee

kohta tehtaalta kotiin ja suuttuu jos kotona on kylmä. Miten minä edes laitan isälle ruokaa, jos tuli sammuu?

Äidin silmä on vieläkin musta. En tiedä pelkääkö enemmän isää vai maanväkeä.

- En minä uskalla, uikutan. – Ulkona on maahisia.

Ne vievät minut.

Nyt äiti rupeaa suuttumaan.

- Pitääkö sinulle antaa vauhtia vitsalla? äiti kysyy vihaisena. - Ei siellä mitään ole.

Nousen ylös polvet vapisten. Otan öljylampun hyllyltä ja sytytän siihen tulen tulitikulla. Kävelen tuvan poikki. Vaari makaa porstuan oven vieressä sängyllä henki rahisten ja kuolemaa tehden. Isä on murjottanut jo viikon verran kun vaari ei tajua kuolla pois eläviä häiritsemästä

ja vähäistä ruokaa tuhlaamasta. Isä raahasi vaarin sängyn oven viereen, koska ovenraosta tuulee koko ajan kylmästi ja kylmästä saa keuhkokuumeen. Toivon, ettei vaari heräisi mutta toivoni on turha. Vaari avaa silmänsä ja kääntää päänsä minua kohti.

- Pienet kädet, pienet jalat, maahiset tanssii kuutamolla, vaari pihisee. - Maan väki, kalman väki, lisää lapsia tanssiin etsii. Älä tartu maahisen käteen, älä maahisten tanssiin lähde.

Minua itkettää pelosta ja jään seisomaan porstuan oven luokse. Äiti huomaa, etten ole mennyt minnekään ja tulee luokseni vihaisena.

- Mitä sinä täällä vielä väkerrät? äiti ärähtää.

- Vaari puhui maahisista, soperran.

- Lopeta se lapsiparan pelottelu, äiti sähähtää vaarille. – Niin kuin tässä ei olisi tarpeeksi vaikeaa ilmankin. Tyttö sekoaa kohta ja joutuu hullujenhuoneelle.

Vaari ei sano enää mitään. Hän tuijottaa kattoon tyhjin silmin, hengitys pihisten. Äiti mulkaisee minua ja säntään porstuaan. Avaan ulko-oven. Ulkona on pimeää. Astun pimeyteen ja öljylamppu leikkaa pimeään pienen valokehän. Kuulen yössä tehtaan jyskeen. Tehdas ei koskaan nuku. Kun isä tulee töistä, muut menevät hänen tilalleen. Tehdas jyskää ja puskee savua yötä päivää. Vaarin mukaan maanväki on vihaista ja ärtynyttä tehtaan jyskeen vuoksi, koska ne eivät voi nukkua.

Taivaalla ei näy tähtiä eikä kuuta tehtaan savun takaa. Kävelen pimeän keskellä pientä polkua pitkin kohti vajaa. Kun viime keväänä olin huonona ja yskin koko ajan, isä haki viimein lääkärin, vaikka mutisikin kuinka kalliiksi se tulisi. Sain pahan makuista lääketta, joka helpotti yskää. Lääkäri sanoi, että yskäni johtui tehtaasta, jonka savu tartuttaa kaikkiin keuhkotaudin. Isä suuttui ja

hätisti lääkärin tiehensä. Isän mukaan tehtaasta ei saa puhua pahaa, koska ilman sitä meillä ei olisi tätäkään vähää. Pääsen viimein halkopinon luokse.

Laitan öljylampun maahan ja kurotan ottamaan halkoja. Jokin kylmä koskettaa jalkaani ja hypähdän taaksepäin kiljaisten. Katson halkopinon juurelle. Alimpien halkojan alta ja välistä kurottuu pieniä käsiä minua kohti. Halkopinon alta kuuluva supatus ja hihitys on vastenmielisen kuuloista. Kurotan mahdollisimman kaukaa ja saan otettua yhden halon ilman että kädet yltävät minuun. Poimin muutaman halon ja pinoan ne toisen käsivarteni päälle. Toivon halkojen riittävän. Otan öljylampun toiseen käteeni ja pinkaisen taloa kohti.

Kannan halot tulisijan luokse ja pinoan ne. Äiti katsoo mitätöntä puukasaa ja pudistaa päätään.

- Eivät nämä mihinkään riitä, äiti toteaa. - Mene hakemaan lisää.

Yritän uikuttaa jotain vastalauseeksi, mutta äiti pysyy kovana. Laahustan takaisin ulos. Vaari ei sano tällä kertaa mitään. Puupinon luona lasken jälleen öljylampun maahan ja ryhdyn kurottamaan halkoja pinosta. Maanväen käsi nappaa minua nilkasta ja joudun vetämään kaikin voimin, että saan jalkani irti. Kun jalkani irtoaa maanväen kädestä, kaadun maahan ja kaadan samalla öljylampun.

Kuuluu kilahdus kun lasi osuu kiveen ja halkeaa. Nostan hädissäni öljylampun pystyyn ettei öljy leimahda tuleen. Valo palaa, mutta rikkinäinen lasi heittää oudon varjon. Huomaan mustan hahmon kumartuvan ylleni. Isä on tullut kotiin.

- Rikoitko sinä samperin penikka öljylampun? isä raivoaa.

Hajusta päätellen isä taas tullut kotiin kapakan kautta. Ummehtunut tupakan haju ja viinan löyhkä ympäröi isää. Yritän selittää, mutta isä antaa minulle kipeän korvatillikan. Rupean itkemään.

- Lopeta se parkuminen, isä sanoo. - Näytä valoa niin minä kerään halkoja. Tuvassa on tietenkin taas kylmä kuin laukkuryssän haudassa eikä pöydässä ole ruokaa. On se perkele, kun kotonakin on tällaista kitkuttamista.

Isä menee halkopinon luo ja jää tuijottamaan pölliin iskettyä kirvestä. Yritän varoittaa maanväen pienistä käsistä, mutta suustani tulee vain vikinää. Pienet kädet tarttuvat isän jalkoihin ja isä katsoo maahan kummissaan. Kädet vetävät ja isän jalat sujahtavat halkopinon alle. Isä tömähtää maahan ja saa käännettyä itsensä mahalleen. Isä yrittää turhaan vetää itsensä pois halkopinon luota. Isän suuret kädet repivät multaa ja heinää kun häntä vedetään maanaliseen. Isä katoaa nopeasti halkopinon alle. Supatus ja hihitys loppuu. Kerään kasan halkoja ja menen sisälle. Rojautan halot tulisijan viereen. Äiti läksyttää minua nähdessään rikkinäisen öljylampun.

- Saat aikamoisen löylytyksen kun isä tulee kotiin, äiti sanoo. - Ruokakin meni pilalle kun sinua sai kaiken aikaa hätyytellä puiden hakuun.

Sitten äiti säntää kamarin puolelle ja kuulen hänen purskahtavan itkuun. Menen istumaan penkille pöydän ääreen ja tuijotan mustaa ikkunaa. Puu pamahtaa tulisijassa ja pari kipinää lennähtää ilmaan. Pamaus herättää vaarin, joka nousee istumaan ja tuijottaa tyhjyyteen.

- Pienet kädet, pienet jalat, maahiset tanssii
kuutamolla, vaari sanoo. – Ovat saaneet jonkun
mukaansa tanssiin.

Sitten vaari rojahtaa jälleen makaamaan ja hiljenee.

Torni

- Uskallanpas!
- Et uskalla!
- Kyllä varmasti uskallan!
- No tee se sitten!

Aidan käänsi katseensa virnistelevästä poikalaumasta ja katsoi vieressä kohoavaa tornia. Se näytti yhtäkkiä korkeammalta kuin ennen. Pohjoistorni oli ainut enää pystyssä oleva osa McDonnoughin rauniolinnasta. Muurit ja muut tornit olivat vain kivikasoja. Mereltä puhalsi tuuli, joka heilutti raunioita peittävää kasvillisuutta.

- Täällä ei kyllä saisi olla lainkaan, Aidan vastusteli.
– Rauniot voivat romahtaa koska tahansa. Näittehän itsekin kyltit. Jos ukko Mulligan saa meidät kiinni, saamme kunnan selkäsaunan.

- Et siis oikeasti uskallakaan! Dougal ivasi. –
Pelkuri!

- Uskallan! Aidan tiuskahti.

Hän lähti vihaisena kohti tornin oviaukkoa.

- Vilkuta meille huipulta, Dougal huusi hänen peräänsä.

Tornin oviaukko oli korkea ja musta. Ovenjäänteet roikkuivat vielä toisen ruostuneen saranan varassa. Aidan astui sisään. Kesti hetken aikaa ennen kuin hänen silmänsä tottuivat hämärään. Ensimmäisen kerroksen maalattia haisi kostealta mullalta ja siellä täällä oli sammaloituneita kiviä. Kerroksen halkaisi leveä käytävä, jonka toisessa päässä kohosivat seuraavaan kerrokseen vievät kiviset portaat. Käytävän varrella oli tyhjiä

oviaukkoja, jotka veivät varastuhuoneisiin.

Ensimmäisessä kerroksessa ei ollut lainkaan ikkunoita. Ainut valo tuli oviaukosta Aidanin takana ja se riitti hädin tuskin valaisemaan portaiden alapää.

Aidan lähti kohti portaita. Hän vilkuili pelokkaasti ympärilleen, mutta mikään ei hyökännyt hänen kimppuunsa mustista oviaukoista. Aidan ryhtyi nousemaan varovasti korkeita kiviportaita. Toisessa kerroksessa oli onneksi pieniä ikkuna-aukkoja, joista tuli hieman valoa sisään. Käytävä kulki seinän viertä ja Aidan kurkki sisään suuriin tyhjiin saleihin, joissa ei ollut kuin pölyä ja hämähäkin seittejä. Yhden salin seinässä oli suuri aukko, josta auringonvalo tulvi sisään. Aidan astui saliin ja meni aukon luokse.

Aukon takana oli vain tyhjiyttä. Aukossa oli ilmeisesti aikoinaan ollut ovi, josta pääsi muurin sisällä kulkeneeseen käytävään, mutta muurin sorruttua oviaukko ei vienyt enää minnekään. Ovesta astuja putoaisi monen metrin päässä alhaalla olevaan kivikasaan ja jos kävisi hyvin, hän vierisi siitä sisäpihalle. Toisella puolella kivikasaa oli jyrkänne ja kymmenien metrien pudotus alapuolella vellovaan mereen. Aidan kurkisti oviaukosta ja näki muiden seisoskelevan linnan sisäpihalla. Hän palasi käytävään ja jatkoi rohkaistuneena eteenpäin.

Käytävän päässä olivat uudet kiviportaajat, jotka veivät kolmanteen kerrokseen. Tässä kerroksessa käytävä kulki jälleen tornin halki ja sen varrella oli pienempiä huoneita. Huoneissa oli kuitenkin ikkunoita, joten ne eivät olleet täysin pimeitä. Erään oviaukon kohdalla Aidan pysähtyi ja katsoi sisään. Huoneen keskellä oli koroke, jonka päällä oli suuri kivinen arkku ilman kantta. Arkun vieressä lattialla oli kuihtunut ruusu. Aidanin mieleen

tulvahti kuvavirta vanhemmilta salaa katsotusta vampyyrielokuvasta. Hän odotti jonkin nousevan arkusta ja hyökkäävän hänen kurkkunsa kimppuun. Mitään ei tapahtunut, joten Aidan jatkoi matkaa. Hän vilkuili kuitenkin taakseen epäluuloisesti koko matkan portaille.

Neljännessä kerroksessa oli myös pieniä huoneita, mutta ne kaikki olivat tyhjiä. Käytävän päässä olivat katolle vievät portaat. Aidan nousi portaita ylös, mutta hänen tiensä tukki puinen luukku. Aidan yritti työntää luukun auki, mutta ei saanut sitä liikahtamaan. Hän mietti, palaisiko takaisin, mutta päätti olla luovuttamatta. Hän nousi seuraavalle askelmalle, painoi hartiansa kiinni luukkuun ja ponnisti jaloillaan. Luukku liikahti vähän. Aidan nousi seuraavalle askelmalle ja työnsi kaikin voimin. Luukku avautui. Hän sai luukun työnnettyä pystyasentoon ja viimeisen ponnistuksen myötä luukku heilahti kokonaan auki rysähtäen tornin kattotasannetta vasten.

Aidan nousi kattotasanteelle. Näköala oli huimaava. Hän näki nummet ja kotikylänsä kaukana nummien takana. Hän kääntyi ja katseli merta, joka levittäytyi kaukaisuuteen. Merituuli heilautti hänen hiuksiaan. Aidan käveli kattotasanteen muurin reunalle ja vihelsi. Sisäpihalla olleet pojat kääntyivät katsomaan häntä. Aidan vilkutti voitonriemuinen virne kasvoillaan ja pojat vilkuttivat takaisin. Yhtäkkiä pojat lopettivat vilkuttamisen ja ryntäsivät pakoon. Aidan ei nähnyt, mitä tapahtui. Hän päätti palata äkkiä takaisin maanpinnalle.

Aidan ei välittänyt yrittää sulkea kattoluukkua. Ukko Mulligan saisi sulkea sen, jos kävisi joskus tornissa. Päästyään kolmanteen kerrokseen Aidan pysähtyi äkisti erään oviaukon kohdalle. Hän kuuli ääntä. Joku nyyhkytti huoneessa. Aidan tajusi heti, mikä huone oli

kyseessä. Hän yritti olla katsomatta, mutta ei voinut olla kääntämättä päätään. Kivisen arkun päällä oli kansi, jonka päällä makasi kivistä veistetty ritaripatsas miekka kädessään. Huoneen seinille oli ripustettu koristeellisia seinävaatteita. Arkun molemmin puolin seisoivat korkeat metalliset kynttilänjalat, joissa paloivat kynttilät. Arkun luona oli puinen tuoli, jossa istui mustiin pukeutunut hahmo.

Hahmo oli itkevä nainen. Yhtäkkiä nainen käänsi päänsä ja katsoi suoraan Aidaniin. Aidan huusi ja säntäsi juoksuun. Hän liukastui portaissa ja kieri alas toiseen kerrokseen. Polveen sattui, mutta Aidan nousi silti seisomaan ja jatkoi eteenpäin. Sitten hän kuuli ääntä edestäpäin. Joku oli nousemassa portaita toiseen kerrokseen. Aidan säntäsi lähimmästä oviaukosta sisään. Tässä salissa oli tyhjyyteen vievä oviaukko. Askeleet lähestyivät käytävään vievää oviaukkoa.

Aidan meni seinässä olevan oviaukon luokse ja katsoi alhaalla olevaa kivikasaa. Häntä pyörrytti ja hän otti muutaman askeleen taaksepäin. Tumma hahmo astui oviaukkoon pimentäen käytävän ikkunasta tulleen valon. Aidan ei edes ajatellut. Hän otti pari juoksuaskelta ja hyppäsi. Joku huusi jotain. Kivikasan lähestyessä Aidan toivoi kierivänsä muurin jäänteiltä sisäpihalle. Sitten hän osui kiviin ja maailma pimeni.

Kun Aidan tuli tajuihinsa, joku oli kumartunut hänen ylleen. Hän tunnisti miehen ukko Mulliganiksi, jolla oli huolestunut ilme naamallaan.

- Mitä sinä tuolla lailla hypit? ukko Mulligan kysyi.
- Hullu kakara, melkein sain sydänkohtauksen. Olisit voinut pudota mereen. Sain hädettyä kaverisi ja läksin katsomaan, oliko joku tornissa.

- Siellä salissa oli mustapukuinen nainen, Aidan selitti. – Pelästyin ja luulin sinua joksikin hirviöksi.

Aidan tulkitsi ilmeen ukko Mulliganin kasvoilla epäuskoksi.

- Oli siellä! Aidan kivahti. – Varmasti oli!

- Kyllä minä sinua uskon, ukko Mulligan sanoi. – Olen itsekkin nähnyt hänet.

- Olet vai? Kuka hän oikein on?

- Häntä sanotaan vain mustapukuiseksi naiseksi. Kukaan ei tiedä, kuka hän on...oli. Ilmeisesti joku McDonnoughin klaanista. McDonnoughit ovat kaikki mullan alla ja heidän arkistonsa on kadonnut, joten kukaan ei tiedä tarkasti.

- Mikä se arkku oikein on?

- Kerrotaan, että mustapukuisen naisen mies oli ritari, joka kuoli ristiretkellä. Kivinen arkku on ritarin hauta, mutta se on tyhjä. Naisen veli lähti noutamaan ritarin luita Pyhäältä maalta ja nainen vannoi odottavansa salissa tyhjän arkun luona kunnes saisi haudata miehensä. Veli ei koskaan palannut ja mustapukuinen nainen odottaa vieläkin. Hän odottaa siinä salissa, kunnes hänen miehensä luut palaavat McDonnoughin linnaan.

- Uskotko sinä tuon tarinan? Aidan kysyi.

- Sinä olet nähnyt saman kuin minäkin. Sitä paitsi arkun viereen ilmaantuu kerran kuukaudessa punainen ruusu. Olen monesti yrittänyt saada selville, mistä ruusu oikein on peräisin, mutta en ole saanut sitä selville. Olen väijynyt käytävässä ja linnanpihalla, mutta ketään ei koskaan näy. Sinut pitää nyt kuitenkin saada lääkärin luokse. Pääsetkö pystyyn?

Aidan yritti nousta, mutta nilkassa tuntui viiltävä kipu.

- Nilkkasi on varmaan murtunut tai nyrjähtänyt, ukko Mulligan sanoi. – En jaksa kantaa sinua kylään asti, mutta voit ottaa minusta tukea.

Aidan pääsi ukko Mulliganin avulla pystyyn ja lähti hänen tukemanaan nilkuttamaan kohti kylää.

- Voi olla, että saat kunnon löylytyksen vanhemmiltasi, ukko Mulligan totesi. – Tai sitten he ovat niin iloisia siitä, että olet hengissä tuon putouksen jäljiltä, että selviät pelkillä nuhteilla. Tänne linnaan sinulla ei ole kuitenkaan enää mitään asiaa.

Aidan nyökkäsi, mutta hän tiesi, että hänen olisi selvitettävä mustapukuisen naisen salaisuus. Se ei onnistuisi palaamatta torniin.

Majakanvartijan shakkia pelaava kissa

Jatulinluodolla sijaitsevaa majakkaa vartioi majakanvartija nimeltä Brudolf Routasalmi. Hän asusteli majakassa yksinään. Brudolfin elämä oli hiljaista ja yksitoikkoista. Majakka oli pitkälti automatisoitu, joten hänellä ei ollut paljoakaan tekemistä. Pitkäveteisten tuntien kuluttaminen oli vaikeaa. Brudolf seisokeli usein tuulisella rannalla ja katseli rahtilaivoja, jotka kulkivat majakan ohitse. Jatulinluodon majakka sijaitsi niin keskellä Selkämerta, että Suomen ja Ruotsin televisiokanavat näkyivät yhtä huonosti. Lumisateen takaa ei juurikaan erottanut, mitä ohjelmassa tapahtui. Radiosta sentään kuului pari kanavaa niin hyvin, että lähetyksestä sai selvää.

Sadepäivinä Brudolf istui ikkunan ääressä kuuman kahvikupillisen kanssa ja kuunteli säätiedotuksia merenkulkijoille alakuloisen sateen piiskatessa punavalkeaa majakkaa. Radion säätiedotukset olivatkin Brudolfin päivien kohokohtia ja hän tarkkaili, muuttuiko sää ennustusten mukaiseen suuntaan vai ei. Majakassa oli pieni kirjahylly täynnä kellastuneita kirjoja ja ne Brudolf oli lukenut jo monta kertaa. Kylässä, jossa Brudolf kävi ruokaostoksilla ei ollut kirjastoa eikä pienen kaupan valikoimiin kuulunut kirjoja. Majakassa oli entisten vartijoiden perintönä shakkilauta, mutta yksin pelaamisessa ei ollut mieltä. Brudolf sekä voitti että hävisi samalla kertaa, joten karvas tappio laimensi voitonriemun.

Brudolfin sosiaalinen elämänsä rajoittui siihen, että hän kävi kerran viikossa veneellään mantereella kaupassa.

Jäiden tultua tämäkin lyhyt retki sivilisaation pariin jäi pois, jolloin Brudolfin aika hidastui ja venyi entisestään. Ennen jäiden tuloa Brudolf sai talvipalkkansa etukäteen ja hän kävi ostamassa täydet talvivarastot ruokaa. Jäiden tultua Jatulinluoto oli täysin eristyksissä. Pois pääsi vain helikopterilla. Talvipäivisin Brudolf istuskeli majakan ylimmässä kerroksessa ja seurasi, kuinka jäänmurtajat pitivät läheistä laivaväylää avoinna. Pitkinä talviöinä hän seurasi laivojen valojen kulkua Selkämeren pimeydessä.

Merenkulkulaitos oli jo useaan otteeseen ehdottanut Brudolfille eläköitymistä, jotta Suomen viimeinen miehitetty majakka saataisiin kokonaan automatisoitua. Hän ei kuitenkaan suostunut, koska arveli tylsistyvänsä eläkkeellä kuoliaaksi. Eräänä kesänä kun Brudolf oli poikennut mantereelle kauppaan, kauppias sanoi, että heidän kissansa oli saanut pentuja ja kysyi, haluaisiko Brudolf yhden pennuista. Brudolf mietti hetken ja suostui. Hän valitsi ruskean kissanpennun, jossa oli mustia ja harmaita raitoja. Brudolf antoi kissan nimeksi Eefraim isosetänsä mukaan. Kotimatalla kissa seisoi pontevana veneen keulassa ja katseli uteliaana lähestyvää majakkaa. Kun päästiin Jatulinluodolle kissa hyppäsi maihin ja lähti tutkimaan uutta asuinympäristöään.

Kissasta oli Brudolfille aluksi hupia. Hän seurasi kissan toimia ja kasvamista niin tohkeissaan, että muutaman kerran unohti kuunnella säätiedotuksenkin. Kissa jahtasi lokkeja ja kävi vertailemassa viiksiään luodolla loikoilevien harmaahylkeiden viiksiin. Aikaa myöten kissa oli tutkinut koko Jatulinluodon sekä majakan kokonaan ja alkoi tylsistyä. Lokkeja se ei jaksanut enää jahdata eikä viikseily hylkeiden kanssa kiinnostanut. Kissa istuskeli rannalla ja tuijotti haikeasti mantereelle päin. Brudolfia se vältteli parhaansa mukaan. Brudolfista

alkoi tuntua, että kissa halveksi häntä. Asia vaivasi häntä kovasti ja hän yritti viihdyttää kissaa kaikenlaisilla hupaisilla tempuilla siinä kuitenkin onnistumatta.

Lopulta Brudolf sai ajatuksen ja kaivoi kaapin perukoilta shakkilaudan ja –nappulat. Hän levitti laudan pöydälle ja asetti nappulat paikoilleen. Kissa tuli paikalle ja katseli touhua epäillen. Brudolf nosti kissan pöydälle ja alkoi opettaa sille shakkia. Aluksi kissa vain läpsi nappuloita tassullaan, mutta ymmärsi viimein pelin luonteen. Se oppi siirtämään nappuloita hampaillaan niin, ettei kaatanut vahingossa muita nappuloita. Opetus vei aikaa, mutta Brudolf oli sitkeä eikä hänellä ollut parempaakaan tekemistä. Vasta seuraavana talvena kissa oppi siirtämään hevosta oikein. Talven vaihtuessa kevääksi alkoi pelaaminen toden teolla. Brudolf ajatteli olevansa hyvinkin pelaaja, mutta kissa yllätti hänet taidoillaan. Mies ja kissa pelasivat keväällä monta tiukkaa ottelua.

Kesällä Merenkulkulaitoksen miehet tulivat tarkistamaan majakan kuntoa ja Brudolf kertoi heille shakkia pelaavasta kissastaan. Merenkulkulaitoksen miehet luulivat Brudolfin ensin seonneen täysin, mutta pakko oli uskoa kun Brudolf ja kissa pelasivat näytösottelun. Lihavampi Merenkulkulaitoksen mies oli nimeltään Erkki ja hän epäili kissan vain siirtelevän nappuloita opetetun kaavan mukaan, joten Brudolf antoi hänen koettaa onneaan. Kissa yllätti Erkin turvautumalla latvialaiseen gambiittiin ja voitti hänet helposti. Laihempi Merenkulkulaitoksen mies oli nimeltään Paavo ja hän halusi myös kokeilla onneaan. Kissa selätti Paavon helposti preussilaisella pelillä.

Tieto majakanvartijan shakkia pelaavasta kissasta levisi nopeasti Merenkulkulaitoksen miesten palattua

mantereelle. Jatulinluodolle saapui shakin pelaajia mittelemään taitojaan kissaa vastaan ja aikaa myöten myös radio ja televisio kiinnostuivat ja toimittajat tulivat tekemään juttua shakkikissasta. Kissa haluttiin mantereelle shakkiturnauksiin ja Brudolf suostui vastahakoisesti, koska kissa selvästi nautti shakista. Hän käytti vuosikausia säästämiään lomapäiviä ja kuljetti kissaa paikalliskisoissa, piirimestaruuskisoissa ja lopulta valtakunnallisissa kisoissa. Lähes automatisoitu majakka piti itsestään huolen miehen ja kissan matkatessa.

Kissa pärjäsi shakkikisoissa hyvin. Ovelana eläimenä se saattoi ryhtyä tyynen rauhallisesti pesemään intiimejä alueitaan kesken pelin saaden vastustajan näin hämilleen. Tästä tavasta kissa kuitenkin luopui Brudolfin nuhdeltua sitä epäurheilijamaisesta käytöksestä. Kissa oli sitä onnellisempi, mitä suurempi turnaus oli kyseessä, mutta ihmispaljous ahdisti yksinäisyyteen tottunutta Brudolfia. Hän alkoi epäillä, että kun Merenkulkulaitos huomaisi majakan toimivan hyvin yksinkin, hänet pakotettaisiin eläkkeelle. Brudolf yritti saada kissan palaamaan Jatulinluodolle, mutta kissa sähisi ja vastusteli. Sitä ei kiinnostanut palata majakkaelämän tylsyyteen. Venerannassa kissa ponkaisi pakoon ja katosi läheiseen metsään. Brudolf palasi yksin Jatulinluodolle.

Seuraavana kesänä Brudolfia odotti kaupassa Amerikasta lähetetty kirje. Kirjeestä löytyi lehtileike, jonka kuvassa Eefraim poseerasi shakkilaudan vieressä. ”Kissa vei shakin maailmanmestaruuden!”, julisti otsikko. Brudolfin mieltä lämmitti ajatus, että hänen kissansa oli maailmanmestari. Hän ei ollut turhaan uhrannutta aikaansa kissan opettamiseen. Kissa ei kuitenkaan enää palannut takaisin päästyään maailmanmaineeseen ja Brudolf tunsi itsensä yksinäiseksi. Kauppias tarjosi

hänelle Pontus-nimistä valkoruskeaa bernhardinkoiraansa, josta joutui luopumaan lasten allergian vuoksi. Koiralla oli surumielinen katse, mutta Brudolf otti koiran silti.

Jostain syystä koira oli koko ajan apea. Se istuskeli harmaahylkeiden kanssa rannalla ja huokaili surumielisesti, kunnes hylkeet masentuivat niin, että lähtivät muualle. Lokkeja se ei jahdannut ja se otti alakuloisena vastaan lokkien pilkkahuudot. Brudolfiakin alkoi ahdistamaan koiran synkkyys ja hän päätti opettaa sille shakkia, vaikka pelkäsi koirankin karkaavan maailmalle. Pelko osoittautui turhaksi, sillä koira puri nappulat hajalle ja raapi laudan kynsillään käyttökelvottomaksi. Sen apeissa bernhardinkoiran silmissä oli entistäkin surumielisempi katse, kun se riiputti päätään nolona tekonsa jälkeen. Brudolf ei kuitenkaan voinut olla koiralle vihainen.

Kerran kuunneltuaan radiosta psykologin puhetta Brudolf päätteli, että koira ajatteli tehneensä jotain todella pahaa, koska se oli viety pois kotoaan pienelle Jatulinluodolle, eroon omasta laumastaan. Koira ei ymmärtänyt karkotuksensa johtuvan allergiasta. Siitä johtui sen surumielisyys. Psykologin mukaan kirjallisuus auttoi potilaita käsittelemään vaikeita asioita, joten Brudolf ryhtyi lukemaan koiralle majakan pienen kirjaston kirjoja. Ernest Hemingwayn *Vanhus ja meri* ei saanut koiraa juurikaan paremmalle tuulelle. Alistair MacLeanin *Saattue Murmanskiin* oli koiralle selvästi henkisesti raskas koettelemus ja sitä ahdisti HMS Ulyssesin uskollisen miehistön kohtalo.

Mika Waltarin *Sinuhe Egyptiläisen* ansiosta koiran henkinen tervehtyminen pääsi kuitenkin käyntiin, sillä koira käsitti, ettei se ollut syyllinen ihmisen pahuuteen.

Frans G. Bengtssonin *Orm Punainen* nostatti koiran mielialaa seikkailuillaan, mutta vasta kun Tove Janssonin *Muumipappa ja meri* oli saatu päätökseen, koiran sielu oli jälleen eheä. Sen jälkeen koira sai elämänilonsa takaisin ja karkotti lokit riehakkaasti haukkuen. Hylkeet palasivat Jatulinluodolle ja koira loikoili niiden kanssa rantakallioilla nauttien kesäisestä auringosta. Brudolfkin tunsi harmaan apeuden kadonneen elämästään katsellessaan koiran touhuja.

Metsästysretki

Oli metsästysretken neljäs päivä ja arvelimme, että meillä olisi vodkaa vielä pariksi päiväksi. Petja harmitteli, ettemme olleet varustautuneet paremmin. Hän olisi hyvin voinut vaeltaa metsissä parikin viikkoa, koska kotona odotti äkäinen vaimo.

- Hanki sinäkin Dima itsellesi vaimo, Petja sanoi minulle useasti. – Sitten sinulla ei ole enää kiirettä kaupunkiin. Vain naimisissa oleva mies osaa arvostaa metsän hiljaisuutta.

Minä taas aloin jo saada tarpeekseni korvessa hortoilusta ja Petjan höpinöistä. Olin lähtenyt mukaan vain päästäkseni testaamaan uutta kivääriäni. Kivääri toimikin hyvin, mutta pidin sitä enimmäkseen varmistin päällä olallani, sillä minusta tuntui, että saattaisin hermostuksissani ampua Petjan jos hän ei olisi hiljaa. Ihmettelin kuinka paljon Petjan vaimo hänelle oikein kotona paasasi, jos kerran Petjan jatkuva jaarittelu oli hänen käsityksensä rauhasta ja hiljaisuudesta.

Vaiensin Petjan usein käden heilautuksella, nykäisin kiväärin olaltani ja olin niin kuin olisin havainnut saalista vähän matkan päässä. Olemattoman jahtaaminen tuntui typerältä, mutta ainakin Petja piti hetken aikaa päänsä kiinni pelätessään säikäyttävänsä saaliin tiehensä. Saaliimme oli tietenkin vähäinen, tänäänkin olimme saaneet vain yhden Petjan ampuman jäniksen. Petja oli kuitenkin löytänyt hyvän sieniapajan ja kerännyt ison tattisaaliin.

Päätimme jäädä yöksi joen rantaan. Hain polttopuita sillä aikaa kun Petja nyli jäniksen. Kun sain kosteat puut

syttymään, Petja ryhtyi valmistamaan jänispataa, johon pilkkoi mukaan kasan tatteja. Minä ryhdyin pystyttämään telttaa. Kun telta oli pystyssä istahdin nuotion ääreen ja korkkasin vodkapullon. Yleensä miehet ryhtyvät puheliaksi saatuaan vodkaa, mutta Petja vajosi humalassa synkkään hiljaisuuteen. Annoinkin hänen juoda pullosta suurempia hörppäyksiä, jotta hän hiljenisi. Kun siinä odottelimme jänispadan valmistumista kuului metsiköstä yhtäkkiä rytinää. Petja nappasi kiväärinsä.

- Se saattaa olla karhu, hän sanoi. – Se on varmaan haistanut jänispadan. Muista ampua sitä sydämeen, muuten se raatelee meidät. Haavoittuminen tekee siitä vain entistä äkäisemmän.

Onneksemme hämärtyvästä metsästä ei tullutkaan karhua vaan mies. Miehellä oli pitkä likainen tukka ja hoitamaton parta. Päällään hänellä oli kulunut maihinnousutakki, maastopuku ja kuraiset vaelluskengät. Selässä oli parhaat päivänsä nähnyt armeijan reppu, juuri sitä tyyppiä, joka hiertää epämukavasti kantoi sitä miten vain. Minä tiedän, koska kannoin sitä itse kaksi vuotta. Mies vilkuili meitä epäluuloisesti ja sitten hän tuijotti ahnaasti kattilassa hautuvaa jänispataa. Vilkaisin Petjaa ja laskin aseeni.

- Maistuisiko jänispata? kysäisin. – Siitä riittää varmaan kolmellekin.

- En ole syönyt lämmintä ruokaa moneen päivään, mies sanoi.

- Istu alas, padan pitää hautua vielä hetki.

Mies istuutui nuotion ääreen ja Petjakin laski aseensa. Ojensin miehelle vodkapullon, vaikka Petja mulkaisikin minua äkäisesti. Mies hörppäsi lopun vodkan yhdellä huikalla ja Petjan ilme synkkeni.

- Mikä on miehen nimi? Petja kysäisi.

- Sergei Petrov, mies vastasi. – Olen...olin fysiikan professori Moskovan yliopistossa.

- Mitä professori täällä metsässä tekee? Et taida olla metsästäjänä, kun ei ole asettakaan. Etsitkö sieniä vai patikoitko muuten vain? Onhan tällä hienot maisemat, sitä ei voi kiistää.

Sergei mietti hetken.

- Olen etsimässä jotain, mutta en sieniä, Sergei vastasi. - Ette ole sattuneet näkemään kaupunkia näillä main?

- Olet siis eksynyt, totesin. – Tšeljabinsk on päivän kävelymatkan päässä. Sieltä löydät kyydin takaisin Moskovaan.

- Kyllä minä tiedän, missä Tšeljabinsk on, Sergei vastasi. – Tarkoitan...oletteko nähneet näillä main kaupunkia, jota ei löydy kartoista? Kaupunkia, jonka olemassa olosta kukaan ei tiedä?

Vilkaisimme Petjan kanssa toisiamme. Sergei taisi sittenkin olla sekaisin.

- En minä ole hullu, Sergei sanoi. – Etsin kotikaupunkiani, josta lähdin Moskovaan opiskelemaan.

- Etkö tiedä missä kotikaupunkisi on? Petja ihmetteli. – Tiedätkö edes sen nimen?

- Kaupungin nimi oli Naukograd-23.

- En ole ikinä kuullut moisesta kaupungista, sanoin.

- En minäkään, Petja totesi.

- Ei kukaan muukaan, sen takia sitä onkin vaikea löytää, Sergei sanoi ja virnisti. – Kerron koko jutun, kunhan saan syödyksi. Jänispata tuoksuu valmiilta.

Söimme jänispataa hiljaisuuden vallitessa. Sergei ahmi kaksi lautasellista niin kuin olisi ollut nälässä pitkän aikaa. Syötyään hän pyyhki partansa hihansuuhun ja otti

reppunsa esille. Hän kaiveli reppuaan ja veti sieltä vodkapullon, jonka heitti Petjalle. Petjan ilme kirkastui.

- Russki Standart Platinum, Petja ihasteli. – Taitaa yliopistolla olla hyvät palkat kun on varaa ottaa tällaista metsäretkelle. Me olemme juoneet viime päivät vain Russkajaa.

- Se on viimeinen pulloni, Sergei sanoi. - Kiitokseksi jänispadasta. Pullo on läksiäislahja Ivanovskin teknisen koulun opettajakunnalta. Opetin siellä jonkin aikaa fysiikkaa.

Sergei alkoi kertomaan tarinaansa saatuaan vatsansa täyteen.

- Kuten jo sanoin, olen kotoisin Naukograd-23:sta. En tiedä, missä se sijaitsee, koska se oli salainen kaupunki, jossa tehtiin ydinasetutkimusta. Kaupunkia ei oltu merkitty mihinkään karttoihin ja armeija oli eristänyt koko kaupungin. Sinne ei päässyt sisään eikä sieltä päässyt ulos ilman lupaa. Yritin monta kertaa kavereideni kanssa livahtaa kaupungista tutkimaan lähiseutua, mutta jäimme aina kiinni ja saimme selkäämme. Isäni oli tutkijana Naukograd-23:n ydinaselaitoksella ja hän pelkäsi uransa puolesta, joten kotona ei säästelty raippaa.

- Miten sinä sitten pääsit sieltä Moskovaan? kysyin.

- Perin isäni lahjat ja pärjäsinkin hyvin matematiikassa ja fysiikassa. Olin koko koulun paras oppilas. Eräänä aamuna musta Volga saapui kotimme pihalle ja siitä nousi kaksi tummiin pukuihin pukeutunutta miestä. Ilmiselvästi KGB:stä. Isäni kalpeni ja sanoi minulle, että nyt joutuisimme kaikki gulagille temppujeni vuoksi. Miehet sanoivat kuitenkin, että kykyne oli havaittu puolueessa ja minut haluttiin lähettää opiskelemaan Moskovan yliopistoon. Isälläni ei tietenkään ollut mitään sitä vastaan.

- Sittenhän pääset helposti takaisin kotikaupunkiisi, Petja sanoi. - Kuljet vain takaperin reittiä, jota pitkin matkasit Moskovaan!

- Asiat ei ole niin helppoja. Lähtöpäivänä hyvästelin perheeni ja istuin Volgan takapenkille. Kun talomme jäi mutkan taakse, toinen minua kuljettaneista miehistä ojensi minulle taskumatini ja kehotti ottamaan matkaryypyn. Totta kai minä join. Hetken päästä minua alkoi pyörryttämään ja sitten menetin tajuntani. Heräsin junan makuuvaunussa matkalla Moskovaan.

- Kai sinä nyt tiedät kuinka kauan olit tajuttomana? minä kysyin. – Siitähän sinä tiedät, kuinka kaukana kotikaupunkisi on Moskovasta.

- Tiedän, että olin ollut tajuttomana kolme päivää. Mitä se minua hyödyttää? Kuljetettiinko minua autolla, junalla vai lentokoneella? Kolmessa päivässä lentää maailman ympäri. Sain kirjeitä kotoa, mutta niissä ei ollut lähetysosoitetta tai postileimaa. Äitini kertoi, kuinka kaipasi minua. Isäni kannusti minua opiskeluissani. Pikkusiskoni Masha kertoili tapaamastaan Koljasta ja lopulta sain hänen hääkuvansa, josta sensori oli leikannut pois univormuun pukeutuneen sulhasen kasvot ja joukko-osastotunnukset. Vuoden päästä sain kuvan siskonpojastani. Omat kirjeeni jätin kerran kuukaudessa tummapukuiselle KGB:n miehelle, joka toimitti ne perille.

Sergei huokaisi ja joi kulauksen vodkaa.

- Sitten Gorba hajoitti Neuvostoliiton, kirjeet lakkasivat saapumasta enkä nähnyt enää tummapukuista KGB:n miestä. Siitä lähtien olen yrittänyt etsiä kotikaupunkiani, tuloksetta. Armeija ja viranomaiset eivät kerro mitään.

- Eihän kokonainen kaupunki voi noin vain hävitä, minä väitin.

- Miksei voisi? Petja kysyi. – Serkkuni on töissä rautateillä ja hän etsii työkseen kadonneita junia. Rjazanissa katosi kokonainen maantiesilta yön aikana. Kyllä näin suuressa maassa voi yhden kaupungin hukata ilman että kukaan huomaa mitään.

- Mistä edes tiedät, mistä etsiä? minä jatkoin.

- Muistan, miltä kaupungin lähellä olleet vuoret näyttivät kun aurinko laski niiden taakse. Sen vuoksi kuljen täällä vuorien luona. Kun näen tutut vuoret, tiedän olevani lähellä. Olen käyttänyt säästöni jo aikaa sitten eikä minulla ole enää työpaikkaa Moskovassa. Aina kun rahat loppuvat, pestaudun joksikin aikaa opettajaksi johonkin pikkukaupunkiin.

- Mistä tiedät kotikaupunkisi olevan täällä Uralilla?

- En tiedäkään. Tämä on kolmas vuosi Uralilla, sitä ennen kuljin Kaukasuksella ja Altain vuorilla. Seuraavaksi menen Verhojanskinvuorille. Etsin, kunnes löydän jälleen kotini.

Joimme vodkapullon loppuun ja kävimme nukkumaan. Sergei käpertyi maihinnousutakkinsa sisään ja asetteli reppunsa tyynyksi. Minä menin Petjan kanssa teltaan ja pian Petja kuorsasi äänekkäästi. Vodkan ansiosta sain itsekin nukuttua vierestä kuuluvasta mörinästä huolimatta.

Kun aamulla viimein heräsin ja kömmin ulos teltasta, Sergei oli jo lähtenyt. Taivas oli mennyt pilveen ja tihkusade ropisi joenpintaan. Puhdistin kiväärini ennen kuin Petja heräsi ja lämmitin jänispadan tähteet aamiaiseksi. Petja hieroi ohimoitaan nuotion äärellä ja minäkin tunsin itseni alakuloisen krapulaiseksi.

- Luuletko, että Sergei löytää etsimänsä ja pääsee palaamaan kotiin? aprikoin. – Hänellähän ei ole muuta kuin haalistunut muisto, jonka mukaan suunnistaa.

- Voiko kukaan meistä koskaan palata kotiin sieltä kerran lähdettyään? Petja murahti. – Entä onko meillä muillakaan muuta kuin haalistunut muisto paikasta, jota kerran kutsuimme kodiksi? Lakkaa höpsemästä ja heitä minulle vodkapullo, että saan pääni taas kuntoon.

K-piste

Pienenä poikana Tapio pääsi isänsä kanssa seuraamaan Salpausselän kisoja. Hiihdon seuraaminen oli tylsää. Nenää paleli ja kuuma mehu poltti suuta. Aikuisten takaa ei nähnyt mitään. Hiihtäjät sivakoivat ohi huohottaen ja katosivat pian mutkan taakse. Tapio rupesi kiukuttelemaan ja halusi kotiin. Mehukin alkoi jo pissattamaan. Isä hermostui, mutta päätti viedä pojan katsomaan vielä mäkihyppyä. Ei sitä heti lähdeittäisi kotiin, kun kerran oltiin kisoihin tultu. Tapio kävi puun takana helpottamassa oloaan ja sitten menttiin hyppyrimäen luokse.

Hyppyrimäki oli valtavan korkea. Tapiota pelotti jo pelkkä ajatus sen huipulle kiipeämisestä. Kaukana ylhäällä näkyi mies, joka alkoi yhtäkkiä liukua alaspäin. Tapio pidätti hengitystään jännityksestä. Mies liukui kohti hyppyrin kärkeä yhä kiihtyvällä vauhdilla. Juuri hyppyrin kärjellä mies ponnisti ja näytti nousevan lentoon. Tapio ihaili miehen rauhallista ja vakaata liitoa ilman halki. Tuon täytyy olla kuin lentäisi, Tapio ajatteli. Kun mies viimein laskeutui maahan ja liukui vielä hetken maata pitkin, uskalsi Tapio jo hengittää. Isä selitti, että mies oli olympiavoittaja Veikko Kankkonen. Sinä vuonna Kankkonen ei kuitenkaan voittanut Salpausselän kisoja.

Kotona Tapio kertoi äidilleen, että hänestä tulisi isona mäkihyppääjä. Tapio halusi liittyä heti seuraavana päivänä Lahden Hiihtoseuraan päästäkseen hyppäämään mäkeä. Äiti kielsi poikaansa ehdottomasti edes ajattelemasta harrastavansa niin vaarallista lajia.

- Voit vaikka katkaista jalkasi tai taittaa niskasi, äiti sanoi tomerasti.

Isä ei myöskään ollut suojelema mäkiihyppyharrastukselle. Hänen mielestään se ei ollut sopiva laji työväenluokkaiselle lapselle. Todellisuudessa isää pelottivat mäkihyppyharrastuksen kustannukset. Isä päätti johdattaa poikansa halvempien harrastusten pariin ja vei hänet pilkille Vesijärven jälle. Isä lupasi kuitenkin viedä Tapion seuraavanakin vuonna Salpausselän kisoihin. Seuraavan vuoden kisoissa oli ohjelmassa ensi kertaa mäkihypyn joukkuekilpailu, mutta voiton vei Itä-Saksa. Tapiota asia ei harmittanut, ja hänestä tuli Salpausselän kisojen vakiovieras.

Mäkihyppy oli valloittanut Tapion mielen. Tapiota harmitti, koska Veikko Kankkosen olympiavoitot Innsbruckissa 1964 olivat menneet häneltä täysin ohi. Tapio leikkasi talteen kaikki häneen liittyneet uutiset ja iloitsi Kankkosen voittaessa jälleen Salpausselän kisoissa. Kun Kankkonen oli Suomen lipunkantajana vuoden 1968 talviolympialaisissa Grenoblessa Tapio tunsii ensi kerran ylpeyttä isänmaastaan.

Kun Tapio oli vähän toisella kymmenellä, Lahteen alettiin rakentamaan uutta betonista hyppymäkeä. Tapio livahti aina koulun jälkeen seuraamaan rakentamisen etenemistä ja mietti, kuinka pitkälle noin suuresta hyppymäestä voisikaan hypätä. Valitettavasti sen vuoden kisoissa ei vielä päästy hyppäämään uudesta betonimäestä ja Tapio oli pettynyt joutuessaan katsomaan mäkihyppyä vanhasta puumäestä, kun lähettyvillä kohosi betoninen suurmäki. Seuraavan vuoden kisoissa hypättiin jo uudesta mäestä ja Tapio ihasteli hyppääjien pitkiä ilmalentoja. Lahti kasvoi kiivaasti ja Tapion perhe muutti Kiveriöön nousseeseen uuteen kerrostaloon.

Tapio oli älykäs lapsi. Äitinsä kehotuksesta Tapio haki ja pääsi kansakoulun neljännen luokan jälkeen oppikouluun. Isä hermoili ensin opiskelujen kustannuksien takia, mutta äiti sai isän myötämieliseksi Tapion opiskelulle – varsinkin, kun Tapio pääsi Lahden Lyseoon. Se oli lahjakkaiden köyhien poikien koulu, jonka alhaiset lukukausimaksut sopivat isän kukkarolle. Muutamaa vuotta myöhemmin isä oli pakahtua ylpeydestä, kun Tapiosta tuli suvun ensimmäinen ylioppilas. Tapio itse muisti lukioajastaan parhaiten Tapio Räisäsän suurmäen voiton Lahden MM-kilpailuissa 1978.

Viimeisenä lukiovuotenaan Tapio kuuli, että joku 15-vuotias nimeltään Matti Nykänen oli hypännyt Lahden suurmäestä. Tapio ajatteli haikeana, ettei ollut koskaan itse hypännyt kertaakaan hyppymästä, vaikka oli Mattia kolmisen vuotta vanhempi. Seuraavana vuonna Nykäsen nimi oli kaikkien tiedossa hänen voitettuaan mäkihypyn Suomen mestaruuden.

Tultuaan ylioppilaaksi Tapio päätti lähteä Helsingin yliopiston lääketieteelliseen tiedekuntaan lukemaan hammaslääkäriksi. Tähän päätökseen hän päätyi huomattuaan, kuinka huonot hampaat hänen vanhemmillaan oli. Joka vuosi hän palasi Lahteen seuraamaan Salpausselän kisoja. Steve Collins -nimisen intiaaninuorukaisen hyppäämä suurmäen mäkiennätys 124 metriä oli Tapion mielestä uskomaton suoritus. Seuraavana vuonna Jari Puikkonen voitti Salpausselän kisojen molemmat mäki kilpailut, eikä suoritusta himmentänyt Tapion mielestä lainkaan se, että kilpailut käytiin pienessä K64-mäessä.

Helsingissä Tapio tapasi Suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitoksella opiskelleen

Kaarinan. Isä oli puhunut pilkkimisestä, mutta ei kukista ja mehiläisistä, joten Tapio huomasi pian olevansa esikoistaan odottavan Kaarinan tuore aviomies.

Helmikuussa 1982 Matti Nykänen voitti suurmäen maailmanmestaruuden sumuisessa Oslossa. Tapion ja Kaarinan poika sai Tapion painostuksen ansiosta nimekseen Matti. Pikku-Matti sai Tapion suorittamaan opintonsa loppuun nopeasti. Tapio, Pikku-Matti ja toista lasta odottanut Kaarina palasivat Lahteen, jonne Tapio avasi oman hammaslääkärivastaanoton. Tytär sai nimekseen Pauliina. Kaarina jäi kotiin hoitamaan lapsia.

Oli nousukausi ja rahaa riitti. Tapiolla ja Suomen mäkihypyllä meni hyvin. Matti Nykänen voitti vuoden 1984 helmikuussa kultaa Sarajevon olympialaisissa ja MM-kisoissa alkoi monen vuoden mitaliputki. Mainostoimisto keksi Lahdelle nimityksen Business City ja Tapiokin heittäytyi mukaan bisnesmaailmaan. Tapion hammaslääkärivastaanotto tuotti hyvin ja Tapio sijoitti rahaa osakkeisiin sekä kiinteistöihin. Kerrostalosta muutettiin isoon omakotitaloon Jalkarantaan. Talo oli kallis, mutta siihen saatiin halpaa lainaa. Kun lapset olivat tarpeeksi vanhoja päiväkotiin, Kaarina suoritti opintonsa loppuunsa ja meni töihin Lahden kirjastoon.

Vuonna 1987 Tapio pakkasi vaimon ja lapset uuteen Volvoon ja ajoi Itävaltaan seuraamaan Keski-Euroopan mäkiweekkoa. Tapion harmiksi Matti Nykänen passitettiin kotiin omapäisen käyttäytymisen ja liiallisen alkoholinkäytön takia. Tapio purki harmiaan juomalla liikaa olutta ja tiuskimalla vaimolleen ja lapsilleen. Paluumatka Suomeen oli hyytävä. Tapio oli seota onnesta, kun Nykänen voitti seuraavana vuonna Calgaryssa kolme kultaa ja kasvatti Salpausselän kisojen voittojensa määrän seitsemään voittamalla molemmat mäki kilpailut. Tapio osteli lapsilleen leluja ja Kaarinalle

kaulakorun sekä vei heidät Serdika-ravintolaan syömään bulgariaalaista ruokaa. Itse hän hankki tiiliskiven kokoisen Nokia Cityman -kännykän.

Hiihdon MM-kilpailut olivat vuoden päästä taas Lahdessa, mutta Tapion hurjasta kannustuksesta huolimatta Matti Nykänen jäi suurmäessä pronssille. Tapio ei huomannut mäkipotkan vaisussa liidossa lähestyvän tuhon ennusmerkkejä. Onneksi sentään Jari Puikkonen otti kultaa. Vuoden päästä alkoi alamäki. Suomen ylikierroksilla kiitänyt talous törmäsi tiiliseinään. Työttömiksi jääneillä ihmisillä ei ollut enää varaa käydä hammaslääkärillä, joten asiakkaiden määrä romahti. Matti Nykänen hyppäsi vielä MM-hopeaa 1990, mutta sitten hänenkin tähtensä himmeni.

Tapion osake- ja kiinteistösijoitukset menettivät arvonsa. Ylisuuri asuntolaina alkoi kuristaa hitaasti, mutta varmasti Tapion kaulaa. Tapio purki ahdistuksensa viinaan. Isä oli kukkien ja mehiläisten lisäksi unohtanut kertoa Tapiolle, etteivät asiat ole koskaan niin huonosti, etteikö tilannetta saisi vielä pahennettua viinaa juomalla. Kaarina alkoi puhua hieman liian hempeästi Mukkulan kirjailijakokouksen aikaan tapaamastaan Kouvolan sanomien kulttuuritoimittajasta.

Vuonna 1992 16-vuotias Toni Nieminen sai Albertvillen talviolympialaisissa kultaa ja saapui myös villitsemään kansaa Salpausselän kisoihin. Samana vuonna ilmestyi Matti Nykäsen esikoislevy Yllätysten yö, joka soi Tapion Volvon CD-soittimessa lähes tauotta. Niemisen ura jäi kuitenkin hetkelliseksi valonpilkahdukseksi. Tapio joi yhä enemmän. Eräänä päivänä Tapio saapui humalassa töihin. Potilaana oli erään Lahden kulttuurilautakunnan jäsenen vaimo ja Tapio porasi hänen takahampaansa halki. Poranterä

meni leukaluuhun asti ja Tapio oli vähällä menettää hammaslääkärilupansa.

Kaarina raivostui ja haki avioeroa. Hän muutti lasten kanssa Kouvolaan kulttuuritoimittajan luokse. Talo meni myyntiin ja Tapio muutti vuokralle kerrostaloyksioon. Huhut liikkuvat ja Tapion asiakasmäärä väheni entisestään. Tapio joutui sulkemaan oman vastaanottonsa. Hammaslääkäreistä oli onneksi pulaa, joten hän pääsi töihin kunnalliseen hammashoitolaan. Volvo vaihtui käytettyyn Toyotaan. Matti Nykäsen toinen levy Samurai oli pettymys. Tapion elämässä alkoi pitkä synkkä kausi. Lapset eivät viihtyneet isänsä luona Lahdessa. Matti-poika ei halunnut edes kuulla pilkille lähdöstä ja tuijotti mykkänä televisiota kaikki isänsä luona viettämät viikonloput. Pauliina häpesi isäänsä eikä halunnut kulkea kaupungilla hänen kanssaan, koska pelkäsi tapaavansa entisiä koulukavereitaan.

Kun Matti Nykänen valittiin vuonna 1996 ensimmäisen kerran Suomen turhimmaksi julkkikseksi, Tapio tunsi itsensä Suomen turhimmaksi ihmiseksi. Vuoden ainut valopilkku oli Janne Ahosen hopeatila lentomäen MM-kilpailuissa Kulmissa. Tapio alkoi jälleen juoda, mutta rajoitti juomisensa viikonloppuihin, ettei saisi potkuja töistä. Tapio ajautui Järvenpään kasinolle vuonna 1998 Matti Nykäsen esiintyessä siellä stripparina. Esityksen aikana sekä Tapio että Matti joutuivat pidättelemään tuskaisia kyyneleitään. Seuraavana vuonna Janne Ahonen voitti Keski-Euroopan mäkiviikon ja Tapio unohti viimein Nykäsen häpeällisen rimpuilun tangoissaan.

Alakuloiset vuodet seurasivat toisiaan loppumattomana ketjuna. Tapio ei tiennyt, menikö Matti

Nykäsellä nousuineen ja romahduksineen huonommin kuin hänellä. Molemmat olivat säälin ja pilkan kohteita, mutta Nykänen pääsi sentään aina joskus kiipeämään elämän hyppyrimäen harjalle, vaikka kaatuikin aina väistämättä alastulossa. Joskus Nykänen kaatui jo ennen kuin pääsi edes ponnistamaan hyppyrimäen nokalta. Onnistuneiksi alastuloiksi voitiin laskea ne kerrat, kun Nykänen onnistui telomaan vain itsensä. Tapion elämä oli puolestaan jämähtänyt alastulomontun pohjalle.

Urheilu täytti Tapion muuten tyhjän elämän. Tapio kävi kesäisin uimassa Lahden maauimalassa, joka on Lahden suurimman hyppyrimäen päässä. Hän kauhoi allasta päästä päähän ja istahti aina välillä altaan reunalle katselemaan haikeasti korkeuksiin kohoavaa suurmäkeä. Talvisin Tapio hiihteli hyppyrimäkien ympäristössä, vaikkei hiihtokisoja juuri seurannutkaan. Aurinkoisina pakkaspäivinä saattoi Tapion yksinäisen hahmon nähdä istumassa Vesijärven jäällä tuijottamassa avantoon pilkkionki kourassa. Kun Lahden Hiihtomuseoon tuli mäkihyppysimulaattori, Tapio laski simulaattorissa yhä uudestaan ja uudestaan, kunnes simulaattoriin jonottaneiden lasten vanhemmat hermostuivat ja vaativat Tapiota häipymään.

Mäkihyppy säilytti kuitenkin tärkeän asemansa Tapion elämässä. Ekin Kierrätys –kirpputorilta löytyivät käytetyt mäkihyppysukset, joiden Eki väitti kuuluneen Matti Nykäselle. Tapio ei uskonut, mutta maksoi silti halutun hinnan. Kun televisiosta tuli mäkihyppyä, Tapio laittoi joskus sukset jalkaansa ja ponnisti sohvapöydältä hyppääjän tahdissa. Tapio oppi tekemään telemark-alastulon, mutta naapurit valittivat metelistä. Tapio nauhoitti kaikki mahdolliset mäkihyppykisat ja katseli

nauhoja yhä uudestaan ja uudestaan käyden mielessään läpi parhaat hypyt sekunti sekunnilta.

Lahden dopingskandaali hiihdon MM-kilpailuissa vuonna 2001 oli muulle Suomelle isku vasten kasvoja ja suuri häpeä, mutta Tapiota asia ei suuremmin liikuttanut. Suomalaisten kohtuullinen menestys MM-kilpailujen mäkihypyssä sai Tapion tuntemaan olonsa onnelliseksi pitkästä ajasta. Vaikka yksittäiskisa menikin huonosti, normaalimäen ja suurmäen joukkuekilpailuissa tuli hopeaa ja vieläpä juuri hänen kotikaupungissaan. Samppa Lajunenkin pääsi yhdistetyssä hopealle ja Janne Ahonen ylti pronssille suurmäessä.

Vuotta myöhemmin Matti Nykänen sai nimikkosiiderin, jota Tapio hörppi yksin asunnossaan. Tapio kuunteli Matin singleä Elämä on laiffii, mutta hänen mielestään elämä ei ollut laiffii vaan pelkästään perseestä. Pikku-Matti oli vähän aikaa sitten päässyt ylioppilaaksi, mutta Kaarina oli tehnyt puhelimesta selväksi, ettei Tapio olisi tervetullut ylioppilasjuhliin. Tapio päätti lähteä baariin juomaan. Tällä perjantaisella baarireissullaan Tapio törmäsi yllättäen vanhaan kansakoulukaveriinsa Perttiin. Selvisi, että Pertti oli töissä Lahden urheilukeskuksessa.

- Minulla on jopa avaimet mäkihypytorneihin, Pertti selitti ylpeänä.

Tapio ei uskonut, joten Pertti käski tilata taksin. He menivät taksilla hyppyrimäkien juurelle ja Pertti vaati Tapiota maksamaan taksin, koska he olivat tulleet sinne Tapion vuoksi. Kun taksi oli häipynyt, Pertti otti taskustaan avaimet ja avasi suurmäen lukon. Pertti vei Tapion hyppyrimäen huipulle. Tapio ei ollut koskaan aiemmin ollut hyppyrimäen huipulla. Iltahämärä oli jo laskeutunut, mutta näkymä oli silti henkeä salpaava.

Vasta nyt Tapio käsitti, kuinka korkealta mäkihyppääjät laskivat.

Hyppyrimäkien luota palattiin jalkaisin keskustan baareihin. Pertti löysi naisen, mutta Tapio ei. Tapiolla oli kotona viinaa, joten yhteistuumin päätettiin mennä jatkoille hänen luokseen. Tapio heräsi aamulla sohvalta. Pertti ja hänen naisensa nukkuivat Tapion sängyssä. Tapiolla oli huono olo. Sitten hän näki lattialla Pertin farkut. Tapio tunsii olevansa lapsi karkkivarkaisissa, kun hän kaivoi avainnipun Pertin farkkujen taskusta. Siinä se oli: avain Lahden suurmäkeen.

Tapio ei oikein edes tajunnut mitä teki pukiessaan päälleen ja mennessään ulos. Tapio käveli kauppakeskus Trion pikasuutarille ja teetti avaimesta kopion. Suutari katseli alta kulmien Tapion krapulaista olemusta, muttei sanonut mitään. Tapio kävi paluumatkalla ostamassa puoli muovikassillista olutta saadakseen alibin poissaololleen. Pertti naisineen joi olutta krapulaansa ja Tapio sai sujautettua avainnipun takaisin Pertin housujen taskuun kummankaan huomaamatta mitään. Tapio laittoi suurmäen avaimen kopion ketjuun ja ripusti sen kaulaansa. Avain toi jonkinlaista selittämätöntä lohtua ja toivoa.

Kun Salpausselän kisat järjestettiin 80. kerran, Tapio sai houkuteltua Matti-poikansa ja Pauliinan mukaan seuraamaan kisoja. Maailmancupissa menestyneet Janne Ahonen ja Hannu Manninen keräsivät sinä vuonna suuren yleisömäärän. Tapio kävi kisojen viimeisen päivän iltana lastensa kanssa syömässä El Torossa. Ruoan jälkeen Tapio vei lapsensa juna-asemalle, josta lapset palasivat omiin elämiinsä. Tapio jäi jälleen yksin.

Yksinäinen joululäheisyys. Tapio istui taas Tirrassa, kuten joka perjantai, ja lähti taas yksin kotiin kyllästyttyään litkimään olutta. Portsari katsoi Tapiota säälien antaessaan hänen takkinsa. Tapio astui kadulle ja katsahti vielä taakseen. Tapio näki oman peilikuvansa pubin ikkunassa. Kaljuuntuva, keski-ikäinen ylipainoinen mies. Lasin ikkunan takana oli valoa ja iloisia ihmisiä. Ulkona satoi hiljalleen lunta. ”Tähänkö on päädytty?” Tapio mietti surullisena. ”Kukaan ei välittäisi, jos tuupertuisin hankeen.”

Silloin Tapion veri ja veressä ollut alkoholi kuohahtivat. Tapio marssi määrätietoisesti lähimmälle taksitolpalle ja sanoi kotiosoitteensa.

- Odota tässä, Tapio sanoi kun saavuttiin hänen kotinsa luokse.

Taksikuski näytti epäröivän. Epäili ilmeisesti, ettei humalainen Tapio tulisi takaisin maksamaan. Tapio kaivoi taskustaan muutaman rypistyneen kaksikymppisen ja iski ne kuljettajan kouraan.

- Luulisi riittävän tähän asti, Tapio murahti ja astui ulos.

Tapio palasi hetken päästä päällään pilkkihaalari ja päässään isän vanha mopokypärä. Olalla olivat sukset. Tapio ähräsi itsensä takapenkille suksien kanssa. Ikkunaa piti avata vähän ja suksien kärjet työntää ulos, jotta Tapio mahtui takapenkille.

- Hyppyrimäkien juurelle, Tapio määräsi.

- Meinaatko hypätä keskellä yötä? taksikuski virnuili.

Tapion tuima katse sai taksikuskin hymyn hyytymään.

- Et kai sinä tosissasi...noissa varusteissa? taksikuski änkytti.

- Aja nyt vaan sinne hyppyrimäkien juurelle, Tapio sanoi.

Taksikuski mietti hetken ja päätti sitten ajaa. Hän ajatteli, että ehkä Tapio luopuisi päähänpistostaan kun päästäisiin hyppyrimäen luokse. Ikkunan raosta puhaltava kylmä ilma saattaisi selvittää humalaisen pään. Taksikuski ajoi Hämeenlinnantietä pitkin ja kääntyi sitten Suurmäenkadulle. Auton moottori mylvi ja renkaat raapivat lumista tienpintaa, mutta taksi pääsi kuin pääsikin ylös asti.

Tapio ojensi taksikuskille viisikymppisen ja nousi autosta varusteineen. Tapio lähti kävelemään suurinta hyppyrimäkeä kohti. Taksikuski kiirehti hädissään perään. Taksin ovikin jäi auki.

- Et kai sinä oikeasti aio hypätä? taksikuski hätäili. – Tule takaisin taksiin, vien sinut kotiin. Saat rahasi takaisin.

Tapio murahti ja jatkoi kävelyä

- Minuahan voidaan pitää osasyllisenä, jos päästän sinut tuonne ja tapat itsesi humalapäissäsi, taksikuski ärähti. – Helvetin hullu, nyt mennään pois täältä.

Taksikuski yritti kaataa Tapion maahan, mutta Tapio sohi taksikuskia suksilla pakottaen hänet perääntymään.

- Sekopää sinä olet! taksikuski huusi. – Minä soitan poliisit.

- Senkun soitat, Tapio vastasi.

Taksikuski lähti juoksemaan taksille päin. Tapio päätti kiirehtiä askeleitaan. Tapiota huimasi, kun katsoi ylöspäin kohti hyppyrimäen huippua, mutta hän rohkaistui ja päätti jatkaa loppuun asti. Tapion käsi vapisi, kun hän kaivoi avaimen esiin ja avasi lukon. Tapio lähti nousemaan kohti hyppyrimäen huippua suksiensa

kanssa. Kun hän pääsi huipulle, oli hänen pakko seisautua katselemaan ympärilleen. Näköala oli huimaava, vaikka olikin pimeää. Radiomastojen valot välkkyivät pimeydessä ja Lahden valot loistivat kaukana alhaalla.

Kun Tapio katsoi alaspäin, hän näki sinisten valojen vilkkuvan. Aikaa ei ollut hukattavissa. Tapio asettui lähtöpaikalle ja otti pilkkihaalarin taskusta uimalasit, jotka asetti silmilleen. Kun hän katsoi alaspäin kohti hyppyrimäen kärkeä hän tunsi pelon kouraisevan vatsanpohjaansa ja tajusi kuinka korkealla oli. ”Olenko minä seonnut?” Tapio ajatteli. Sitten hän veti henkeä ja lähti liikkeelle.

Tapio liukui kohti hyppyrimäen kärkeä. Kylmä ilmavirta piiskasi hänen kasvojaan vauhdin kiihtyessä. Vuosikausien henkinen mielikuvaharjoittelu oli ollut valmistautumista juuri tähän hetkeen. Tapio tiesi täsmälleen mitä teki. Hyppyrimäen kärjellä Tapio ponkaisi ja levitti sukset V-asentoon. Tapio liisi ilman halki ja hänestä tuntui kuin hän olisi vapaa painovoiman ja maailman kahleista.

Aika hidastui ja oli vain mies, joka leijaili rauhallisesti kuin ylväs kotka taivaalla. Sitten maa alkoi lähestyä kovaa vauhtia. Tapio valmistautui ja teki sulavan Telemark-alastulon jonkin matkaa ennen K-pistettä. Pituudesta ei tulisi täysiä pisteitä, mutta tyylipisteitä tulisi jokaiselta tuomarilta yli 15, sitä ei voisi kiistää. Tapio kiisi vielä hetken maata pitkin, kunnes jarrutti ja pysähtyi.

Tapio otti uimalasit silmiltään ja silmäili tyhjiä katsomoita. Mielessään hän kuuli yleisön hurraavan. Jossain tuolla yleisömeressä olisivat myös äiti ja isä. Isä kertoisi ylpeänä vieruskaverilleen Tapion olevan hänen

poikansa ja äiti pyyhkisi ilon kyyneleitä silmistään. Kaarina juoksisi pian Tapion luokse ja halaisi voittohypyn tehnyttä miestänsä. Pikku-Matti ja Pauliina seuraisivat äitinsä perässä posket pakkasesta punehtuneina. Stadionilla ei kuitenkaan ollut mitään yleisömerta. Isä ja äiti olivat kuolleet jo aikoja sitten. Kaarina oli Kouvolassa kulttuuritoimittajan luona ja lapset maailmalla. Palkintojenjaon sijaan tulivat poliisit ja veivät Tapion poliisiauton takapenkille. Hyppyrimäkien luota matka vei poliisiasemalle.

Se oli ensimmäinen ja viimeinen kerta, kun Tapio pääsi lehtiin. Etelä-Suomen Sanomissa oli alkuviikolla Tapion tempauksesta pikku-uutinen:

Salamäkihyppääjä jäi kiinni

Poliisi otti viime perjantaina kiinni lahtelaisen miehen, joka hyppäsi Lahden suurmäestä keskellä yötä ilman lupaa. Hammaslääkärinä toimiva mies puhalsi kiinniottohetkellä 0,6 promillea. Mies on tunnustanut teon, mutta ei ole suostunut kertomaan tekonsa motiivia. Poliisin mukaan miehen hyppy kantoi melkein suuren hyppyrimäen 116 metrin kohdalla olevaan K-pisteeseen, vaikkei hän ole koskaan aikaisemmin harrastanut mäkihyppyä.

Tapio leikkasi uutisen lehdestä irti ja laittoi sen magneetilla kiinni jääkaappinsa oveen. Tapiosta tuntui, että hän oli pitkästä aikaa saavuttanut jotain elämässään.

Huhut alkoivat jälleen kiertää. Pian kaikki Lahdessa tiesivät, kuka oli salaperäinen hammaslääkäri, joka hyppäsi suurmäestä. Tapion yllätykseksi ihmiset eivät pilkanneetkaan häntä vaan tuntuivat jostain syystä

kunnioittavan häntä. Tapio kuuli vain hyväntahtoista vitsailua tempauksestaan. Kun Tapio kävi kahvilla Trion Sinuhessa, kassatyttö iski silmää ja antoi kahvin ilmaiseksi.

- Mäkikotkien ei tarvitse maksaa kahvista, kassatyttö tokaisi.

Hammashoitolan yrmeä vastaanottoapulainenkin hymyili nykyisin Tapiolle aina antaessaan päivän asiakaslistan.

Kun Tapio meni eräänä perjantaina Tirran vessaan ja istahti pöntölle, hän kuuli hänen jälkeensä vessaan tulleiden miesten keskustelun.

- Kuulitko siitä äijästä, joka hyppäsi suuresta mäestä?

- Joo, melko karu äijä. Veti yli sata metriä kylmiltään, koskaan aikaisemmin ei ollut hypännyt.

- Sehän pitäisi laittaa valmennukseen ja lähettää olympialaisiin. Tulisi oikea mitalisade.

Tapio ei voinut estää kuuman kyyneleen vierähtämistä poskelleen. Kun Tapio seuraavan kerran näki Matti Nykäsen kuvan iltapäivälehtien lööpeissä, hän ei voinut olla virnistämättä.

- Mitäs me mäkikotkat, Tapio sanoi Matti Nykäsen kuvalle.

Pulumies

Aina joskus joku miettii, miksi kaupungilla näkee vain täysikasvuisia puluja eikä koskaan pulujen poikasia. Erään teorian mukaan pulut menevät piiloon nurkan taakse ja jakautuvat kun kukaan ei näe. Jakautuva pulu ravistelee itseään yhä nopeammin ja nopeammin, kunnes hajoaa kahdeksi sinisessä leimahduksessa. Kun pöllähtäneet höyhenet on saatu järjestykseen nurkan takaa lennähtää kaksi täysikasvuista pulua. Ainoastaan heikko ja pian haihtuva otsoninhaju kertoo, että jotain outoa on tapahtunut.

Ornitologit naureskelevat tälle teorialle ja selittävät, että pulut lähtevät pesästä vasta täysikasvaisina kun on aika etsiä puoliso. Pulut ovat ornitologiien mukaan kuin italialaiset miehet, jotka makoilevat kotona, kunnes heidät hätistetään äitien helmoista vaimojen vaivoiksi. Ornitologiien tarkoin varjelema salaisuus on, että kukaan heistä ei itse asiassa ole koskaan nähnyt pulun pesää, puhumattakaan pesässä köllöttelevistä pulunpoikasista.

Jos asiasta kysyy ornitologilta suoraan, saa vastaukseksi naurahduksen ja huudahduksen ”katso, jänkäkurppa!”. Kun jymäytetty kysyjä kääntää katseensa olemattomasta kurpasta ornitologiin, on tämä poistunut paikalta. Mikäli pitää päänsä kylmänä ja katseensa ornitologiassa, hän kaivaa taskustaan kännykän ja lähtee pois mumisten jotain Viitasaarella nähdystä niittykirvisestä, josta tuli juuri ilmoitus ja joka pitää heti mennä bongaamaan.

Ornitologi ja kysyjä eivät tiedä mitään valtatie 14:n varrella sijaitsevasta rapistuneesta ja hylätystä

maalitehtaasta. Jos katsoisi jostain tehtaan likaisesta ikkunasta sisään autioon tehdassaliin, huomaisi ettei tehdas olekaan täysin hylätty. Tehdassalissa puuhastelee pienehkö lähes kalju mies, jonka silmälasien takaa katselevat älykkäät ja eläväiset silmät. Hän on pulumies.

Pulumies ottaa hieman savea ja muotoilee savesta hellävaroen pulun, jonka asettaa ikkunalaudalle kuivumaan muiden pulujen viereen. Välillä pulumies käy hakemassa pihamaalta lisää savea kottikärryillä. Savimaalle rakentaminen oli yksi syy tehtaan sulkemiseen, sillä tehtaan perustukset alkoivat upota märkään saveen ja seiniin tuli halkeamia. Pulumies ei välitä halkeamista, hän on vain tyytyväinen, että materiaalia riittää.

Aina kun yksi pulu on kuivanut, pulumies ottaa siveltimeen ja maalaa pululle höyhenpeitteen. Pulumies päästää mielikuvituksensa valloilleen höyhenpeitteen kuvioiden suhteen, mutta pitäytyy hylätyn maalitehtaan varaston tarjoamassa väriskaalassa. Harmaata, valkeaa, mustaa sekä hieman sinistä, vihreää ja violettiä. Vähäinen punainen säästetään jalkoihin ja silmiin.

Kun pulumies on tyytyväinen väritykseen, hän asettaa pulun kämmenelleen ja puhaltaa siihen elämän. Pulun silmiin syttyy kipinä ja se äänтелеe hämillään. Hetken päästä pulu lennähtää ulos katonrajassa olevan rikotun ikkunaruuudun kautta ja suuntaa johonkin kaupunkiin. Pulumies hymyilee hetken ja jatkaa sitten loppumatonta työtään. Puluille on aina tarvetta.

Joskus aikoja sitten pulumies harrasti suurempia projekteja. Kerran hän loi taivaan ja maan seitsemässä päivässä, muotoili savesta ties minkälaisia eläimiä ja puhalsi niihin elämän. Pulumies ei tyytynyt tähän. Hän muotoili savesta ihmisen ja antoi tälle elämän lisäksi

myös tietoisuuden piirtämällä kuivuvaan saveen järjen symbolin. Ihminen kutsui pulumiestä Luojaksi ja polvistui hänen eteensä. Pulumies oli kuitenkin väsynyt ja vetäytyi levolle pitkäksi aikaa.

Herättyään hän huomasi ihmisen täyttäneen maan ja aiheuttaneen hävitystä sekä kaaosta. Pulumiehen levätessä ihminen oli ryhtynyt itse luomaan savesta omia kuviaan ja järjen symboli oli aikojen kuluessa vääristynyt taitamattomissa käsissä, jotka olivat sitä yrittäneet kopioida. Yritettyään turhaan saada korjattua ihmisiin piirrettyjä järjen symboleja pulumies päätti vetäytyä isoista projekteista.

Löydettyään sopivan paikan, jossa sai olla rauhassa ja jossa oli tarvittavia materiaaleja pulumies ryhtyi luomaan puluja. Ne olivat ihmistä yksinkertaisempia ja niiden värityksessä oli enemmän tilaa mielikuvitukselle. Pulumies hyräilee työnsä ääressä ja on lähes unohtanut koko epäonnistuneen ihmisen. Hänen ainut huolensa on, mistä saada lisää savea sitten kun se aikanaan loppuu tehtaan ympäristöstä.

Rankka päivä Lahnavirralla

Töihin meno harmitti aamulla taas niin paljon, että piilottelin poliisiaseman nurkan takana polttamassa tupakkaa, kunnes kello oli kahta minuuttia vaille kahdeksan. Astuin sisään toimistoon tasan kello kahdeksan. Vastaanottopöydän takana istunut ylikonstaapeli Kiviluoto katsoi ensin minua ja sitten kelloa seinällä. Hän näytti närästykseltä kärsivältä mursulta, koska ei voinut säättää minua mistään. Sanoin täsmällisyyden olevan kuninkaiden hyve. Kiviluoto päästi vihaisen murahduksen. Menin ja laitoin kahvin valumaan.

Kiviluoto vääntäytyi pystyyn ja käveli ovelle. Käsäsi pitää firman pystyssä ja sanoi menevänsä hakemaan päivän lehden. Hän marssi ovesta ulos ja näin hänen menevän huoltoasemalle tien toiselle puolelle. Siellä hän taas lorvisi ainakin pari tuntia juoden kahvia, syöden pullaa, poltellen tupakkaa ja puhellen paskaa huoltamon kantajengin kanssa. Istuin päivystäjän tuolille ja nostin jalat pöydälle. Puhelin soi. Soittaja oli Järvensivu, joka selitti kiihtyneenä, että hänen perämööttörensä oli varastettu viime yönä. Sanoin, että tullaan tutkimaan, kun ehditään. Juuri nyt on aamupalaveri ja käskynjako.

Suljin puhelimen ja hain kahvia. Otin pöytälaatikosta esille vanhan maantiekartan. Piirsin kuulakärkikynällä sata kilometriä säteeltään olevan ympyrän, jonka keskipisteessä oli Lahnavirta. Kävin läpi kaikki kaupungit ja taajamat, jotka olivat ympyrän sisällä. Havaitsin anoneeni siirtoa joka ikiseen niistä, ja että kaikki hakemukseni oli hylätty. Piirsin uuden ympyrän, jonka säde oli kaksisataa kilometriä ja tein mielessäni

listan paikoista, joihin lähettäisin hakemuksen. Olisi ainakin illalla jotain tekemistä, kun väsäisin hakemuksia ja kirjoittelisin osoitteita kirjekuoriin.

Join kahvia, nojasin käteeni ja katselin ikkunasta Lahnavirran kuollutta pääkatua. Päätin häipyä hetkeksi ja mennä vaikka kioskille pelaamaan hedelmäpeliä. Jos nuorempi kassaneiti olisi vuorossa, voisin yrittää ylipuhua hänet vaikka elokuviin. Ainoa ongelma oli, että Kiviluoto istui vastapäisen huoltoaseman kahviossa. Valuin lattialle ja tetsasin ikkunan luokse. Kurkistin ulos ikkunan alareunasta. Aivan kuten olin epäillytkin. Kiviluoto istui ikkunapöydässä. Hän näkisi minut heti, kun astuisin ulos poliisiasemalta.

Väänsin sälekaihtimia pienemmälle ja nousin ylös. Laitoin etuoven lukkoon. Olisihan se noloa, jos poliisiasemalla kävisi varkaita. Menin vessaan, nousin seisomaan pöntön päälle ja avasin vessan pikkuikkunan. Punnertsin itseni ikkunasta ulos ja pudottauduin maahan. Läheisen yläasteen kello soi välitunnin merkiksi. Päätin oikaista poliisiaseman ja yläasteen takana sijaitsevan metsikön läpi. Kaikki meni hyvin, kunnes saavuin metsikössä olevalle aukiolle. Aukiolla seisoi epäsiisti mies ja muutamia koululaisia yläasteelta. Mies oli juuri ojentamassa kossupulloa yhdelle hujopille, kun törmäsin paikalle. Hujopilla oli kädessään kaksikymppinen, yritti ilmeisesti ostaa perjantaipulloa. Viinatrokari ja koululaiset tuijottivat minua silmät suurina.

Karjaisin, mitä helvettiä täällä tapahtuu ja vaadin selitystä. Viinatrokari ja hujoppi alkoivat selittää yhtä aikaa. Käskin kaikkia pitämään turpansa kiinni, sillä näkihän puusilmäinen käkikin, mitä oli tekeillä. Otin koululaisten nimet ylös ja määräsin heidät tunnustamaan tekosensa rehtorille. Tarkistaisin asian ja jos kävisi ilmi,

ettei rehtori tietäisi, mistä puhun, niin tulisin hakemaan heidät asemalle yksitellen kotoa. Koululaiset lähtivät noloina koululle ja minä lähdin retuuttamaan viinatrokaria kamarille. Kiviluodon pää nytkähti huoltoaseman ikkunassa heti, kun astuimme poliisiaseman takaa kadulle. Hän runnoi lakin päähänsä ja lähti kiirehtimään asemalle.

Sain oven avattua ja viinatrokarin tungettua putkaan ennen kuin Kiviluoto ehti paikalle tivaamaan, mitä oikein touhusin. Kerroin pidättäneeni viinatrokarin, joka myi viinaa alaikäisille poliisiaseman takana olevassa metsikössä. Kiviluoto kysyi, opetettiinkö poliisikoulussa nykyisin röntgenkatselua ja seinien läpi kävelyä vai miten oikein tiesin epäillä asiaa ja pääsin metsikköön kulkematta etuovesta? Sanoin menneeni aamupaskalle ja suklaapythonin haju oli niin hirveä, että avasin tuuletusikkunan. Millaisen kuvan saakaan Suomen poliisivoimista rikoksen uhri, jos poliisiasemalla haisee paska hänen tullessaan ilmoittamaan rikoksesta? Ikkunasta näin sitten sattumalta viinatrokarin ja teinit hämärähommissa. Ulos menin ikkunasta, koska aikaa ei ollut hukattavissa. Suomen tulevaisuuden rakentajat olivat vaarassa luisua viinan liukastamaa mäkeä pitkin turmioonsa.

Kiviluoto ei selvästikään uskonut minua. Hän meni vessaan ja ponnisti pöntön päälle tarkistaakseen, näkikö sieltä todella metsän keskelle. Koska Kiviluoto on minua lyhyempi, hän joutui nousemaan varpailleen nähdäkseen jotain. Koska Kiviluoto on myös minua huomattavasti painavampi, vessanpöntön kansi hajosi ja hänen jalkansa upposi pönttöön. Kiviluoto palasi toimistoon kirousten saattamana ja ravisteli vettä kengästään. Sanoin, että

Järvensivun perämoottori oli varastettu ja pyysin kiesin avaimia.

Kiviluoto ei antanut avaimia. Sanoi, että ajelisin taas vain valtion bensoilla pitkin kylänraittia vonkaamassa naisia. Käski minun kävellä ja että liikunta tekisi minulle hyvää. Soin, etten pitäisi kiirettä, eikä tarvitse ihan heti odottaa takaisin. Kyläläiset luulevat vielä, että yritän saada rosvoa kiinni, jos rupean juoksentelemaan pitkin maita ja mantuja. Kun ketään ei näkyisi juoksevan edelläni, niin luulisivat rosvon saaneen tavoittamattoman etumatkan ja Suomen poliisin maine kärsisi.

Kävelemään joutuminen harmitti niin, että kävin hakemassa virvelin kotoa. Järvensivu asui joen rannalla, joten voisin samalla reissulla kalastella aikani kuluksi. Piilotin virvelin rantapöpelikköön mattolaiturin lähelle siksi aikaa, kun kävin puhumassa Järvensivun kanssa. Röyhkeä oli varas ollut. Oli hakenut perämoottorin yöllä veneen perästä, vaikka laiturin on melkein talon vieressä. Kukaan ei ollut herännyt, joten autolla ei varas ollut liikkunut. Taisi olla melkoinen lihaskimppu, kun kerran jaksoi kantaa perämoottorin olallaan.

Selvittyäni Järvensivusta menin mattolaiturin luokse, sammutin kännykän ja otin virvelin esille. Aurinko paistoi ja mieleni laantui vieheen lentäessä kauniissa kaaressa. Kalaa ei tullut. Parin heiton jälkeen viehe tarttui kiinni johonkin. Ajattelin sen jääneen ensin kiinni joen pohjaruohoihin, mutta tarpeeksi voimaa käyttämällä sitä sai vedettyä lähemmäs. Pian selvisi, mihin viehe oli tarttunut. Pintaan pullahti haiseva raato, johon viehe oli tarttunut. Ilmeisesti joku talvella hukkunut, joka pyrki takaisin pinnalle näin kevään tullen.

Sain raadon vedettyä virvelillä laiturin luokse, mutta en saanut räplättyä viehettä irti, koska raato upposi

välillä pinnan alle pulpahtaen taas pintaan. Huokaisin ja laitoin hanskat käteen. Vedin raadon rannalle, vaikka se ällötti ja sain vieheen viimein irti. Yritin työntää raadon takaisin veteen, koska minua ei kiinnostanut ryhtyä asiaa sen enempää selvittämään, mutta se ei liikkunut. Ährätessäni huomasin yllättäen, että mattolaiturin lähellä asuva Salomäen akka seiso vieressä silmät suurina. Hänellä oli toisessa kädessä ämpäri, jossa oli juuriharja sekä mäntysuopa ja toisen käden kainalossa oli pari pientä mattoa. Mattopyykille oli ilmeisesti tulossa.

Kysyin, eikö Salomäki ollut ennen nähnyt hukkuneen elvytystä? Salomäki siihen vaan, että tuo on Alikosken Oskari, turha sitä on enää elvyttää. Se katosi jo viime talvena pilkkireissulla. Käskin Salomäen mennä hälyttämään paikalle apuvoimia, koska oman kännykkäni akku oli loppu. Salomäki laski kantamuksensa ja lähti juoksemaan kotiinsa. Hänellä ei ole kännykkää, vanhan kansan ihminen kun on. Piilotin virvelin hätäpäissäni uudestaan rantapöpelikköön, ettei tulisi liikaa kysymyksiä. Hakisin sen myöhemmin. Salomäki hoiti asiansa hyvin ja vartin päästä rantaan tuli paloauto, ambulanssi ja poliisiauto, josta nousi äkäinen Kiviluoto.

Kiviluoto katsoi vuoronperään raatoa ja minua vaatien selitystä. Sanoin löytäneeni Alikosken raadon mattolaiturin alta. Kiviluoto tivasi, miten osasin kurkistaa mattolaiturin alle. Vastasin, että se oli päivänselvää, kun tunsi joen virtaukset. Kiviluoto vain murahti puheilleni. Alikoski vietiin terveyskeskukselle ruumiinavaukseen. Minua iljetti jättää virveli rantapöpelikköön, mutta Kiviluoto olisi tullut entistä epäluuloisemmaksi, jos olisin kieltäytynyt kyydistä asemalle.

Asemalla Kiviluoto halusi tietää lisää joen virtauksista, kun niistä kerran tiesin kaiken. Otin tussin ja ryhdyin piirtelemään valkotaululle. Piirsin mutkittelevan joen, sillan ja mattolaiturin. Sanoin, että sillan luona oli hyvä kalapaikka, joten Alikoski oli varmaankin ollut siellä pilkillä ja pudonnut jäihin. Piirsin käyrän nuolen sillalta mattolaiturille, jonka luokse piirsin suuren X:n. Näin se Alikoski oli virran mukana ajelehtinut. Tuhersin keskelle jokea kirkkoveneen ja sanoin, että jos tuosta olisi poliisiveneen kyydistä naarattu, niin ei olisi löydetty. Kiviluoto tuhahti ja sanoi lähtevänsä lounaalle Hyppivään lahnaan. Huoltoaseman wieninleike alkoi kuulemma jo kyllästyttää. Pääsisin itse syömään, kun hän tulisi takaisin.

Täyttelin Lahnavirran sanomien ristikkoo kirosanoilla, kun Kiviluodon vaimo Marketta saapui järkyttyneenä kyselemään miestään. Sanoin sen olevan lounaalla ja kysyin, mikä oli hätänä. Marketta selitti punastuen, että oli kirkkovaltuuston kokouksesta tullessaan törmännyt itsensäpaljastajaan. Sanoin, että voinhan minäkin siitä ilmoituksen täyttää. Kyselin normaalit asiat, kuten ajankohdan sekä paikan ja kysyin sitten erityistuntomerkkejä. Oliko vanhan kansan vitjamunat vai modernit nytyt? Pitäisikö etsiä prinssinakkia, grillimakkaraa vai peräti HK:n sinistä?

Marketta kysyi naama punaisena, olivatko tällaiset kysymykset ihan asiallisia. Vastasin, että norjalaisen tutkimuksen mukaan itsensäpaljastajasta jäi uhreille useimmiten juuri lerssi mieleen. Vaikea sitä onkin olla huomaamatta, kun heilutellaan melkein naaman edessä. Marketta sai soperrettua, että punavalkoraitainen pipo sillä oli. En viitsinyt kiusata häntä enempiä ja sanoin, että eiköhän näillä tuntomerkeillä saada rikollinen kiinni.

Kehotin Markettaa menemään kotiinsa ja ottamaan tömpsyn konjakkia, jotta rauhoittuisi.

Marketta sattui lähtiessään vilkaisemaan valkotaululle ja kysyi, että mitä ihmettä siihen oli piirretty. Sanoin, että Ylikonstaapeli Kiviluoto sen oli piirtänyt. Selitti, kuinka seksi tuli Lahnavirralle hänen nuoruudessaan 1950-luvulla. Kaupunkilaiset sen olivat ensin keksineet ja veneellä se oli sitten tuotu Lahnavirralle kyläläisten ihmeteltäväksi. Marketta puhisi vihaisesti lähtiessään ja sanoi, että Veikko saa kuulla kunniansa.

Kiviluodon tultua takaisin menin itse Hyppivään lahnaan lounaalle. Söin palapaistia ja tein itseäni tykö punatukkaiselle tarjoilijattarelle. Jälkiruokakahvin aikaan tarjoilijattaren poikakaveri tuli pahaksi onneksi paikalle Fordillaan ja ryhtyi kiehnäämään tarjoilijattaren luona. Laitoin kostoksi poikakaverin Fordin etuikkunaan parkkisakon. En halunnut palata heti asemalle, joten päätin mennä pankkiin. Yrittäisin asuntolainasta kyselyn varjolla saada vaaleahiuksisen kassavirkailijan puhuttua elokuviin kanssani.

Pankin sälekaihtimet oli jostain syystä laitettu kiinni. Kun astuin pankkiin, huomasin kaikkien tuijottavan minua kädet ylhäällä. Ihmettelin, mitä oikein tapahtui ja sitten huomasin tiskin luona pankkiryöstäjän pistoolin kanssa. Hänkin huomasi minut. Aloin tempoa asettani esiin. Ryöstäjän hermo petti ja hän päätti yrittää paeta. Ryöstäjä pääsi parilla loikkauksella ikkunan luokse, otti vauhtia vuoronumerokoneen luona olleen tuolin päältä ja hyppäsi ikkunan läpi.

Ryöstäjä sotkeutui sälekaihtimiin ja romahti jalkakäytävälle. Kuului pamaus ja heti sen perään alkoi hirveä huuto. Säntäsin ulos. Ryöstäjä makasi verissään

lasinsirpaleiden keskellä sälekaihtimiin kietoutuneena ulvoen tuskasta. Potkaisin ryöstäjän pistoolin kauemmas. Mieleni teki lopettaa tuskainen ryöstäjä siihen paikkaan, mutta pankinjohtaja Salminen ja muuta väkeä saapui paikalle, joten soitin ensin ambulanssin ja sitten Kiviluodolle.

Ambulanssimiehet leikkasivat sälekaihtimet irti pankista lainatuilla saksilla ja antoivat ensiapua lasinpalasten haavoittamalle ryöstäjälle. He selittivät, että elokuvissa ne ikkunat, joiden läpi hypätään ovat ohutta jäätä eivätkä oikeaa lasia. Oikean lasin läpi hyppääminen oli idioottimainen idea. Pamaus oli johtunut siitä, että ryöstäjän ase laukesi ja hän ampui vahingossa itseään jalkaan. Paikalle saapunut Kiviluoto tivasi, että mistä tiesin mennä pankkiin. Sanoin epäilleeni, että jotain oli vialla, kun sälekaihtimet olivat kiinni, vaikka aurinko ei vielä tähän aikaan paistanut pankkiin. Pankinjohtaja Salminen sanoi pankkiryöstäjän käskeneen sulkea ne, ettei häntä huomattaisi. Salminen lupasi minulle asuntolainan todella pienellä marginaalilla, jos päättäisin hankkia omistusasunnon Lahnavirralla.

Pankkiryöstäjää käytettiin terveysasemalla paikattavana. Ampumahaava oli vain raapaisu, joten veimme paikatus ryöstäjän putkaan viinatrokarin seuraksi. Kiviluoto näytti minulle maantiekarttaa, johon olin piirrellyt ympyröitä ja kysyi, mitä helvettiä tämä oli olevinaan. Sanoin, että se on evakuointisuunnitelma. Jos Lahnavirta joutuu ydiniskun kohteeksi, niin sisemmän renkaan sisällä kuolisi varmasti ja toisen renkaan sisällä jäisi kitumaan. Vasta ulomman renkaan ulkopuolella voisi lopettaa juoksemisen. Kiviluoto sanoi, että jotain vilunkia tässäkin oli ja kun hän saisi selville mitä, niin hän potkisi minut kartan ulkopuolelle.

Kirjoitin Järvensivun selostuksen perämoottorivarkaudesta puhtaaksi ja sanoin meneväni hakemaan siihen Järvensivun allekirjoituksen, jotta siinä olisivat faktat kohdallaan. Lahnavirran sanomia lukenut Kiviluoto sanoi, että hänen puolestaan voisin vaikka harrastaa kansantanssia faktojen kanssa, kunhan häipyisin hänen silmistään. Kiviluoto käänsi juuri silloin kirosanoilla täytetyn ristikkosivun esiin, joten en edes kysynyt kiesiä, vaan livahdin ulos.

Saatuani Järvensivun nimimerkin paperiin menin mattolaiturin luokse etsimään virveliäni. Tongin rantapöpelikköä, mutta en löytänyt sitä. Joku oli sen varmaankin löytänyt ja varastanut. Kuulin auton ääntä ja päätin häipyä, koska joku oli ilmeisesti tulossa mattopyykillä. Kun rymysin ulos rantapöpeliköstä, melkein törmäsin perämoottoria kantavaan mieheen. Mies tuijotti minua suu auki hetken, pudotti perämoottorin ja pinkaisi juoksuun autoa kohti. Kuului räsähdys ja mies kaatui maahan ryhtyen haukkomaan ilmaa kuin epähuomiossa rannalle hypähtänyt lahna.

Menin tutkimaan asiaa ja löysin virvelini kahtena palasena. Mies oli kompastunut siihen ja kaatuminen oli lyönyt häneltä ilmat keuhkoista. Perämoottori vaikutti tutulta ja havaitsin sen olevan samaa merkkiä kuin Järvensivun varastettu perämoottori. Kysyin asiaa mieheltä, joka sai viimein henkeä ja hän tunnusti sen olevan sama laite. Hän oli varastanut sen ja piilottanut mattolaiturin viereiseen metsikköön hakeakseen sen myöhemmin, koska ei ollut jaksanut kantaa sitä kotiin asti. Mieleni teki piestä perämoottorivaras virvelini puolikkailla, mutta hillitsin itseni ja laitoin hänet nostamaan perämoottorin autoonsa. Laitoin virvelinpalaset perämoottorin viereen ja sitten ajoimme

perämoottorivarkaan autolla asemalle. Matkalla soitin Järvensivulle ja käskin hänen tulla tunnistamaan perämoottorinsa.

Kiviluodon epäluuloisiin uteluihin vastasin, että aavistelin rikollisen piilottaneen perämoottorin joenrantaan, koska ei sitä kukaan jaksa pitkää matkaa kantaa eikä Järvensivu ollut kuullut auton ääntä. Olin jäänyt mattolaiturin luokse vaanimaan ja rikollinen palasi rikospaikalle hakemaan varastetun omaisuuden, kuten olin epäillytkin. Rikollinen ei ollut kompastunut omaan näppäryyteensä, vaan virveliin. Onneksi Järvensivu tuli asemalle eikä minun tarvinnut selittää, miksi olin valinnut juuri mattolaiturin kyttäyspaikakseni. Hän tunnisti perämoottorinsa ja kehui minua. Lupasi, että minulle olisi milloin vain paikka auki metsästysseurassa, jos vain kiinnostaisi.

Järvensivun lähdettyä perämoottorinsa kanssa Kiviluoto kirosi, että hän oli yrittänyt päästä metsästysseuraan jo vuosikymmenen tuloksetta ja nyt minunlaiseni vilunkipelle pääsee sinne heti. Mietin, että ehkä saisin virvelini korjattua tai ainakin kelan pelastettua ja kysyin, mitä sille tapahtuisi. Kiviluodon mukaan se oli todiste ja pysyisi poliisin hallussa. Jos kukaan ei tulisi sitä kyselemään, se myytäisiin huutokaupalla. Vaikka vapa oli poikki, niin kela näytti kalliilta ja siitä saataisiin hyvä hinta. Joutuisin siis ostamaan oman virvelini takaisin kovalla rahalla, jos haluaisin yrittää korjata sen. Kiviluoto ihmetteli, mistä helvetistä virveli oikein oli ilmaantunut, mutta esitin tietämätöntä. Jos kertoisin Kiviluodolle, että se oli minun virvelini, joutuisin ristikuulusteluun siitä, miten virveli oli joutunut mattolaiturin luokse. Kiviluoto antoi kympin ja käski minun käydä kioskillä laittamassa järjestelmäloton.

Kioskilla oli vuorossa keski-ikäinen kassarouva. Kiviluoto ei ollut sanonut numeroita, joten yritin saada aikaan hävyttömän kuvan kahdeksalla rastilla. Paluumatkalla oikaisin metsikön poikki. Aukion reunalla oli pensaikko ja sen takana puu, jonka oksalla oli naakka huutamassa. Virvelin menetys harmitti minua ja minusta tuntui, että naakka nauroi minulle, joten vedin aseeni ja ammuin heittolaukauksen naakan suuntaan. Luoti osui puunrunkoon lennättäen säleitä ja naakka lensi ilkkuen pois.

Hämmästyksekseni pensaikosta nousi pitkätakkinen mies punavalkoraitainen pipo päässä ja kädet ylhäällä. Ilmoitti naama kalpeana antautuvansa ja tunnustavansa heilutelleensa lervakettaan naisihmisille. Kyseessä oli ilmeisesti Marketan kohtaama itsensäpaljastaja. Talutin miehen asemalle, missä Marketta oli ripittämässä naama punaisena istuvaa miestänsä. Ilmeisesti rauhoituskonjakkia oli kulunut odotettua enemmän. Marketan suu jäi ensin auki, kun hän näki itsensäpaljastajan. Sitten minun piti viedä poloinen äkkiä putkaan turvaan raivostuneelta ylikonstaapelin rouvalta.

Kiviluoto suuttui ensin kuullessaan, että olin ampunut. Selitin epäilleeni naakalla olleen vesikauhua ja aikoneeni lopettaa sen yleisen turvallisuuden nimissä, mutta hiljenimme molemmat Marketan taas aloittaessa ripityksen: täällä se meidän Veikko vaan istuskelee tuhertelemassa tuheroita taululle sillä aikaa kun nuorempi konstaapeli Kuismasalo käy ottamassa kaikki kylän rosvot kiinni. Marketta lähti viimein paiskaton oven kiinni perässään niin kovaa, että ikkunat helisivät.

Kiviluoto lähti vaimonsa perään toivoen voivansa lepyttää hänet jotenkin. Otti lottokupongin sekä

vaihtorahat ja käski hoitaa kiinni otetut kaupungin pidätysseleihin. Niillä olisi siellä aikaa vahtia rosvoja, meidän virka-aikamme loppuisi kohta eikä niitä rikollisia voisi tänne yksin yöksi jättää. Perämoottorivarkaan auto jäisi aseman takapihalle siihen asti, kunnes perämoottorivaras päästettäisiin kuulustelujen jälkeen vapaalle jalalle odottamaan oikeudenkäyntiä tai joku sen kaveri hakisi auton pois. Kiviluoto uhkasi vielä ovenraossa syöttävänsä minut naakoille, kunhan saa selville vilunkini.

Soitin kaupungin poliisiasemalle ja käskin lähettää majjan. Eivät olleet ensin uskoa, kun kerroin montako oli pidätettynä. Pakkohan se oli sitten uskoa, kun putkasta marssitettiin viinatrokari, pankkirosvo, itsensäpaljastaja ja perämoottorivaras majjan perälle. Hakemaan tulleet konstaapelit kehuivat, että oli siinä melkoinen päivätyö yhdelle poliisille. Kaupungin poliisien lähdettyä sammutin valot ja lukitsin poliisiaseman oven. Kotimatalla mietin, että jos ampuisin itseäni jalkaan ja sanoisin sen tapahtuneen vahingossa, kun puhdistin asetta, niin saisin olla jonkin aikaa sairaslomalla rauhassa Kiviluodolta.

Punavalkea kukka

Opas kertoi parhaillaan valkoseinäisestä temppeleistä, jonka edessä turistilauma pyöriskeli, mutta Emil Kurkilehto ei kuullut sanaakaan. Hän ei sillä hetkellä välittänyt hiestä läpimärästä T-paidasta, joka liimautui hänen ihoonsa, pyylevästä naisesta, joka valitti jälleen kerran miehelleen liian mausteisen ruoan saaneen hänen vatsansa sekaisin tai silmälasipäisestä miehestä, jolla oli pakkomielle ottaa kaikesta valokuvia eikä edes siitä, että joutuisi istumaan paluumatkalla monta tuntia ahdistavan kuumassa bussissa. Emil välitti vain kukasta, jonka väriloistoa hän tuijotti haltioituneena.

Hän ei ollut koskaan nähnyt sellaista kukkaa. Kukan terälehtien väri oli valkea lähellä kukan keskiosaa ja muuttui vähitellen kaikkien mahdollisten punaisen sävyjen kautta terälehtien ulkoreunan syvänpunaiseksi. Lähes puolen metrin korkeuteen kohoava varsi oli taipuisa ja tummanvihreä. Lehdet olivat lähes täydellisen symmetrisiä. Emil nuuhkaisi kukkaa, mutta ei saanut selvää tuoksusta. Hänen nenänsä ei toiminut kunnolla Thaimaan ilmastossa. Hän oli kuitenkin varma, että hänellä oli edessään kukka, jonka avulla hän varmasti voittaisi tänä vuonna.

- Mikä tämä kukka on? Emil kysyi oppaalta. – En ole koskaan nähnyt tällaista.

- ...ovenkarmien ja katon kultainen koristelu, mitä, kukka? Valitettavasti en tiedä, se on jokin paikallinen kukka, mutta sen väritys sointuu hienosti katon punaiseen väriin...

Emil tuhahti oppaan tietämättömyydelle ja päätti etsiä jonkun, joka tietäisi. Hän arveli, että temppeleissä

olisi varmaankin munkkeja ja he luultavasti tietäisivät jotain kukasta. Muutaman euron lahjoitus saisi takuulla munkit antamaan hänelle kukan siemeniä. Kukaan ei huomannut, kun Emil käveli hiljaa temppelin ovelle. Oven molemmin puolin seisoj jonkinlaista miehen ja linnun risteytystä kuvaava patsas. Emil pujahti sisään ovea vartioivien patsaiden ohi.

Temppeli vaikutti autiolta. Emil katseli ympärilleen ja harhaili pitkin hiljaisia käytäviä. Oudot ja värikkäät jumalankuvat katselivat häntä irvistellen pylväiden välistä. Jostain kuului vaimeaa puhetta ja hän suunnisti ääntä kohti. Emil löysi oransseihin kaapuihin pukeutuneen munkkiryhmän suurehkosta huoneesta erityisen koristeellisen patsaan luota. Munkit kumartelivat patsaan suuntaan ja yksi heistä puhui hiljaisella äänellä. Emil vilkaisi kelloaan. Kohta pitäisi palata bussille. Munkit jatkoivat kumarteluaan ja Emil alkoi hermostua. Hän rykäisi saadakseen munkkien huomion ja onnistui, mutta ennen kuin hän ehti kysyä mitään kukasta, alkoi vihainen pulina.

Munkit tulivat Emilin luokse ja paasasivat ärtyneinä kielellä, jota Emil ei ymmärtänyt. Hän yritti kysyä kukasta, mutta munkit näyttivät vain entistä äkäisemmiltä ja selittivät jotain yhä kovemmallalla äänellä. Onneksi opas kiirehti paikalle.

- Mitä te täällä teette? opas kysyi vihaisena. – Ei tänne saa tulla, te häiritsitte heidän rukoushetkeään.

- Siitä kukasta minä olisin vain kysynyt, että...

- Meidän on nyt parasta lähteä ennen kuin tilanne vielä pahenee. Ettekö te ymmärrä, että tämä on heille pyhä paikka? Nyt ulos täältä!

Opas ohjasi vastustelevan Emilin ulos ja kumarteli munkeille puhuen heille jotain näiden omalla kielellä.

Hän pyyteli ilmeisesti anteeksi Emilin käytöstä. Opas selitti pihalla vielä hetken aikaa temppelistä, mutta Emil vaelsi harmistuneena jälleen kukkien luokse. Hetken aikaa hän oli jo kuvitellut voittavansa tänä vuonna, mutta nyt voitto oli kaikkoamassa. Isompien kukkien juurella kasvoi pienempiä kukkia. Emil vilkaisi ympärilleen, katseliko kukaan häntä. Opas osoitti temppelin teräväkärkistä tornia ja muiden turistien päät olivat kääntyneet samaan suuntaan. Munkkeja ei näkynyt, he olivat ilmeisesti vielä rukoilemassa.

Emil kumartui ja kaivoi käsin yhden pienen kukan maasta juurineen. Hän nosti sen hellästi ja laittoi sen pieneen muovipussiin ostamansa matkamuistorihkaman joukkoon. Kukaan ei ollut huomannut mitään. Ainoastaan oven luona seisovat patsaat tuntuivat tarkkailevan häntä. Pian opas patisti kaikki takaisin bussiin ja paluumatka Bangkokiin alkoi.

Bussi jätti Emilin ja pyylevän naisen miehineen Siam City –hotellin luokse. Päästyään huoneeseensa Emil otti kukan pois muovipussista ja laittoi sen vesilasiin, johon kaatoi vesipullosta vettä. Hieman nuukahtanut kukka virkosi hetken kuluttua. Emil nosti kukkalasin yöpöydälle ja katseli sitä kirjoittaessaan kortteja. Hän kirjoitti kortit Ristolle ja Roosalle. Emil oli ostanut Roosin lapsille tuliaisia, jotka he voisivat joskus hakea.

Emil ei ollut oikein koskaan ollut luonteva lasten seurassa, eikä hän oikein vielääkään osannut suhtautua isoisän rooliinsa. Ristolle Emil ostaisi lentokentän kaupasta viskipullon. Risto oli kertonut tarkasti, millaista viskiä halusi ja Emil toivoi löytävänsä sopivan pullon. Hetken aikaa Emil mietti, lähettäisikö myös Helenalle kortin, mutta tuhahti ajatukselle. Eihän hän edes tiennyt

Helenan osoitetta - ja mitä hän edes olisi korttiin kirjoittanut?

Emil lähti illalla syömään. Hän ei halunnut kävellä pitkää matkaa, sillä liikenne oli yhä kaoottinen, vaikka se olikin hieman rauhoittunut illan tullen. Hän meni lähiravintolan terassille ja tilasi paikallista ruokaa, vaikka alkoikin jo kyllästyä riisiin. Kotona hän keittäisi heti perunoita. Pyylevä nainen söi miehineen todennäköisesti hotellin ravintolassa, joten hänen valituksiaan ei sentään tarvitsisi kuunnella. Emilin harmiksi opas kulki ravintolan ohi, huomasi Emilin ja istahti saman pöydän ääreen.

Oppaan tunkeilu kismitti Emiliä, mutta ei hän sentään tohtinut käskeä opasta suksimaan muualle.

- Mikä se tämänpäiväinen kukkaepisodi oikein oli? opas kysyi. – Miksi se kukka kiinnosti teitä niin paljon, että rynnitte temppeleihin kesken rukoushetken?

- Olisin halunnut tietää lisää siitä kukasta, kun en ollut sellaista koskaan nähnyt. Olisin myös kysynyt, voisinko ottaa yhden kukista ja viedä sen mukamani Suomeen.

- Kasvien vieminen Thaimaasta Suomeen taitaa olla kielletty, opas sanoi. – Uusien lajien vieminen vieraaseen ympäristöön voi olla vaarallista. Olin viime kuussa Australiassa ja siellä on hirveä ongelma jättikonnista, joita sinne on tuotu. Ne ovat lisääntyneet hallitsemattomasti ja uhkaavat luonnon tasapainoa.

- Kyse on nyt kuitenkin vain kukasta eikä mistään hirviösammakosta. Minä olen Kiiramäen puutarhaseuran pitkäaikainen jäsen ja hoitanut omaa puutarhaa jo kymmeniä vuosia, joten luulisi minun nämä kasviasiat tietävän.

- En usko, että munkit olisivat siltikään antaneet teidän ottaa kukkaa, sillä luostarisäännöt kieltävät kasvien tahallisen vahingoittamisen. Toisaalta kun kerran ette kukkaa saaneet, niin Suomeen viemisestä aiheutuvia ongelmiaakaan ei tarvitse miettiä, opas totesi.

- Niinhän se on, Emil totesi ja toivoi, ettei opas huomaisi hänen hermostunutta ilmettään.

Opas ei epäillyt mitään ja höpisi joutavuuksia nähtävyyksistä. Hän lähti Emilin helpotukseksi pois heti kun tarjoilija toi ruoan. Emil jäi miettimään, oliko oppaan puheissa jotain perää, mutta pyyhkäisi epäilykset mielestään. Tänä vuonna hän voittaisi, ja juuri tuo tempelin luona kasvanut kukka toisi hänelle voiton.

Emil alkoi kuitenkin aprikoida, miten hän saisi kukan ehjänä kotiin ja entä, jos hän jäisi kiinni tullissa? Kaikki matkalaukut ja käsimatkatavara läpivalaistaisiin, joten kukkaa ei voisi laittaa laukkuun. Ei se pysyisi laukussa ehjänäkään. Lopulta Emil päätti piilottaa kukan pikkutakin povitaskuun ja laittaa takin päälleen matkan ajaksi. Tulli ei huomaisi mitään. Lento Helsinkiin lähtisi puolenpäivän aikaan ja kentällä oltaisiin jo kymmenen aikoihin. Iltapäivän helteessä pikkutakkiin pukeutunutta Emiliä ihmeteltäisiin, mutta aamupäivällä kukaan tuskin ihmettelisi mitään.

Lähtöpäivän aamuna Emil kietoi kukan juuret märkään vessapaperiin ja laittoi kukan varovasti muovipussiin, jonka työnsi hellävaroen pikkutakkinsa povitaskuun. Sitten hän otti laukkunsa ja lähti hotellin aulaan. Emil kantoi takkia käsivarrellaan ja puki sen päälleen vasta lentokentällä. Emil pani tyytyväisenä merkille, että parilla muullakin Thaimaan ilmastoon sopeutuneella suomalaisella oli takki päällä. Kaikki sujui hyvin turvatarkastukseen asti. Vasta kun oli liian

myöhäistä, Emil tajusi, että myös pikkutakit piti riisua läpivalaisua varten. Hän oli kuvitellut säännön koskevan vain päällystakkeja.

Emil esitti ensin, ettei ymmärtänyt mitä vartija oikein viittilöi, mutta valitettavasti hänen takanaan seissyt mausteisesta ruoasta valittanut pyylevä nainen selitti, että pikkutakki piti laittaa läpivalaisuun. Emil riisui takkinsa ja tahteli sen varovasti ennen kuin laittoi sen läpivalaisulaitteen hihnalle. Hän astui metallinpaljastimen läpi ja ajatteli, että kaikki loppuu nyt. Hänet pidätetään ja hän joutuu kammottavaan vankilaan moneksi vuodeksi yhden typerän kukan vuoksi. Kukaan ei kuitenkaan ryhtynyt huutamaan eivätkä vartijat vetäneet aseitaan esille. Emilin takki saapui läpivalaisulaitteen toiselle puolelle eikä kukaan kiinnittänyt siihen huomiota.

Emil otti takin vapisevin käsin ja puki sen päälleen. Hän meni vessaan ja tutki, oliko kukalle käynyt mitään. Se oli kunnossa. Emil kuvitteli tuntevansa kukan rintaansa vasten tutkiessaan tax free –myymälän viskivalikoimaa. Lentokoneessa Emil ripusti takin edessä olevan istuimen takinnaulaan. Lentoemännän tarjoutuessa laittamaan takin lokeroon istuinten yläpuolelle, Emil kieltäytyi ja vetosi siihen, ettei halunnut takin rypistyvän. Todellisuudessa hän pelkäsi kukalle käyvän huonosti. Tax free -myymälän muovipussin hän kuitenkin antoi laittaa lokeroon. Emil vilkuili koko matkan ajan takin povitaskuun tarkistaakseen kukan voinnin. Kukka näytti kestävän matkan rasitukset hyvin.

Helsinki-Vantaalla ei ollut Emilin hermojen onneksi muuta kuin passintarkastus. Laukunmetsästyksen jälkeen edessä oli vielä bussimatka Helsingistä Kiiramäelle. Päästyään lopulta kotiin Emil istutti kukan

välittömästi ruukkuun. Hän vei ruukun lämpöpatterin luokse ja viritti kasvilampun antamaan valoa. Huhtikuun aurinko ei riittäisi Thaimaan paahteeseen tottuneelle kasville. Emilin iloksi kukka pärjäsi hyvin. Hän oli miettinyt, miten saisi kukan lisääntymään, mutta havaitsi pian, että kukan viereen nousi pieniä versoja. Ilmeisesti kukka levisi siementen sijaan juurikasvuston avulla.

Lopulta sää oli lämmennyt niin paljon, että Emil päätti istuttaa punavalken kukan ja sen versot. Hän oli suunnitellut niille erityispaikan etupihan kukkapenkissä, punaisten ja valkoisten jalopionien muodostamien kehien keskellä. Siellä Thaimaasta tuodun kukan punavalkoinen väritys pääsisi oikeuksiinsa. Kukkien värit sointuisivat hyvin Emilin taloon, jonka ulkoseinät oli maalattu perinteisesti punamullalla ja jonka ikkunankarmit loistivat kirkkaan valkeina.

Emil seurasi tarkasti punavalkeiden kukkien kasvu touhutessaan muun puutarhan kimpussa. Ne kasvoivat nopeasti, ja Emil laski niiden olevan valmiita juuri Kiiramäen puutarhaseuran vuotuisen Kesäpuutarhakilpailun aikaan. Tällä kertaa hän voittaisi varmasti. Kiiramäen Sanomat saattaisi tehdä hänestä jutun viikonloppuliitteeseensä, sillä olihan Pyyniemikin viime vuotuisen voittonsa jälkeen virnuillut lehdessä oikein värikuvassa. Emilin toinen sija oli mainittu lyhyesti vasta jutun lopussa.

Risto kävi viikon päästä katsomassa isäänsä ja kiitti viskipullosta. Viski oli skotlantilaista ja savunmakuista, kuten oli pyydetty. Emil motkotti pojalleen tämän jatkuvasta poikamieselämästä.

- Kyllä sinun pitäisi viimein itsellesi akka hommata, Emil sanoi. – Haet vaikka Thaimaasta, jos et muuta keksi.

- Hyvinhän sinäkin olet yksin pärjännyt, Risto vastasi. – Eipähän tarvitse riidellä ja erota, kun ei mene naimisiin. Kerronko äidille terveisiä?

- Jos Helenalla on jotain asiaa, hän voi soittaa suoraan minulle, Emil totesi. Ei lasten tarvitse toimia postitoimistona.

Kun Roosa tuli vuorostaan lapsineen käymään, Emil vannotti lapsia menemästä uusien kukkien lähelle, ettei niille käy mitään. Roosa ihaili oudon väristä kukkaa ja kehui isäänsä viherpeukaloksi.

- Äitisikin kutsui minua viherpeukaloksi ja tykkäsi kukistani, Emil sanoi. – Aluksi. Sitten hän alkoi kitistä, että samperin puutarha on häntä tärkeämpi. Pakkomielellä muka, saa kai sitä miehellä harrastus olla. Ehkä Helena ei olisi lähtenyt, jos olisin vain juonut viinaa sohvalla, kuten muut miehet. Tai luuhannut kaiken aikaa kalastamassa.

- Älä isä taas aloita, Roosa huokaisi.

Roosan lähdettyä Emil huomasi jalopionien voivan huonosti. Tutkittuaan asiaa hän huomasi punavalkeiden kukkien versojen levinneen niiden sekaan. Ilmeisesti ulkomainen kukka levisi nopeammin kuin Emil oli ajatellut ja sen versot imivät maasta jalopionien ravinteet ja veden. Hän harvensi versot jalopionien luota ja ajatteli niiden toipuvan. Niin ei kuitenkaan käynyt. Seuraavana päivänä jalopionit voivat jälleen huonosti ja punavalkeiden kukkien versot olivat palanneet. Tällä kertaa Emil kaivoi versot juurineen maasta ja toivoi asian korjaantuvan pian. Tuomaristo saapuisi jo parin päivän päästä.

Versot ilmestyivät jälleen seuraavana päivänä. Vaikka Emil kuinka kaivoi ja harvensi, mikään ei auttanut. Versot ilmaantuivat yöllä uudelleen ja jalopionit kuihtuivat pois päivää ennen tuomariston saapumista.

Emil kaivoi hädissään pois kaiken mullan thaimaalaisten kukkien luota ja korvasi sen uudella mullalla, jossa ei varmasti ollut niiden juurikasvustoa. Hän haki kukkakaupasta punaisia ja valkeita ruusuja, jotka istutti viimeisenä iltana punavalkeiden kukkien ympärille. Koska päivä oli ollut helteinen, Emil avasi makuuhuoneensa tuuletusikkunan ja nukahti melkein välittömästi päästyään sänkyyn.

Emil heräsi kammottavaan löyhkään, aivan kuin joku oli sekoittanut siansontaa lehmänlantaan ja jättänyt seoksen muhimaan aurinkoon kalanperkuujätteiden kanssa. Hän ei ensin tiennyt, mistä haju tuli. Vasta mentyään pihalle hän ymmärsi hajun tulevan punavalkeista kukista. Sen lisäksi kaikki ruusut olivat kuolleet yön aikana.

Painajaisen päätteeksi Kiiramäen puutarhaseuran vuotuisen Kesäpuutarha-kilpailun tuomaristo saapui juuri silloin. Tuomaristo oli kohtelias, mutta ihmetteli hirvittävää hajua ja kuolleita ruusuja. Emil tajusi, että voittoa oli turha odottaa. Jos hyvin kävisi, jouluuun mennessä hänelle ei enää naurettaisi kaupungilla.

Emil esitteli muodon vuoksi myös takapihan istutukset, mutta löyhkä seurasi heitä talon taakse. Tuomaristo halusi pois mahdollisimman pian.

- Melkein luulisi, että sinä et edes halua voittoa, Kiiramäen puutarhaseuran varapuheenjohtaja Holmström tokaisi Emilille tuomariston lähtiessä.

Heidän lähdettyään Emil haki viikatteen ja niitti raivoissaan kaikki punavalkeat kukat. Loppupäivän hän vietti sisällä, paossa pihan hajua eikä avannut ikkunoita. Emil toivoi hajun haihtuvan yön aikana. Seuraavana aamuna Emil mykistyi katsoessaan pihalle. Kukkapenkki oli täynnä versoja ja muutama punavalkea kukkakin oli jo auennut. Iljettävä hajukin tuntui jälleen, vaikka ei niin

vahvana. Emil haki taas viikatteen ja niitti sekä kukat että versot pois. Jäänteet hän vei kottikärryillä takapihan kompostoriin. Kukkapenkki oli nyt autio, mutta Emil ei välittänyt. Pääasia oli, että punavalkeat kukat olivat poissa. Emil oli vähällä huutaa raivosta, kun seuraavanakin aamuna punavalkeat kukat olivat jälleen ilmestyneet. Hän toisti tuho-operaation ja haki kaupasta betonisia pihalaattoja, joilla päällysti entisen kukkapenkin paikan.

Seuraavana aamuna Emil ei raivostunut, vaan kauhistui. Punavalkeat kukat olivat työntäneet raskaat betonilaatat syrjään ja puskeneet jälleen esiin. Emil oli hädin tuskin jaksanut nostaa yhden laatan yksinään, joten kukkien kasvuvoima oli valtaisa. Emil laahusti pahojen aavistusten vallassa takapihalle. Kompostorin luukku oli auki ja avoimesta luukusta kasvoi punavalkeita kukkia. Emil ryntäsi sisälle ja etsi kännykkänsä. Hän aikoi soittaa hätänumeroon, mutta muutti mielensä viime hetkellä.

Emilin mieleen nousi oppaan kertomus Australian sammakoista. Hän oli tuonut maahan luvatta kasvin, joka näytti nyt leviävän holtittomasti. Hän joutuisi selittämään, miten kasvi oli ilmestynyt hänen pihalleen. Totuus tulisi västämättä ilmi, eihän hän voinut väittää kasvien pudonneen taivaalta. Hän saisi sakkoja ja ehkä jopa vankilatuomion. Vähintään hänet erotettaisiin Kiiramäen puutarhaseurasta tapauksen vuoksi.

Emil pakotti itsensä harkitsemaan asiaa uudelleen. Hetken aikaa hän ajatteli valella kukat bensalla ja polttaa ne, mutta järki vei voiton. Tuli leviäisi varmasti ja hänen vanha puutalonsa roihahtaisi liekkeihin. Mihin muualle koditon tuhopolttaja menisi kuin vankilaan? Emil päätti ostaa kaupasta kasvimyrkkyä. Sillä asia hoituisi. Emil haki kasvimyrkkyä ja roiski sitä punavalkeiden kukkien

päälle välittämättä ohjeista. Tärkeintä olisi päästä eroon kukista. Lopun myrkyn hän kävi kaatamassa kompostoriin.

Illalla Emilin silmät punoittivat ja kurkkua kuristi, mutta hän ei välittänyt myrkytysoireista, kunhan punavalkeat kukat vain kuolisivat. Yöllä Emil näki unta, jossa punavalkeat kukat kasvoivat hänen ikkunansa takana. Ne kasvoivat, kunnes ikkunasta ei näkynyt muuta kuin punavalkeita kukkia. Lopulta ne alkoivat tunkeutua sisälle ikkunanraosta ja pian ne kietoutuivat hänen ympärilleen. Emil heräsi tuskanhiestä märkänä ja nukkui levottomasti saatuaan uudestaan unen päästä kiinni.

Aamulla Emil kohtasi lohduuttoman näyn. Nurmikko kukkapenkin ympärillä oli kuollut, mutta punavalkeat kukat kukoistivat. Kompostorin punavalkeat kukat näyttivät vain piristyneen myrkkykylvystä. Haju oli niin hirvittävä, että Emilin päätä alkoi heti särkeä. Naapuri kävi ihmettelemässä, piilotteliko Emil puutarhassaan mätiä sianraatoja vai mistä kammottava haju oikein tuli? Emil selitti hätäpäissään kompostorissa olevan jotain vialla ja korjaavansa ongelman ensi tilassa. Haju johtui siitä, että kompostiin oli joutunut jotain sinne kuulumatonta ainetta, joka haittasi maatumisprosessia. Naapuri uskoi selityksen ja palasi kotiinsa.

Emil ajoi paniikin vallassa kauppaan ja täytti ostoskärryn kasvimyrrkypulloilla. Palattuaan kotiin hän niitti punavalkeat kukat, joita oli alkanut ilmestyä nurmikollekin. Sitten hän hukutti puutarhansa kasvimyrrkkyyn. Kompostorikin lainehti kasvimyrrkystä Emilin saatua työnsä päätökseen. Punavalkea kukka oli levinnyt kompostorista takapihalle, joten hän valeli varmuuden vuoksi koko takapihan kasvimyrrkkyllä.

Illalla Emiliä huimasi niin, että hän joutui ottamaan tukea seinistä. Päänsärky tuntui siltä kuin hänen päänsä olisi ollut painekattila, joka saattaa räjähtää koska tahansa. Kurkku oli niin kipeä, että jo veden juominen aiheutti tuskia ja hengittäminen poltti keuhkoja. Emil muisteli lukeneensa joskus I maailmansodan kaasuhyökkäyksistä ja kuvitteli sinappikaasua hengittäneiden sotilaiden tunteneen juuri samanlaista tuskaa. Punavalkeat kukat riivasivat häntä jälleen yön levottomissa unissa ja Emil heräili pitkän yönä. Hänen sydämensä jyskytti painajaisten seurauksena kuin rumpua soittava lelukani, johon oli pariston sijaan kytketty voimavirtalinja.

Kun Emil seuraavana aamuna raahautui ulos, hän ei yllättynyt nähdessään punavalkeiden kukkien kukoistavan muuten kuolleella pihamaalla. Jopa puut olivat pudottaneet lehtensä kasvimyrkyn vuoksi. Kaiken tuhon yllä leijui sama oksettava löyhkä. Emil haki viikatteen ja ryhtyi sekopäisenä niittämään punavalkeita kukkia. Viikatteen terä leikkasi kukanvarsia ja kiilteli kosteana.

Niitettyään etupihan Emil jatkoi takapihalle, joka alkoi myös olla punavalkeiden kukkien vallassa. Takapihan jälkeen hän palasi etupihalle vain huomatakseen, että niitettyjen kukkien tilalle oli jo nousemassa uusia kukkia. Emil jatkoi niittämistä. Oli tuskallisen kuuma päivä ja kukista nouseva haju sai Emilin yökkäilemään. Hän kuitenkin jatkoi niittämistä lepäämättä hetkeäkään.

Etupihan jälkeen oli vuorossa jälleen takapiha, takapihan jälkeen etupiha. Punavalkeat kukat tuntuivat kasvavan takaisin heti, kun Emil vain käänsi hetkeksi katseensa. Maailma tuntui heiluvan viikatteen tahdissa. Emilin jalat

vapisivat, mutta hän jatkoi niittämistä. Sydän hakkasi kovaa ja väärällä rytmillä, mutta Emil ei välittänyt. Kukat oli tuhottava. Yhtäkkiä Emilin rintaa vihlaisi ankara kipu ja hän vaipui maahan. Emil tajusi kännykän olevan liian kaukana talon sisällä, jotta hän voisi soittaa apua.

- Ainakin pääsen eroon teistä helvetin rehuista, Emil sai vielä henkäistyä vihaisesti punavalkeille kukille.

Helenakin tuli entisen miehensä hautajaisiin, vaikkei yhteyksiä oltu pidetty moneen vuoteen. Kyseessä oli kuitenkin hänen lastensa isä. Helena oli järkyttynyt, koska ei ollut aavistanutkaan Emilillä olleen sydänvaivoja. Kummulla olleet oudot punavalkeat kukat herättivät Helenan mielenkiinnon ja hän kysyi niistä muistotilaisuudessa Roosalta.

- Sieltä pihalta minä ne otin, Roosa vastasi. – Isä varmaankin piti niistä kukista hirveästi, koska niitä kasvoi joka paikassa, joten ajattelin istuttaa niitä hautakiven juurelle sitten, kun se on hankittu.

Revanssi

1

Viking Linen autolautta saapui Helsinkiin kymmenen aikoihin. Hieman sen perässä saapui Silja Linen autolautta, joka oli niukasti hävinnyt tämän kertaisen kilpajuoksun Itämeren yli. Tullimiehet alkoivat epäillä jonkin olevan vialla kun Viking Linen autolautan uumenista vyöryi ruotsalainen turistibussi toisensa perään. He väittivät etsivänsä Västeråsissa sijaitsevasta Tillbergan vankilasta karannutta suomalaista murhamiestä, jonka huhuttiin olevan matkalla takaisin kotimaahan. Busseista löytyi suuri määrä vanhanaikaisia vaatteita. Tullimiehet ajattelivat osuneensa kultasuoneen löytäessään eräästä bussista suuren määrän aseita.

Tarkemmissa tutkimuksissa paljastui, että aseet olivat pari sataa vuotta vanhoja musketteja, antiikkiaseita, joiden kaikki paperit ja luvat olivat kunnossa. Matkanjohtaja puhui jostain historianelävöittämisnäytöksestä, jonka rekvisiitaksi aseet oli tarkoitettu ja näytti kannettavalla tietokoneellaan kuvia vastaavista tapahtumista. Koska mitään rikosta ei voitu todistaa, bussit päästettiin matkaan. Pikainen soittokierros paljasti, että Silja Linen autolautan matkassa oli saapunut samanlainen aselasti ja monta bussillista ruotsalaisia. Myös Turun satamassa oli tapahtunut samoin. Suomessa oli nyt satoja ruotsalaisia, joilla oli musketit ja mahdollisuus pukeutua outoihin vaatteisiin.

Vanhempi tullitarkastaja Laitinen poltti tupakkaa laiturilla ja katseli mietteissään Kauppatorin suuntaan. Muutama lokki lenteli etsien herkkupaloja torimyyjien kojujen luota. Lokeista röyhkein kävi sontimassa Keisarinnankiven kaksipäisen kotkan päälle. Nuorempi tullitarkastaja Heikkilä tuli myös tupakkatauolle.

- Jotain vilunkia niillä svensseilla on mielessä, Laitinen murahti.

- Jospa he aikovat vallata Suomen takaisin? Heikkilä ehdotti.

- Ei niillä antiikkipyssyillä maata vallata.

Kun tupakat oli poltettu, miehet palasivat takaisin terminaaliin ja päättivät käydä kahvilla.

Heikkilä osoitti terminaalin kahvilan lehtitelineessä kirkuvaa iltapäivälehdän lööppiä: Ruotsalainen keksi aikakoneen – varma Nobel-voittaja!

- Tuohan tyyppihän näyttää siltä matkanjohtajalta, Heikkilä totesi.

Lööpin valokuvassa oleva mies näytti todella paljon matkanjohtajalta. Laitinen nappasi lehden ja selasi sitä murahdellen. Lehden mukaan ruotsalainen Erik Sjöberg oli kehittänyt maailman ensimmäisen aikakoneen. Omalaatuisen neron senhetkisestä olinpaikasta ei ollut tietoa eikä osattu sanoa saapuisiko hän edes Nobel-gaalaan. Artikkelissa mainittiin, että Sjöberg oli intohimoinen harrastelijahistorioitsija, jonka mielenkiinto keskittyi Ruotsin suurvalta-aikaan. Artikkelin aiheutti Laitiselle jostain syystä oudon epämiellyttävän tunteen.

Bussien matkustajat majoittuivat Helsinkiin. Muut lähtivät katselemaan nähtävyyksiä, mutta matkanjohtaja asteli reppu selässään Kauppatorille ja lähti paikallisliikenteen lautalla Suomenlinnaan.

Matkanjohtaja oli Erik Sjöberg, aivan kuten Laitinen oli epäiltykin. Sjöberg kuljeskeli näennäisen päämäärättömästi Suomenlinnassa, mutta suunnisti todellisuudessa tarkkaan valittuun paikkaan. Päästyään erääseen tiettyyn käytävään muurissa Sjöberg vilkaisi ympärilleen. Ketään ei näkynyt, joten hän vaihtoi vaatteensa. Sjöberg otti esiin kannettavan tietokoneensa ja käynnisti erään tietyn ohjelman. Hetken päästä tietokoneesta loisti sininen valo ja Sjöberg katosi.

2

Oli toukokuun alku vuonna 1808 ja Viaporin komentaja Carl Olof Cronstedt oli aamukävelyllään. Venäläisten piiritys jatkui ja Cronstedt pohti, mitä tekisi. Linnoitus oli täysin eristyksissä muusta maailmasta eikä komentaja tiennyt oliko apua tulossa. Venäläisten kanssa sovittu aselepo päättyisi huomenna. Cronstedt oli tullut siihen tulokseen, että Viapori joutuisi antautumaan ellei Ruotsista kuuluisi mitään vuorokauden sisällä. Komentaja oli niin mietteissään ettei huomannut eräästä muurin käytävästä esiin astuvaa miestä ennen kuin tämä laski kätensä komentajan olkapäälle.

Cronstedt hätkähti ja kääntyi katsomaan, kuka häneen tarttui. Mies nosti sormen huulilleen ja viittoi Cronstedtiä tulemaan mukaansa. Cronstedt epäili miestä ensin venäläisten vakoojaksi, mutta päätteli sitten, että jos kyseessä olisi ollut salamurha, hän olisi jo hengiltä. Cronstedt seurasi miestä käytävään. Hän ojensi Cronstedtille kuninkaan sinetillä suljetun kirjeen.

- Käsky Tukholmasta, mies sanoi. - Muut kuriirit ovat jääneet venäläisten vangiksi.

Cronstedt avasi kirjeen ja luki saamansa käskyn. Käsky kuului: apua on tulossa, Viapori ei saa antautua. Alla oli itsensä kuninkaan allekirjoitus.

- Miten pääsitte linnoitukseen? Cronstedt kysyi epäluuloisena.

- Se on salaisuus, mies sanoi. - Koskaan ei tiedä, kuka kuuntelee.

- Ruuti on vähissä ja moraalit on alhainen, Cronstedt mutisi. - Täällä on lauma siviilejäkin. Miten minä saan pidätettyä venäläisiä?

- En tiedä, mutta muistakaa tämä: Viapori ei saa antautua.

Mies asteli käytävän pimeyteen ja katosi.

3

Sjöberg astui ulos käytävästä ja katseli ympärilleen. Viaporin raunioiden seassa ei näkynyt muita ihmisiä. Sjöberg huomasi muistomerkin ja käveli sen luokse. Muistomerkki oli pystytetty Viaporin taistelun muistolle. Ruotsalaiset ja suomalaiset olivat pitäneet Carl Olof Cronstedtin johdolla puoliaan pitkälle syksyyn, kunnes puolustajat olivat kaikki kuolleet venäläisten suurhyökkäyksessä lokakuun alussa. Puolustajat olivat viime tekonaan räjäyttäneet koko Viaporin lopulla ruudillaan eikä linnoitusta oltu koskaan rakennettu uudelleen. Sjöberg nyökytteli hyväksyvästi päätään. Sjöberg sai suostuteltua saarella asustelewan yksinäisen kalastajan viemään hänet mantereelle. Päästyään hotellille hän meni suoraan nukkumaan.

Seuraavana aamuna ruotsalaisten bussit ajoivat Espoon Ikeaan ja matkustajat marssivat kahvilaan. Kahvilassa tarjottu Löfbergs Lila -kahvi sai suut hymyyn

ja lihapullavoileipiä kehuttiin. Jonkin ajan kuluttua myös Turusta lähteneet bussit saapuivat Ikeaan. Turkuun saapuneet ruotsalaiset olivat käyneet edellispäivänä Turun linnassa ja yöpyneet Turussa. Kun kahvit oli juotu, koko bussiletka lähti vyörymään kohti lopullista päämäärää, Karstulaa. Iltapäivä oli jo pitkällä, kun bussit pääsivät perille. Sjöberg patisti kaikki vaatteiden vaihtoon ja vaihtoi myös itse vaatteensa.

Kun bussien matkustajilla oli päällään univormut ja olallaan musketit, he siirtyivät läheiselle pellolle. Sjöberg käynnisti kannettavan tietokoneensa. Tietokoneesta loisti sininen valo ja yhtäkkiä bussien matkustajat olivat kadonneet. Sjöberg katsoi kellostaan aikaa ja lähti sitten harppomaan pellon keskelle. Päästyään oikeaan kohtaan hän otti pistoolinsa esiin. Kun aika oli oikea, tietokoneesta loisti jälleen sininen valo ja myös Sjöberg katosi.

4

Karstulan taistelu elokuun lopulla 1808 sai yllättävän käänteen. Ruotsalaisten isku venäläisten selustaan tuli yllätyksenä sekä venäläisille että ruotsalaisia komentaneelle Otto von Fieandtille. Von Fieandt pudotti piippunsa hämmästyksestä, sillä hän ei käsittänyt mistä apujoukot olivat tulleet ja kuka heitä komensi. Univormuista päätellen he kyllä olivat ruotsalaisia. Samassa tuntematon lähetti juoksi Von Fieandtin luokse ja varoitti venäläisten yrittävän vuorostaan koukata ruotsalaisten selustaan. Lähetti katosi taistelun melskeeseen ennen kuin Von Fieandt ehti keskustella hänen kanssaan enempää. Venäläisten vastahyökkäys saatiin kuitenkin varoituksen ansiosta torjuttua.

Venäläisten kimppuun hyökännyt ruotsalaisosasto oli jo saanut venäläiset joukot sekaisin, mutta yhtäkkiä venäläisten keskuudessa välähti sininen valo ja sitten venäläisarmeija joutui täyteen kaaokseen. Von Fieandt käytti tilaisuutta hyväkseen ja käynnisti vastahyökkäyksen. Karstulan taistelu päättyi venäläisten murskatappioon. Yli kaksi kertaa suurempi venäläisarmeija tuhoutui ruotsalaisten joukkojen kärsiessä vain pieniä tappioita.

Taistelun jälkeen huomattiin, että venäläisten selustaan hyökänneet joukot olivat mystisesti kadonneet. Ilman taistelukentällä lojuneita venäläisiä ruumiita Von Fieandt olisi helposti ajatellut kaiken olleen vain unta. Taistelukentältä löytyi myös syy venäläisten kaaokseen. Ruumiiden joukosta löytyi venäläisten komentaja Nikolai Kamenski. Hänellä oli luodinreikä otsassaan ja hämmästynyt ilme kasvoillaan. Seuraavana aamuna ruotsalaisjoukot lähtivät marssimaan etelään.

5

Päästyään takaisin nykyhetkeen Sjöberg käynnisti verkkoyhteyden ja tarkisti Wikipedian Suomen sotaa käsittelevän artikkelin. Kaikki oli tapahtunut kuten hän oli laskelmoinutkin. Piiritystä vastaan sinnittelevä Viapori oli sitonut venäläisjoukkoja, joten Kamenskillä oli ollut vähemmän sotilaita pohjoisen sotatoimiin. Karstulan taistelussa Sjöberg oli sitten henkilökohtaisesti ratkaissut asiat lopullisesti. Se ei ollut ensimmäinen eikä viimeinen kerta kun yksittäinen luoti kohtaa taistelukentällä toisen osapuolen komentajan ja muuttaa taistelun, sodan sekä historian suunnan. Kustaa II Aadolf kuoli Lützenin taistelussa ja Ruotsin osallistuminen

kolmikymmenvuotiseen sotaan päättyi vetäytymiseen. Ohimoon osunut luoti kaatoi Kaarle XII:n ja Norjan sotaretki tyrehtyi.

Nikolai Kamenskin kuoltua Karstulassa Venäjä ei pystynyt enää sotimaan menestyksellisesti Ruotsia vastaan. Sodan venäläisten hyväksi toisessa aikalinjassa ratkaisseita Ruonan ja Oravaisten taisteluita ei koskaan edes käyty. Kamenskin korvannut komentaja oli täysin epäpätevä ja joukkojen moraalitila oli huono. Ilman Kamenskia venäläisten armeija yksinkertaisesti hajosi ja sotilaat pakenivat kohti Venäjää. Ruotsalaisjoukot saapuivat juuri ajoissa häätämään Viaporin piirittäneet venäläiset pois ja vuoden 1808 lopulla Suomessa ei ollut enää lainkaan venäläisjoukkoja. Venäläisten ponnellomat hyökkäykset torjuttiin myös seuraavana keväänä.

Vuoden 1809 kesällä Napoleon oli täysin tuskastunut liittolaisensa Venäjän aikaansaamattomuuteen. Napoleonin suunnitelma Englannin mannermaasulkemuksesta näytti kuivuvan kokoon. Ruotsi teki kuitenkin täyskäännöksen ulkopoliitikassaan ja lupasi osallistua mannermaasulkemukseen, jos Ranska painostaisi Venäjän rauhaan. Aleksanteri I joutui suostumaan Napoleonin vaatimuksiin rauhasta ja luovutti sotakorvauksena Viborgin kuvernementin Ruotsille. Sjöberg selasi nopeasti seuraavat parisataa vuotta muuttunutta historiaa. Vaikka Ruotsi oli vuoden 1809 jälkeen sotinut useasti Venäjää ja myös Neuvostoliittoa vastaan oli Suomi pysynyt osana Ruotsia.

Sjöberg selosti tilanteen ja sai aikaan riemastuneita huudahduksia. Tähän oli pyritty ja tavoite oli nyt saavutettu. Iloon sekaantui myös surua, sillä kaikki urhoolliset vapaaehtoiset eivät olleet selvinneet hengissä.

Heidät haudattiin metsikköön pellon lähelle. Historian muuttamiseen osallistuneet ymmärsivät, etteivät voisi koskaan kertoa tapahtuneesta. He kuitenkin tiesivät, että juuri heidän ansiostaan Ruotsi oli jälleen suurvalta. Paluu Helsingforsiin oli iloinen ja matkalla kului paljon punssia.

Ennen laivan lähtöä oli vielä aikaa kierrellä Salutorgetilla. Kustaa Vaasan patsas katseli torikauppiaita hyväksyvästi. Suomen kuvernöörin linnan katolla liehui Ruotsin lippu merkinä siitä, että kuvernööri oli kotona. Linnan vieressä seisoj puolestaan Venäjän lähetystö, jonka lipputangossa liehui Venäjän trikolori. Venäläisten matkailu Ruotsiin oli lisääntynyt viime vuosina, joten Viborgin lisäksi myös Helsingforsiin oli perustettu oma lähetystö. Katajanokalla kohosi Neuvosto-Venäjältä Ruotsiin paenneiden emigranttien rakennuttama ortodoksikirkko.

Vanhempi tullitarkastaja Larsson ja nuorempi tullitarkastaja Henriksson katselivat ihmeissään satamaan vyöryvää bussiletkaa. Bussit menivät kuitenkin Tukholman lautan suuntaan eivätkä tullitarkastajat olleet kiinnostuneita kotimaan liikenteestä. Pietarista saapuisi pian seuraava laiva täynnä venäläisiä turisteja. Henriksson laittoi ylähuulensa alle uuden nuuskamällin ja tarjosi nuuskaa myös Larssonille.

Laaman syksy

Masa heräsi sunnuntaiaamuna omituiseen ääntelyyn. Päätä särki ja olo oli hutera. Masa kietoutui peittojen sisään, mutta ääntely jatkui. Viimein Masa nousi vuoteesta ja laahusti olohuoneeseen. Ääntely kuului parvekkeelta. Oravilla taitaa olla bileet, Masa ajatteli väsyneesti. Masa veti ikkunan verhot auki. Parvekkeelta tuijotti Masaa harmistuneen näköinen laama. Masa sulki verhot ja avasi ne uudelleen. Laama oli yhä jäljellä ja edelleen harmistuneen näköinen. Masa kävi vessassa pesemässä kasvonsa kylmällä vedellä, mutta laama ei siltikään poistunut. Jäljelle jäi vain yksi keino: soittaa Jartsalle.

Puhelin hälytti pitkän aikaa ennen kuin Jartsa vastasi.

- Tapahtuiko eilen mitään erityistä, Masa kysyi.
- Vähän on sumeat muistikuvat, Jartsa totesi. -

Miksi kyselet?

- No kun...luulen, että parvekkeella on laama.

Ainakin siellä on joku eläin, joka näyttää laamalta.

- Ettei vaan olisi anoppi tullut kylään ja mennyt parvekkeelle tupakalle?

- Kyllä se taitaa olla laama. Parempi varmaan, jos tulet tänne. Susanna tulee parin tunnin päästä eikä varmaankaan ilahdu laamasta. Sinä olet kuitenkin jotenkin osasyylinen tähänkin, joten ala tulla ja vauhdilla.

Masa istui sohvalla ja katseli televisiota puolisen tuntia odotellessaan Jartsaa. Masan oli kuitenkin vaikea keskittyä television katseluun, koska parvekkeella oli

vihainen laama, joka tuijotti häntä koko ajan. Jartsa suhtautui vielä eteisessä irvailen koko asiaan, mutta kun hän tuli olohuoneeseen, asian koko laamaisuus valkeni hänelle.

- Tuo on jumalauta laama, Jartsa sanoi hämmentyneenä.

- Ihanko tosi, komisario Palmu? Joku voisi kertoa, mitä laama tekee tuolla parvekkeella ja miten se on sinne päätynyt.

- Mistä minä tietäisin. Ainakin se näyttää pitävän pelargonioiden mausta.

Masa säntäsi parvekkeelle ja yritti epätoivoisesti häätää laamaa kukkien kimpusta. Miehen ja villin luonnon taistelu päättyi siihen, että laama hätisti Masan parvekkeelta takaisin sisälle syljeksimällä raivokkaasti hänen päälleen.

- Nyt on vaatteet kuolassa ja pelargoniat tuhottu, Masa totesi synkästi. - Tästä ei hyvää seuraa.

- Roudataan tuo elukka mäkeen ja haetaan kaupasta uudet rehut, Jartsa totesi.

- Mene itse hakemaan se, Masa sanoi. - Minä en tuon sylkikoneen lähelle enää mene.

Jartsa ei onnistunut laamanpoistossa sen paremmin ja Masa haki molemmille pullollisen olutta. Kaverukset istuivat sohvalla synkkinä ja joivat olutta laaman paheksuessa heitä parvekkeella. Jonkin ajan kuluttua Jartsan muistin syövereistä palautui mieleen eilisillan tapahtumia. Laama oli löydetty bussipysäkin katoksen alta, jossa se oli seisoskellut syyssateelta suojassa. Laaman kaulassa oli naru, jolla se oli sidottu katokseen kiinni. Kaverusten oli tullut sääli eläinparkaa ja Masa oli päättänyt viedä laaman kotiinsa. Miten laama oli saatu kerrostalon neljänteen kerrokseen, siitä ei ollut tietoa.

Kaverukset yrittivät vielä houkutellessa laamaa pois parvekkeelta, mutta tuloksetta. He eivät ehtineet edes hakea uusia pelargonioita ennen Susannan saapumista. Ulko-oven avautuminen sai Masan paniikin valtaan, sillä ei tiennyt miten selittäisi asian. Masa aikoi paeta parvekkeen kautta, mutta laaman vihainen tuijotus sai hänet perääntymään. Susanna tuli olohuoneeseen.

- Hei, minä tulin nyt..., Susanna aloitti, mutta jätti lauseen kesken.

Susanna tuijotti hetken aikaa parvekkeelle sanattomana.

- Mitä tuo laama tekee parvekkeella? Susanna kysyi viimein.

- Se on sinulle rakas, Masa sanoi epätoivoisesti. Hyvää syntymäpäivää...jouluu...tai jotain.

- Minun syntymäpäiväni oli kolme kuukautta sitten ja jouluun on melkein neljä kuukautta. Vastaa minulle, mitä tuo laama tekee parvekkeella!?

Masa kertoi hädissään kaiken, mitä oli tapahtunut.

- Miksi sinä toit laaman kotiimme? Susanna kysyi.

- Se tuntui hyvältä idealta, Masa vastasi. -

Eläinparka oli kylmissään ja sen turkki oli läpimärkä.

- Lemmikkieläinten pitäminen on kielletty vuokrasopimuksessa. Me voimme saada hädän. Jos naapurin käyttäjämummo näkee laaman meidän parvekkeellamme, hän soittaa heti isännöitsijälle. Viekää se pois.

- Me yritimme, mutta se ei suostu edes tulemaan parvekkeelta. Sylkee vaan kaiken aikaa.

- Olette tietysti kiusanneet eläinparkaa, Susanna tuhahti.

- Ei sillä ainakaan nälkä ole, Jartsa tokaisi. - Sillä on maha täynnä pelargonioita.

Susanna sai laaman rauhoittumaan silittelemällä laamaa ja puhumalla sille lempeästi. Laama tuli kiltisti Susannan perässä sisälle.

- Tähänkin tarvittiin vain vähän naisen kosketusta, Susanna totesi. - Tämähän on ihan kiltti ja mukava eläin.

Laama huomasi olohuoneen hyllyllä lisää kukkia ja marssi syömään ne. Naisen kosketus ei saanut laamaa irti kukista ja pian se oli syönyt kaikki kukat.

- Nyt riitti, Susanna raivosi. - Viekää tuo elukka pois täältä.

- Minne me sen viemme? Masa ihmetteli. - Entä miten saamme sen rappusia alas?

- Saitte sen rappusia ylös, joten saatte sen varmaan takaisin alaskin. Viekää se vaikka takaisin sinne bussipysäkille, mistä sen löysittekin.

Laama saatiin helposti eteiseen, koska se oli kylläinen ja rauhallinen. Masa päätti mennä tarkistamaan reitin etukäteen. Masa livahti rappukäytävään ja katsoi alas kaiteeseen nojaten. Rappukäytävä oli täysin hiljainen, eikä ketään näkynyt.

- Mitä sinä hulltio hiippaillet? kysyi joku yllättäen Masan vierestä ja Masa oli vähällä pudota kaiteen yli säikähdyksestä.

Naapurin kyttääjämummo oli onnistunut hiipimään asunnostaan rappukäytävään ääntäkään päästämättä.

- En minä mitään, Masa selitti. - Tuli vain sellainen tupakanhaju tuonne asuntoon, että ajattelin jos vaikka joku on tuolla alhaalla tupakalla. Sisätiloissa polttaminenhan on kielletty järjestyssäännöissä. Ehkä haju tulikin ulkoa, joku lienee parvekkeella tupakalla.

- Älä yritä, hulltio. Minä en haista mitään. Jotain koiruutta sinulla on kuitenkin mielessä. Viime yönäkin

kävitte kolmen aikaan vessassa, vaikka kello 23:n jälkeen pitää olla metelöimättä. Jos tuollainen meno jatkuu, ilmoitan asiasta isännöitsijälle.

Masa palasi sisään ja totesi tilanteen toivottomaksi. Laamaa ei saataisi vietyä ulos ongelmitta.

- Meidän pitää varmaan odottaa yötä ja viedä laama ulos kun kyttääjämummo nukkuu, Masa ehdotti.

- Jos hän heräsi kolmen aikaan siihen, kun kävit vessassa, niin luuletko ettei se herää siihen kun rappukäytävässä laukkaa laama? Susanna epäili.

Jartsa lähti kotiin, mutta lupasi palata illemmalla auttamaan laaman siirto-operaatioissa. Susanna siivosi kukkien jäänteet vihaisen äänettömyyden vallassa ja istui sitten sohvalle katsomaan televisiota. Masa istui sohvän toiseen päähän varovaisesti kuin olisi istunut miinakenttään eikä uskaltanut sanoa mitään.

Laama katseli touhua hetken aikaa pää kallellaan. Sitten se käveli sohvän luokse ja asettui makaamaan sohvän viereen. Laama ojensi kaulaansa ja laittoi päänsä Susannan syliin. Laama katsoi Susannaa surumielisesti ja huokasi syvään. Sitten laama nuolaisi hellästi Susannan kättä. Susanna yritti olla välittämättä laamasta, mutta kun laama aloitti hiljaisen uikutuksen, Susannan mieli leppyi.

- Eihän noin söpölle ja pehmeäkarvaiselle eläimelle voi olla vihainen, Susanna totesi ja rapsutti laamaa korvan takaa.

- Onhan se tietysti ihan söpö, mutta tuo haju..., Masa sanoi.

- Turpa kiinni. Sinä et ole söpö etkä pehmeäkarvainen, Susanna sanoi. - Sinulle minä olen vielä vihainen.

Jartsa saapui hieman ennen kymmentä. Puoli kahdentoista aikaan he päättivät yrittää laaman kuljettamista ulos. Masa hiipi jälleen rappukäytävään. Hän käveli hiljaa alaovelle asti sytyttämättä rappuun valoa. Juuri kun hän aikoi palata takaisin hakeakseen laaman, rappukäytävään syttyi valo. Kyttääjämummo seisoi rappusilla ja tuijotti Masaa vihaisesti.

- Mitä täällä hiivitään keskellä yötä?

kyttääjämummo tivasi. - Aiotko murtautua johonkin verkkokomeroon?

- Kävin vain katsomassa, jäikö kaverin autoon valot päälle, Masa selitti.

- Valehtelet, hulttio. Onko se auto edes vieraspaikalla? Numeroidut paikat on varattu talon asukkaille. Aioit kuitenkin mennä pyykkitupaan varastamaan vaatteita, pummi. Sitä on nykyään kaikenlaisia rosvoja ja hiippareita.

Kyttääjämummo palasi tuohtuneena asuntoonsa ja Masa meni lannistuneena kotiinsa. Laamaa ei saataisi ainakaan tänä yönä kuljetettua ulos. Jartsa lähti kotiinsa. Laama liikehti levottomasti ja näytti haluavan parvekkeelle.

- Mikähän sitä vaivaa? Masa ihmetteli.

- Jos sillä on vessahätä, Susanna sanoi. Päästä se parvekkeelle. Pienempi hätä valuu kyllä sadevesiaukosta pois. Isomman hädän saat korjata pois ja vetää vessasta, sanokoon kyttääjämummo mitä tahansa yöllisestä vessassa käynnistä.

Laama pääsi parvekkeelle ja teki tarpeensa. Masan onneksi sillä ei ollut vielä isompaa tarvetta. Parvekkeen ovi päätettiin jättää yöksi auki, jotta laama pääsisi tarpeilleen yölläkin.

Masa heräsi keskellä yötä siihen, kun laama kiskoi peiton hänen päältään. Laama asetteli peiton lattialle ja kävi sen päälle nukkumaan. Masa yritti maanitella laamaa palauttamaan peiton, mutta laama ei ollut yhteistyöhaluinen. Masa yritti luikerrella Susannan peiton alle, mutta tuloksetta. Masa yritti nukkua ilman peittoa, mutta häntä palelsi liikaa. Viimein hän meni lattialle ja käpertyi laaman viereen nukkumaan. Laaman turkki oli pehmeä ja laama lämmitti mukavasti. Masa nukahtikin pian.

Masa heräsi aamuyöllä kylmyyteen ja huomasi laaman kadonneen. Hetken ajan hän jo ajatteli kaiken olleen vain unta, mutta pian laama palasi makuuhuoneeseen. Laaman sorkat pitivät hassua rapsahtelevaa ääntä sen kävellessä pitkin asunnon tammilaminaattilattiaa. Laaman palattua Masa nukahti taas pian uudelleen.

Seuraavana aamuna parvekkeelta löytyi haiseva yllätys, jonka hävittämiseksi Masa sai vetää vessan monta kertaa. Laama päätettiin jättää sisätiloihin ja verhot vedettiin varmuuden vuoksi kiinni. Kun Masa oli lähdössä töihin, kyttääjämummo avasi oven raolleen.

- Te olette saatananpalvojia, nyt te jaitte kiinni! kyttääjämummo sanoi. - Viime yönä kuului eläimellistä ääntelyä ja tunsin pistävää hajua käydessäni parvekkeella tarkistamassa ajellaanko tuolla lenkipolulla taas mopoilla. Ihan selvästi itsensä Belsebuupin sorkat takoivat teillä lattiaa, minä kerron tästä isännöitsijälle. Aamulla taas veditte vessaa ihan kiusallanne monta kertaa, tuolla lailla vanhaa ihmistä kiusaatte.

Sitten kyttääjämummo vetäisi oven vihaisesti kiinni.

Susanna soitti Masalle töihin ja käski hakea eläinkaupasta laamalle heinää. Susanna oli tarkistanut

webistä mitä laamat syövät. Hän oli myös kopioinut työpaikan kopiokoneella ilmoituksia, joita Masa saisi Jartsan kanssa levittää lähialueen kauppoihin. Ilmoituksessa luki: löytynyt laama, omistaja voi hakea sen tuntomerkkejä vastaan. Lisäksi oli Susannan ja Masan puhelinnumerot. Masa haki eläinkaupasta kolme suurta säkkiä kuivaheinää ja yritti kuljettaa ne kotiin ilman että kyttääjämummo huomaisi häntä. Turha toivo. Juuri kun Masa oli avaamassa kotiovea, kyttääjämummo avasi ovensa ja kurkisti käytävään.

- Mihin te noin paljon kuivaheinää tarvitsette? Onko teillä hamsteri tai kani? Tietääkö vuokraisäntänne, että teillä on lemmikki? Vuokralaiset ovat vastuussa eläinten asunnolle aiheuttamista vahingoista.

- Ei meillä mitään eläintä, Masa vastasi. - Vaimoke päätti ryhtyä kasvissyöjäksi, elävää ravintoa ja sitä rataa.

Masa ja Jartsa levittivät illalla ilmoituksia laamasta lähialueen kauppojen ilmoitustauluille sekä teippasivat niitä ilmastointiteipillä lyhtypylväisiin ja bussipysäkeille. Sitten he menivät oluelle. Kun Masa viimein palasi kotiin, sekä laama että Susanna olivat äkäisiä. Kun tuli aika mennä nukkumaan, laama kömpi Masan puolelle sänkyä. Masa yritti saada laaman häipymään sängyltä, mutta ei onnistunut. Masa onnistui kuitenkin saamaan peittonsa ja raahusti lannistuneena sohvalle nukkumaan.

Kukaan ei soittanut ilmoitusten vuoksi. Masa soitti poliisille, mutta kukaan ei ollut ilmoittanut hukanneensa laamaa. Helsingin rautatieaseman löytötavaratoimistossakaan ei oltu kuultu, että kukaan olisi kaivannut laamaa. Palatessaan seuraavan päivänä töistä Masa huomasi laaman syöneen hänen Aku Ankan taskukirja -kokoelmansa. Laama pureksi juuri taskukirjaa numero 10, Roope näkee punaista. Myös Masa näki

punaista. Masa raivosi ja uhkasi viedä laaman läheisen kebabravintolan raaka-aineeksi. Laama vastasi määkimällä vihaisesti.

- Lopeta tuo raivoaminen viattomalle luontokappaleelle, Susanna sanoi. - Ei se raukka ymmärrä mitään huutamisesiasi. Hermostuu vain vielä enemmän.

Susanna kertoi saaneensa selville, että laama oli wooly laama, jolla oli hienompi turkki kuin tavallisella laamalla.

- Wooly laamalla voi olla yhtä hieno villa kuin alpakalla. Voisimme keritä laaman ja myydä sen villan langan raaka-aineeksi.

- Olen yhä sitä mieltä, että tuo elukka pitäisi viedä kebabin raaka-aineeksi, Masa totesi.

Masa nukkui seuraavankin yön sohvalla. Aamulla kun Masa oli menossa töihin käyttäjämummo avasi oven raolleen ja kurkisti ulos.

- Teillä on parvekkeella kameli, käyttäjämummo sanoi. Se irvisteli minulle ja yritti sylkeä naamalle. Tästä minä kerron varmasti isännöitsijälle.

- Ei meillä parvekkeella mitään kamelia ole, Masa vastasi. Anoppi on tullut kylään. Se on karvainen ja syljeskelee raivostuessaan. Kohta se varmaan lähtee kotiin.

Töissä Masa päätti, että oli tullut aika toimia. Jos käyttäjämummo todella puhuisi isännöitsijälle, olisi vaikea selittää miksi parvekkeella oli laama. Susanna olisi tänään salsatunnilla, joten Masalla olisi koko ilta aikaa hankkiutua laamasta eroon. Masa soitti Jartsalle ja käski hänen hoitaa käyttäjämummon harhautuksen. Masa sai pomolta työpaikan pakettiauton lainaksi vedoten siihen,

että hänen piti hakea uusi sohva. Töiden jälkeen Masa soitti vielä Jartsalle ja varmisti, että harhautussuunnitelma oli kunnossa. Illan pimetessä Jartsa ajoi autonsa Masan kerrostalon parkkipaikalle. Hän ei suinkaan pysäköinyt vieraspaikalle vaan varatulle paikalle. Jartsa jätti moottorin käyntiin, astui ulos autosta ja ryhtyi tupakoimaan. Varttitunnin päästä käyttäjämummo ilmestyi parvekkeelle.

- Hei nuorimies! käyttäjämummo huusi. - Se ei ole vieraspaikka! Autojen tyhjäkäynti on kielletty ja tupakointi muualla kuin merkityillä tupakointipaikoilla on myös kielletty.

Jartsa ei ollut kuulevinaan ja käyttäjämummo jatkoi Jartsan sättimistä. Samaan aikaan Masa kuljetti laaman laaman salaa kellariin. Masa oli vetänyt laaman jalkoihin tennissukat, jotta ne kaviot eivät rapsahdelsi rappukäytävässä. Kellarissa oli takaovi, josta pääsi takapihalle. Masa kuljetti laaman pensaiden suojassa kadulle ja laittoi laaman firman pakettiautoon. Noustuaan autoon Masa soitti Jartsalle ja kertoi, että tämä voi lähteä.

Masa ajoi Mustikkamaalle ja pysäköi pakettiauton parkkipaikan reunaan. Masa otti laaman pakettiautosta ja johdatti sitä metsikön halki kohti Korkeasaaren sisäänkäyntiä. Mustikkamaan urheilukentän laidalla oli pari velttoa nuorukaista lipittämässä pussikaljaa. Muuten koko Mustikkamaa oli autio ja pimeä. Korkeasaaren sisäänkäynti oli hiljainen. Masa satoi laaman portinpieleen.

- Aamulla löytävät sinut täältä ja pääset Korkeasaareen. Siellä sinun on parempi olla. Siellä on kameleitakin, sinun serkkujasi.

Laama uikutti surullisesti Masan lähtiessä pois. Masan kävi laamaa sääliksi, mutta hän ajatteli laaman olevan kuitenkin onnellisempi Korkeasaassa. Samassa laamaan ääntely muuttui pelokkaaksi ja Masa kuuli röhönaurua. Masa kääntyi katsomaan taakseen ja näki pussikaljaa lipittäneiden nuorukaisten heittelevän laamaa kävyillä. Nuorukaiset naureskelivat laaman pelokkaille vinkaisuille. Laama ei päässyt pakoon koska se oli sidottu porttiin. Masa raivostui ja juoksi takaisin portille. Masa otti maasta tukevan oksan ja huitoi sillä nuorukaisia.

- Kiusata nyt viatonta eläinparkaa tuolla lailla, Masa huusi. - Suksikaa tiehenne siitä!

Masa sai pari mojovaa iskua perille ja nuorukaiset juoksivat karkuun. Masa meni katsomaan oli laama kunnossa. Laama nuoli onnellisena Masan kasvoja. Alkoi sataa. Masa irrotti laaman portista.

- Eiköhän mennä kotiin, Masa sanoi laamalle. - Täällä on kylmää ja märkää.

Kotiin päästyään Masa pysäköi pakettiauton taas kadunvarteen. Kyttääjämummo seiso parvekkeella villatakki päällään ja tarkkaili parkkipaikkaa. Masa sai siten salakuljetettua laaman kyttääjämummon huomaamatta kotiinsa. Susanna istui sohvalla ja katsoi televisiota.

- Missä te olette olleet? Susanna kysyi.

- Käytiin vaan vähän kävelyllä, Masa vastasi.

Susanna kertoi isännöitsijän käyneen heidän poissa ollessaan ja jättäneen lapun käynnistään.

- Hyvä että kävitte kävelyllä, Susanna sanoi. -

Muuten olisimme varmasti saaneet hädän.

Nukkumaanmenoaikaan laama meni oma-aloitteisesti sohvän viereen makaamaan eikä edes pyrkinyt sänkyyn. Masa nukahti Korkeasaariseikkailun

uuvuttamana, mutta heräsi keskellä yötä siihen kun laama näykyi häntä korvasta.

- Mene pois ja anna minun nukkua, Masa murahti.

Laama otti kiinni Masan peitosta ja veti sen perässään olohuoneeseen. Masa säntäsi laaman perään kiroillen. Olohuoneessa Masa kuitenkin pysähtyi, sillä hän tunsi selvää savun hajua. Laama meni parvekkeelle ja Masa seurasi perässä. Kauhukseen Masa huomasi kyttääjämummon avoimesta ikkunasta tulevan savua. Kyttääjämummo makasi parvekkeen nurkassa äänettä.

Masa soitti heti palokunnalle, joka tulikin ripeästi paikalle ja sammutti tulipalon. Kyttääjämummo oli elossa ja hänet kannettiin parvekkeelta turvaan.

Ambulanssimiehet antoivat kyttääjämummolle happea ja hän tokenikin pian.

- Siellä parkkipaikalla oli illalla sellainen hulttio, kyttääjämummo selitti. Katselin parvekkeelta, ettei se vaan tule takaisin. Kävin välillä keittämässä puuroa ja laitoin ikkunan auki, että kuulen jos se hulttio tulee taas autollaan. Parvekkeen ovi meni sitten lukkoon kun menin taas parvekkeelle. Unohdin varmaan levyn päälle ja kun ikkunasta alkoi tulla savua pelästyin niin, että pyörriin.

Kun kyttääjämummo palasi sairaalasta hän kävi kiittämässä Masaa pelastumisestaan ja kutsui Masan ja Susannan kahville. Kyttääjämummo kertoi kahvia juodessaan nimensä olevan Tyyne ja että hän oli ollut leskenä jo kauan aikaa. Tyyne tarjoili Masalle tuoretta pullaa ja kehui tätä reippaaksi nuoreksi mieheksi. Masan oli pakko tunnustaa pullan ääressä, että heillä todella oli laama parvekkeella ja että laama oli pelastanut Tyynten hengen.

- Sitähän minä vähän epäilinkin, Tyyne sanoi. -
Kävimme Einon kanssa ihan Chilessä asti kun jäimme

eläkkeelle ja siellä Chilessä oli laamoja. Pidetään se laama kuitenkin meidän välisenämme salaisuutena, ettei sille hienolle eläimelle käy mitään. Vievät sen vielä vaikka eläintarhaan kaltereiden taakse.

Tulipalon jälkeen Masan ja Susannan laamakas elämä asettui uralleen. Laama makoili sohvan vieressä ja katseli Masan ja Susannan kanssa televisiota. Laama seurasi tarkkaavaisena uutisia, mutta sylki vihaisesti ruutuun kun televisiosta tuli uusintoja. Tyyne toi laamalle välillä korppuja, joita laama rouskutti. Laama kuitenkin katseli yhä useammin iltaisin parvekkeelta pimenevään iltaan. Laama ikävöi kotiin Andeille. Kerrostalon parvekkeelta katselu oli sille ontto korvike, vaikka Masa ja Susanna asuivatkin ylimmässä kerroksessa.

Eräänä iltana ovikello soi. Laama nousi seisomaan ja katsoi innoissaan ovelle päin heiluttaen häntäänsä. Masa meni avaamaan ovea. Oven takana oli kiihtynyt tummaihoisen mies, joka puristi kädessään Susannan tekemää jo kellastunutta ilmoitusta löytyneestä laamasta.

- Minä olla José, mies sanoi. - Teillä olla ehkä minun laama, sen nimi olla Huánuco. Minä olla etsinyt sitä kauan ja hartaasti.

Laama saapui eteiseen ja tunnisti José'n. Se ryntäsi José'n luokse ja nuoli häntä iloisena kasvoista. José halasi laamaa onnellisena ja hänen silmänsä kostuivat.

- Minä soittaa Maya Con Dios yhtyeessä, José selitti. - Huánuco olla meidän maskotti. Yksi iltana minä syödä pilaantunut kebab ja pitää mennä metsikköön. Jättää Huánuco pysäkillä siksi aikaa. Kun tulla takaisin, ei Huánuco missään. Minä etsiä Huánuco pitkään ja hartaasti. Muu yhtye palata jo Peru, minä kulkea pitkin katuja ja etsi Huánuco. Nyt me palata kotiin Peruun.

Masa ei olisi halunnut päästää laamaa pois, sillä hän oli jo kiintynyt tähän. Katsoessaan laaman surumielisiin silmiin Masa kuitenkin tajusi, että jonain päivänä miehen on päästettävä irti laamastaan ja annettava sen kulkea omia polkujaan Andien rinteillä. Laaman lähdettyä Masa oli monta päivää hiljainen ja alla päin. Ikävä kaiversi Masan rintaa. Edes Korkeasaaren kamelien katselu ei auttanut, vaikka kamelit ovatkin laaman sukulaisia. Joulukuun alussa posti toi kuitenkin paketin, jonka sisältö ilahdutti Masaa suuresti.

Paketissa oli kuva, jossa laama seisoi vuoren rinteellä ja taustalla näkyi raunioitunut inkakaupunki. Kuvan takana oli Josén ontuvalla suomen kielellä kirjoittama tervehdys, jossa sanottiin Huánucon voivan hyvin ja että Maya Con Dios sekä Huánuco tulisivat taas seuraavana kesänä Suomeen. Mukana oli myös monta kerää laaman villasta tehtyä lankaa. Susanna neuloi Masalle langasta laamakuvioisen lämpimän villapaidan. Villapaita päällä olikin sitten mukavaa lukea inkoista kertovia kirjoja ja odotella seuraavaa kesää.

Routapelto

Seisoin kesäyönä pellon laidalla ja katselin, kuinka halla tanssi huurreviitta harteillaan. Maa veti routaan ja vilja kuoli pystyyn. Sudet mielivät päästä kaluamaan luitani ja korpit katselivat puiden oksilta tutkiskellen silmiäni. ”Yksi kerrallaan ovat kaatuneet Pohjolan isännät jäisillä pelloillaan”, korpit nauroivat. ”Sortuneet elämän tykkylumen painon alla roudan syleilyyn, viimeinen perkele huulilleen jäätyneenä. Kohta kaatuu tämäkin talo kylmään syliin.”

Silloin päätin lähteä. Täällä Pohjolan perukoilla ovat jäässä pellot ja ihmiset. Pakkanen järsii luita ja viima raapii kasvoja. Ikuinen takatalvi pesii ihmisten mielissä ja pahat puheet satavat sohjona korvasta sisään kylmettären sydämen. ”Ei ole räpäleestä routapellon kääntäjäksi”, nauravat kohta kylällä. En kaipaa maan hyiseen syliin ivapuheiden saattamana. Saa jäädä routapelto kääntämättä. Kaatukoon tämäkin talo, mutta ilman minua. Puhaltakoot talven tuulet ivapuheet tyhjille pelloille, en kaipaa niitä kuullakseni.

Isä istui pöydän päässä mykkänä, kasvot ikiroudassa. Äiti tirautti itkun ja antoi evääksi viimeisen leivän. Leipä oli päältä kova ja sisältä jäässä. Minulla ei ollut rahaa matkalippuun, joten seurasin rautatietä kaupunkiin. Halla seurasi minua kiskojen raudassa. Öisin käperryin kuusen alle nukkumaan. Halla leijaili öisessä usvassa ja kuiski minulle unissani. ”Ei ollut räpäleestä routapellon kääntäjäksi”, halla ilkkui. ”Ei käännä räpäle kaupungin kivipeltoakaan.”

Ei ollut kaupungissa sen parempi. Hyinen tuuli puhalsi kivitalojen välissä. Jäätä ihmisten mielissä ja

puheissa. Lapioin nuoskalunta kaduilta muutaman kolikon vastineeksi. Halla roikkui lapion varressa niin kuin ei vetinen lumi olisi tarpeeksi painanut. Pesin astioita jäisessä vedessä ravintolan koleassa kellarissa. Halla puhalsi vesiroiskeet jääpuikoiksi vaatteisiini. Halla tuppautui asuntooni maleksimaan ja piirteli synkkiä huurrekuvia ikkunoihin. Sänky oli kylmä maata yksin tai seurassa.

Päätin jatkaa laivalla etelään. Halla seurasi minua yhä. Meri ritisi ja katosi jääkannen alle laivan takana. Viimein menetti halla otteensa. Meri pisti vastaan eikä enää jäätnyt. Aurinko poltti taivaalta ja meri kiehui. Halla jäi luodolle seisomaan ja katseli perääni jäisin silmin. Ei jäänyt kaipuuta välillemme enkä postikorttia etelästä lähettänyt.

Outoja olivat etelän ihmiset. Syttyivät pienestä kipinästä ja paloivat kuumalla liekillä nopeasti. Kohta oli vain tuhkaa, jota hornamaisen kuuma tuuli levitteli. Toista ovat ihmiset kotona Pohjolassa. Ei syty jäinen halko kipinästä. Heitä se tulen sekaan ja se vain sihisee ja pamahtelee. Viimein mustuu pinnalta ja hieman kytee synkästi savuten. Ota mustunut halko pois tulesta, niin se on vielä sisältä jäässä ja hohkaa kylmää.

Etelän miehet olivat kissoja uuninpankolla. Eivät viitsineet lähteä hiirijahtiin, vaan käänsivät kylkeä ja odottivat herkkupalaa emännältä. Joskus kävivät kiimoissaan kaduilla mouruamassa. Vain naisissa oli korventavan auringon kuivattamaa sitkeyttä. Odottivat kuiviksi paahdettuina kärsivällisesti seuraavaa sadetta, sillä tiesivät taivaan pilvien antavan ensin periksi.

Eteläiset laittoivat minut perkaamaan kaloja ravintolan takapihalle. Tuli siihen tuuheapartainen kissimirri

sähisemään ja kaloja ryöstelemään. Otin kissimirriä niskasta kiinni ja käskin olla kunnolla. Kissimirri rauhoittui ja kävi nöyränä viereeni istumaan. Aina välillä heitin kissimirrille kalanpaloja. ”Hullu mies Thulesta”, eteläiset sanoivat. ”Painii leijonan kanssa ja syöttää sille perkuujätteitä.”

Kun kalat loppuivat, lähdin veneellä merelle. Nostin verkolla veneen kaloja täyteen, mutta sitten tuli suuri hauki repimään verkkojani. Vihastuin moisesta ja kun hauki tuli veneen vierelle, iskin sitä nyrkillä silmien väliin. Hauki heitti henkensä ja minä heitin hauen veneen pohjalle. Kun palasin rannalle, viskasin hauenraadon kissimirrille. ”Hullu mies Thulesta”, eteläiset sanoivat. ”Kalastaa paljain käsin haikaloja kissalleen.”

Kylän lähellä oli pellolla suuri kivenlohkare ja eteläiset pyysivät minua siirtämään sen muualle. Menin lohkarelle ja heitin matkalla jalkoihini sattuneen pikkukiven kauas merelle. Otin rautakangen ja väänsin lohkareen paikaltaan. Koko yön sain kammeta ennen kuin lohkare vyöryi mereen. Aamulla eteläiset ihmettelivät, minne oli vuori kylän viereltä kadonnut. ”Hullu mies Thulesta”, sanoivat. ”Jos pitäisi kivi siirtää, se siirtää vihapäissään koko vuoren.”

Öisin istuin kissimirrin kanssa rannalla ja katselin Pohjannaulan tuiketta. Uitin jalkojani meressä, jonka laineet ylsivät Pohjolan kivirannoille saakka. Tajusin, ettei ollut halla luotani lähtenyt. Se oli tehnyt kolon sydämeeni ja asusteli siellä. Huomasin jalassani jäisen kahleen, joka ylettyi Pohjolaan saakka. Minut oli kahlittu iäkseni Pohjolan peruskallioon. Päätin palata kotiin. Koko kotimatkan ilkkui halla minulle sydämeni sopukoista. Ei ole räpäleestä routapellon kääntäjäksi.

Isä istui pöydän päässä kasvot ikiroudassa. Sen verran oli maan routa helpottunut, että oli antanut laskea äidin syyliinsä. ”Ei taida olla pojasta miesten töihin”, isä arveli. ”Tuskin jaksaa vehnäpullalla elänyt läpipasko edes rautakankea nostaa. Ei ole talossa routapellon kääntäjää. Tuoni teroittaa jo sirppiään ja korjaa kohta elomme jäisen viljan. Kaatuu tämäkin talo tykkylumen painon alla roudan syleilyyn.”

Otin rautakangen ja menin routapellolle. Iskin rautakangen maahan. Niin oli kuin olisi kiveä lyönyt. Ei tehnyt iskuni jälkeäkään routapeltoon. Korpit raakkuivat, sudet ulvoivat ja halla nauroi. Iskin yhä uudelleen, mutta routapelto kesti. Rautakanki jäätysi käsiini ja raivon kyyneleet silmiini. ”Ei ole räpäleestä routapellon kääntäjäksi”, halla ilkkui. ”Siihen jäät jäisen maan syleilyyn. Saat huurreviitan harteillesi ja lumikannen arkkuusi.”

Manasin perkeleitä, metsänpiruja ja maahisia. Herran nimeä en turhaan lausu. Iskin rautakangen maahan, maa huusi ja halkesi. Korpit lehahtivat raakkuen lentoon ja sudet luikkivat häntä koipien välissä vikisten pakoon. Halla katsoi kauhuissaan ja katosi usvana puiden sekaan. Tiesi, ettei pysty tarpeeksi tykkylunta niskaani kasaamaan, jotta kaatuisin roudan syleilyyn.

Nyt on Pohjolassa uusi isäntä. Käännän routapellon ja keväällä kylvän uuden viljan. Jos ei kevät muuten Pohjolaan tule, haen auringon etelästä ja naulitsen rautakangella routapeltoon kiinni. Sitten kylvän viljan, joka ei katkea, vaikka taivutetaan. Jos halla sen polkee maan rakoon, niin se nousee aina pystyyn. Jos viima yrittää repiä sen maasta irti, niin se puree juurensa syvemmälle peruskallioon. Ei täällä Pohjolassa muunlainen vilja pärjää.

Muualla julkaistut novellit

- Clothanin silmä (5. sija Tähtivaeltaja-kirjoituskilpailussa 2007), luettavissa ilmaiseksi osoitteessa <http://www.katajala.net/jussi/clothan/>.
- Junatarina (1. sija Kouvolan rautatieaiheisessa kirjoituskilpailussa), julkaistu antologiassa Kiskot vievät eteenpäin (ISBN 978-952-99663-3-2).
- Morgan Giffordin maalaukset (7. sija NOVA 2007 -kilpailussa), Kosmoskynä 1/2008.
- Kultanaamioinen jumala, Seikkailukertomuksia-lehti 1/2007
- Routapelto (Palkinto Pohjola-aiheisessa kirjoituskilpailussa), Lumooja 4/2006 (nimellä Jussi Kataja).
- Pörri, julkaistu antologiassa Kaupungin viilein etsivä ja muuta proosaa Espoosta.

Usvassa julkaistut novellit

- Vetehinen (Palkinto Arjen outous – kirjoituskilpailussa, 3. sija Atorox-kisassa vuonna 2008), Usva 2/2007.
- Maanviljelijän kahdeksan poikaa, Usva 2/08.
- Käärme leijonan varjossa, Usva 3/08.

Usva on neljä kertaa vuodessa ilmestyvä verkkolehti, joka julkaisee spekulatiivista fiktiota, novelleja, runoja, artikkeleita ja valokuvia. Lehden voi ladata ilmaiseksi osoitteesta <http://www.usvazine.net/>

*- Voiko kukaan meistä koskaan palata kotiin sieltä
kerran lähdettyään? Petja murahti.
- Entä onko meillä muillakaan muuta kuin haalistunut
muisto paikasta, jota kerran kutsuimme kodiksi?
Lakkaa höpistemästä ja heitä minulle vodkapullo, että
saan pääni taas kuntoon.*

14 novellia, jotka vievät kauas arkitodellisuudesta tai
nyrjäyttävät maailman outoon asentoon ja vievät
matkalle halki ajan ja paikan.

ISBN 978-952-92-4684-7

9 789529 246847